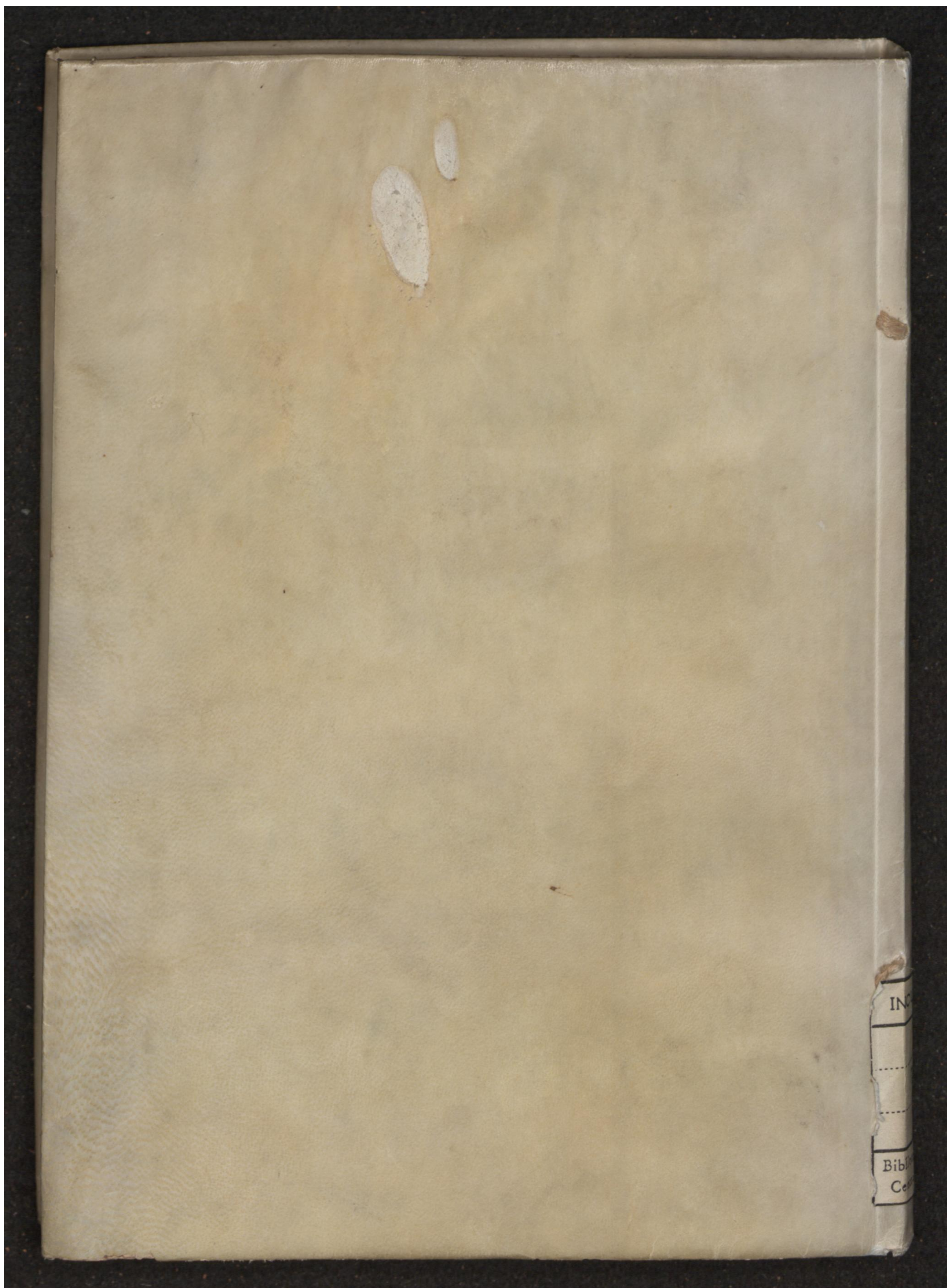
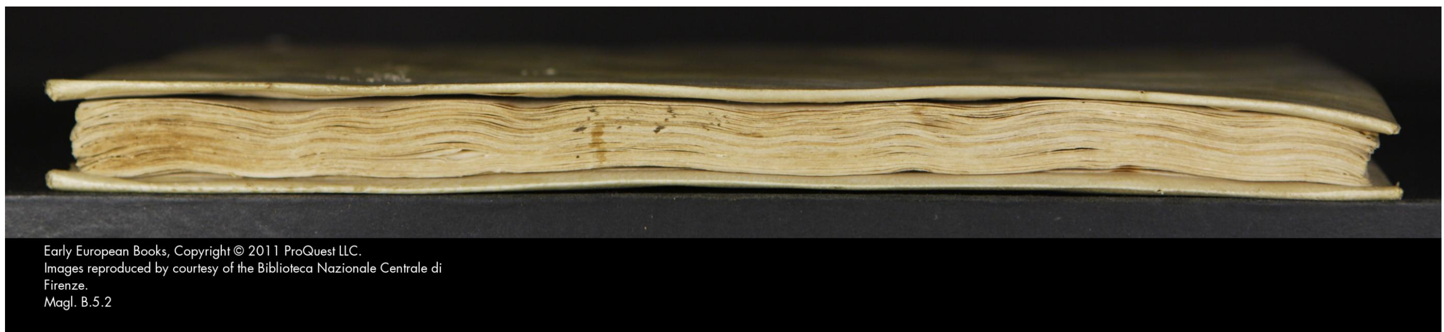

XXIII
LAETI Comp. Hist. Romanæ Ven. 15
CUNABU
B
5
2
lioteca Nazio
ntrale - Fire

XXIII.
Pompon. Laet.
Compend. Roman. Histor.
Venet. 1500

ROMANAE HISTORIAE COM/ PENDIVM AB INTERITV GORDIANI IVNIORIS VSQ VE AD IVSTI/ NVM.III.

PER

POMPONIVM LAETVM.

CVM PRIVILEGIO

PRAEFATIO

FRANCISCO BORGIAE EPISCOPO TEANEN. ET PONTIFICALIS AERARII PRAEFECTO POMPONIVS LAETVS.

Olet quæri ab ſtudioſis uiris utilis ne ſit hiſtoria. Nos uero nõ modo utilem & frugiferam: ſed neceſſariam mortalibus eſſe contendimus: & quemadmodum agricula tione corpora: ſic monimentis rerum animi fouẽtur. Vitæ cupido pharmaca pellendis morbis inuenit. Series reꝝ ne una cum eo qui gerit interiret hiſtoriam excogitauit. Q uãtoq̨ nobilior corpore animus: tãto cæteras dotes præcellit hiſtoria: potiſſimamq̨ ſibi ſapientiæ partem uendicat. In ea enim eſt imitatio uiuendi uicia deteſtatur: uirtutes ardore quodam imitationis effert: & cũ rebus omnibus tempora uetuſtatem adferant: hiſtoria numero annorum admirabilior eſt: & ſanctior habetur. Scripſerũt multi de eius utilitate deq̨ eius obſeruatione: quæ præterire neglegentia nõ eſt. Ab hiſtoricis abeſſe debent fœdum crimẽ adſentationis: & amor ac beniuolentia metuſq̨ & ſimultas: quibus corrumpitur narratio: uti ſæpe numero contigit. Aiunt enim ſcribe ſecurus quod lubet: & quod uelis narres: habiturus mendaciorum comites. Principes hiſtoriarum cur diſſentiunt? Cur uaria tradunt? Q uod iudicium quo ſolemus in rebus uti ſæpius decipit. Itaq̨ ſcribere quæ ipſi uidimus

unde nomẽ esse memorãt errore liberi uera fateremur Sed quoniã ad ea quæ ab sæculis nostris remota sunt adcomodatur narrãdi materia: Iudicio opus est simul & memoria. Adcuratius legere ꝓdest. Laudatur etiam in historia breuitas: quæ sit apta ac lucida ut illa Cri/spi Sallusti. Liuius modo breuis modo copiosus plus eloquẽtiæ addidit. Sunt & alii candidi: alii nimis fale rati & tumidi. Veterũ simplicitas ut fuit. M. Catonis & . Q . Fabii interiit. Nos uero breues esse uolumus: & sæpius digressi sumus ornatus gratia. Verũ si can/dor ille simplicitatis antiquæ aberit: ueniam oramus: quã cũ sciamus minime mereri: præcipue nobis dan/dam ab hiis qui legerint: aut audierint arbitramur: præterea historia quouis modo scripta delectationem adfert. Natura ipsa ad rerũ notitiam ꝓuocamur: resq; auidius q̃ eloquẽtia petitur: ut qui qualibet nuda rerũ cognitione etiã anilibus fabellis capiamur: Nihil hiis cõmentariis falsi q̃tũ perspeximus ausi sumus. Exorsi ab interitu Iunioris Gordiani usq; ad exilium Iustini Heracliorum: multa dispersa in unum corpus collegi/mus: ab Philippis uero usq; ad cædẽ Aemiliani: quia Trebonii Pollionis labor sine capite est: & monimẽta illoꝝ tempoꝝ desiderantur nimis circumcise narraui/mus: ut cunq; certi sumus ꝓculdubio libellos tibi Bor gia placituros: qui memoria sæculorum plurimũ dele ctaris: & ob id a publicis negociis seuocaris: alii uero: si cætera nobis deessent: quoniã titulus tuæ humani/tatis index est satis sunt probaturi. VALE.

ROMANAE HISTORIAE COMPENDIVM AB INTERITV GORDIANI IVNIORIS VSQVE AD IVSTINVM .III. PER POMPONIVM LAETVM.

BALBINVS. PVPIENVS. GORDIANVS.

Aximino ꝓfligãdo qui primus post habita Senatus auctoritate ab exercitu imperator Aug. adpellatus est ex cõcione Vectii Sabini patres imperiũ duobus uiris decreuere & populus Ro. cõcordi adsensu ac lætitia sciuit: hii fuere Decius Cælius Balbinus & .M. Clodius Pupienus. Hic quãuis homo nouus per gradus dignitatis satis inlustris erat & grauitate: ac seueritate uenerabilis. Balbini maiores ex gadibus Hispaniæ cũ Pompeio magno uenerãt: & ciuitate donati: hoꝝ primus Theophanes Balbus Romæ adpellatus Cornelius: quẽ. M. Tullius defendit. Igitur Balbinus nobilitate familiæ fortunisq; & clementia satis cognitus: hic Cæsaris: ille Catonis moribus comparatus ille contra Maximinos hostis iudicatus copias eduxit: hic urbis gubernationẽ suscepit: illius auspiciis cæsi Maximini: huius bonitate tumultus in urbe inter ciues ac prætorianos exortus est: tandem neq; illi seueritas neq; huic clementia profecerũt: ambos milites occiderunt. Gordianũ natũ An. xiii. qui modo Cæsar erat: imperatorẽ

fecerũt:non abnuente Senatu.Cuius successibus cum posset Persicum nomen deleri insidiæ Philippi uetuerunt. Quibus circumuentus adolescens occisus est. Et enim occultæ proditiones ad excidium bonoꝝ excogitatæ scelera audientiũ prodigioꝝ augent:non fuit inulta iuuenis Gordiani cædes:quicũq; in eum coniurauerunt crudelibus suppliciis adflicti interierunt.

MARCVS ET SEVERVS OSTILIANVS.

Senatus de morte Gordiani factus certior Marcũ quẽdam uiꝝ grauem ac sapientẽ imperatorẽ legit:qui subita morte in palatio:ubi habitabat:decessit:nec successor dilatus est:statimq; lectus a patribus Seuerus Ostilianus:qui repente cũ incidisset in morbũ:Medicis male uenam soluentibus:occubuit:interea littere Philippi ad senatum adferuntur:in hiis scriptum erat Gordianũ graui morbo adfectum obiisse:& Philippũ ab exercitu imperatorẽ factũ:rogareq; uti patres probarent.Senatus qui rem nõdum nouerat Augustum Philippum cõfirmauit Gordianũ inter diuos rettulit.

DE IMPERIO PHILIPPI.

.M.IVL.PHILIPPVS Vostris Arabiæ urbe obscuris parentibus natus est:cuius fortunæ humilitas generis non obfuit. Ab teneris annis relicto patrio solo militare cæpit:nec difficile hoc puero fuit.Nam Arabes optimi sunt equites:& militiam Romanã noscere cæperunt:in oriente res gerente Pompeio. Philippus haud parũ diligens per gradus promotionis ascendit: comes ordinis deinde dux.Post præfectus prætorio.

Tandem in Perside post mortem Misithei exercitui a Gordiano præficitur:& loco parentis iuuenis Imp. eũ habuit. Misitheus qui & idem Timessocles uir modestus ac frugi reip. & militibus moderãdis tãta desteritate usus: ut utrisq; carissimus fuerit: propter cuius bonitatem simul & ingenitã eloquentiã: eius filia adolescenti Gordiano nupsit: præfectusq; urbi factus: tanti uiri cõsilio imperium ex omni parte augebatur: bello Persico senis ꝓuidẽtia fugatus est Sapores rex Artaxersis. F. Erat autẽ Sapores statura procerus & corpore horribilis. Recuperatæ urbes Antiochia quæ est Nisibis & Carre: exercitui cõmeatus nunquã defuit. In eo exigendo ꝓuincialibus minime molestus. Senatus hominem quadrigis & titulo honestauit.

MISITHEO PARENTI PRINCIPVM. P. R. TVTORI REIP. S. P. Q. R.

Sunt qui scribũt & hunc cõsilio Philippi obiisse: nam cũ medici poculum decreuissent uentris ꝓfluuio cohibendo: aliud fraude porrectum quo magis solueret. Post huius obitum factio Philippi plurimum creuit: frumentariæ naues eius opera interceptæ sunt. Exercitusq; exuriæ cum laboraret ad loca difficiliora traductus ad quæ per Euphratẽ cõmeatus aduehi nõ posset amici Philippi neglegentia principis id adscribebant. Cæteri cum exurirent facile crediderũt. Iamq; palam princeps adcusabatur: adolescentia culpabatur: ꝗ non digna imperio esset: tandẽ fames impulit pene omnes imperium comendare Philippo: qui una cum iuuene

imperaret:quod diu durare nõ potuit:nam & Philip/
pus fraudolẽter omnia agebat:per clãdestinos amicos
noua crimina fingebat.Et iuuenis Scipionum proles:
& Augustoꝝ heres:æquatum sibi imperiũ cum indi/
gnitate Philippi egreferebat.Ea res cædẽ Gordiano fe
stinauit:adcessit etiam ne amor.S.P.Q.R.& militũ
intellectus hominis Arabici fraudibus imperiũ abro/
garet:hac uia iam Aug. Philippus ꝑficiscendi ad ur/
bem concionem habuit:percussoq; cum Persis fœdere
Mesopotamiã & Assyriã hostibus reliquit:passus ui/
ctricium armorum dedecus:ut ad urbem e Syria ad/
uolaret:in natali agro urbem sui nominis condi iussit
Philopopolim:& nequis ambigat aut nominis simili/
tudine decipiat̃:altera est ĩ Thracia Philopopolis:quã
Scythæ diripuerũt regũ Macedoniæ opus:in itinere
cõsortẽ imperii fecit Philippum filiũ:reuersus ad ur/
bem iam uoti compos plura largitus est:sed ipsius ad
uentu lætitia haud ingẽs quod ꝓuincias amiserat stu/
dens sedare animos omnium:inducto cum Persis de/
creto:illis bellum indixit:sperans ignominiã abolere.
Res sine sanguine peracta est Persis ꝓuĩcias restituere
pollicẽtibus:huius imperii Anno secũdo ante.xi.Kal.
Maii ingenti põpa magnoq; sumptu & adparatu sæ/
culares ludi.An.A.V.C.M.celebrati sunt:beluæ triũ
pho Persico & hiis ludis a Gordiano adseruatæ.Nam
iuuenis Natali urbis triũphare decreuerat:hæc fuisse
memorant̃.Elephãti.xxxii.Halces.x.Tigrides.x.Leo
nes mãsueti.lx.Leopardi cicures.xxx.Hienæ.x.Hip/

popotamus unus. Rhinoceros unus Arcoleotes. x. Camelepardi. x. Onagri. xx. Equi feri. xl. Gladiatorum paria mille: quæ omnia in circo Maximo exhibita & scenicos ludos in Pompei Theatro: tribus diebus: totidemq; noctibus: mirũ dictu: peruigil populus spectauit: funalibus atq; lycnis tenebras uincentibus: & cũ multitudo solemnibus ludis intenta esset: incẽdiũ aut ex luminaribus: aut ex ignibus coalitũ in Curia diuagatum est: Theatrum Pompei arsit: & ei propinquum Hecatonstylon Centum columnarum in campo Martio: opus Centenariam porticum adpellabãt: Circenses dati in quibus certamine currendi quadragesimus equorum e carcere missus numeratus est. De ludis secularibus pauca referre haud ab re est. Eos instituisse fertur exactis regibus. M. Val. Publicola: & adpellatos quod plerũq; hominis ætas semel intueri põt: idq; aliquãdiu seruatum est: postea ambitione Cæsarum cupientium id solemne suis tẽporibus exhiberi: ordo corruptus est: & pro libidine seculares ludi habiti. Interea Scythæ qui Misitheo fidẽ præstiterant: & illius nutu quieti erant: facta irruptione limites transgressi urbes & agros imperii Romani uastare: prædas abducere: cædes undiq; facere: incẽdia suscitare: domos uillas tuguria euertere: metum haud inanem inferebãt. Expeditioni propere præficitur Marinus quidã dux limitis Sarmatici ab exercitu Illuricorum imperator est adpellatus: quod cum nũtiatum esset Romæ. Philippus aduocato senatu: plurimum de Marini ingratitudine

questus est. Decius uir clarus hortatus est principem ne timeret. Quod Marinus penas daturus esset: qui post paulo cæsus seditione militari pœnas luit. Confirmatus imperator Vaticinio Decii cõtra Scythas cum supplemẽto copiarum ipsum Decium misit: qui cum ad exercitũ peruenisset concordi adsensu milites Illuriciani imperatorẽ fecerunt: renuentem ac repugnantem strictis ensibus coegerũt. Dux experientia rerum cautus: ne a principe adcusari posset: neue locum calumniis præberet: fidissimo nunctio litteras ad Philippum dedit: quibus se excusabat suppliciter exorãs: ne turbato animo ferret: promittens abdicaturum se dignitate: ad quã inuitus tractus esset. Philippus uero homo punica fraude deterior qui: ut scelera tegeret: cultum christiani nominis simulabat: expeditionẽ scriptis etiam nouis legionibus contra Decium parauit: & cũ posset per duces bellum gerere: ipse: eductis copiis: profectus est: minis ingentibus palam adserens se Decium cum toto scelerato exercitu perditurũ. Hac mente turbatus uelut furore concitus ferebatur. Itaq; a militibus ipse Veronæ cæsus est: & Romæ filius a prætorianis. Is traditur fuisse Agelastos & ludis secularibus ridentem patrem seuero uultu inspexisse: uelut illum corrigerer: Ambo Philippi uixerunt An. V. & immerito inter diuos relati.

DECIVS.

IMP. CAES. M. Q. TRAIANVS DECIVS Au.

DECIVS bibali inferioris Panoniæ urbe natus cla/

ris parentibus ab ineunte ætate ſpem optimæ indolis prebuit: in quo uirtutes cum ætate creuerunt: ad amplisſimas dignitates: non ambitio: non empta ſuffragia: non corruptæ amicitiæ: ſed boni mores pduxere. Igitur qui a militibus Illuricianis ante imperator factus fuerat: ab ſenatu Auguſtus eſt adpellatus. Is cũ magnitudinem imperii contemplaretur. P. Cor. Licinium Valerianũ: qui poſtea imperauit exercitui præfecit. Virum militarẽ & bonis moribus nutritũ: tum ſexageſimũ ſextum agentem annum: & cum de Cenſore eligẽdo poteſtas ſenatui data eſſet ab Decio. Valerianus abſens Cenſor lectus: in æde Caſtoris & Pollucis: in parte fori Romani uerſus palatiũ: cuius ueſtigia effodi uidimus. Ea cenſura probata Decio patre ac filio cos: modeſtia Decii hoc paſſa eſt. Nã poſtquã res. p. unius nutu gubernari cæpta eſt. Ipſi imperatores cenſores erant. Decius cuius uita ſanctiſſimis inſtitutis nunquã aduerſata: cupiens nihil agere niſi quantum ſenatus iuberet: cenſuram ampliſſimo ordini pmiſit: huius imperatoris uita quæ & ciuilis & militaris fuit multos habuiſſet laudatores: ſi ab chriſtianorum cruciatibus ſe temperaſſet. Nam ius quintæ relationis & proconſulare imperium: unde Auguſti omnes pro conſulibus nec nõ & ius Trib. pot. Quod Auguſtus primus ſibi perpetuo uindicauerat arbitrio. S. P. Q. R. permiſit: patris patriæ cognomen adcæpit. Sed priuſquã ad urbem rediret ciuiles in Gallia motus ſedauit: parum in urbe commoratus cogente

ſenatu filium ſuum Decium Cæſarem fecit. Patribus rem.p.comēdauit:& una cū filio ad liberādas Thra/ cias profectus eſt. Nam Scythæ & Naualibus & ter/ reſtribus copiis omnia infeſtabant. Victor in primis cōgreſſibus hoſtes in anguſtias locorum quæ in Dar/ daniis ſunt compulit:& obſedit:expugnaſſetq; fame: ni proditus ab ſuis fuiſſet. Hoſtium dux per legatos petiit uti relicta omni præda ſineret cū ſuis abire trās Iſtrum:Romanus imperator negauit auidus illos per dendi:qui totiens fractis federibus inruperant:& qui prouincias Romani imperii quieſcere non ſinerent: & ſua ſtrage uix domiti amiſſo rege Decibalo Neruæ Traiano illuſerint. Iamq; fere uoti Compos Trebonia/ num Gallum ducē limitis Myſiæ ad obſidendos adi/ tus ne fugerent:cum bona parte copiarū miſit. Gallus cōſilium barbaris patefecit:& eos monuit ut ſe diui/ derent:& alii conſiſterent in inſidiis prope paludem: alii in primo congreſſu fugā ſimularēt paludem uer/ ſus. Barbari nō nihil addentes conſilio Galli rem per/ agunt. Cum in pugnā deſcenderēt admiratus eſt De/ cius quod qui modo percuſſi metu erāt iam arma po ſcerent:ignaruſq; proditionis:certus uictoriæ copias educit. Illi ſtatim terga dant:imperator inſequitur:cū uentum eſt ad inſidias atrociſſima fit pugna. Vtrinq; magnæ cædes. Deciani difficillime præliabantur:luto paluſtri adferente cladem:tamē nō moriuntur inulti: & loco & fato aduerſantibus pereūt. Decius pater cū filio occubuere. Senior forte equo ſedēs:ne uiuus aut

contra in manus hostium perueniret insiliit in uora/ginem paludis. Nam quesitum eius cadauer nusq̄ re/pertum est. Regnauerunt biénio nondum finito: Hic fuit Deciorum finis: qui: ut credibile est: se pro futura uictoria deuouerunt. Ita enim Deciorum nomen fa/cere cōsueuit. Decii mares duo prioribus seculis: alter bello Etrusco: alter bello Latino: cōstanti animo inter confertissimos hostes pro uictoria patriæ se deuouen/tes occubuere. Hunc deuouendi morem primus cre/ditur introduxisse Linus Codri. F. qui pro patria bel/lo Dorico se deuouit. Hic miletum Coloniam Athe/niensium deduxit in Ionia. Quidam scribit Decium cupientem Philopopoli ferre opem cito petiisse Ber/ceam & inde fugatum ab Echina rege Gothorum: re/paratisq; in Mœsia uiribus redisse ad hostes: qui Phi/lopopolim cæperant: & Priscum ducem sibi concilia/uerant. In ipso congressu ictum sagitta Deciū filium decessisse: & patrē: uel ut cædem filii ulcisceretur: uel ut morte sua finem dolori inueniret: in confertissimos se immisisse hostes: & nusq̄ adparuisse: & diis ante cō/gressum immolasse: ad Abrittum Mœsiæ urbē. Inde factum loco nomē: Ara Decii adpellatur. Decius pa/ter bonitate Traiano adequatus: nomēq; optimi prin/cipis iudicio senatus meruit: adpellatusq; est. IMP. CAES. M. Q. TRAIANVS DECIVS AVGV. Exercitum Illuricianum mire dilexit: quia ab eo pri/mum imperatoris nomē adcæpit. Senatus Decii no/mine Decianas Thermas in Auentino ædificauit.

GALLVS.

IMP.CAES.C.Vib.Trebonianus Gallus Aug.patri
ciorꝫ familia ortus in quo plus fortunæ quã fidei fuit.
Quãuis:cum Augustus esset:in nummismatibus ex/
primi iusserit.Virtus Augustorum de se ac filio quasi
uirtute non dolo principatum adsecutus:in tanta no/
strorum strage legio quæ integra Scytharum fide re/
manserat Gallum imperatorem fecit:qui superfuerant
ad hunc confugerunt:uelut seruatorem relliquiarum
Romani exercitus:quo rumore adductus senatus Au
gustum adpellauit. Licet & ipse scripserit:cum Scy/
this fædus percussit non sine Romani nominis igno/
minia.Tunc primũ diuturno & libero potentatu po/
pulo Ro.tributa pependit.Tunc primũ res.p.iugum
Scythicæ seruitutis adcæpit:tantaqꝫ est imperãdi aui
ditas:ut qui præesse cupit:& ad id fastigium legi:ur/
bes & ꝓuincias sine discrimine donet. Hadrianus ab
aliis occupatas restituit:quod principis liberalitate ui
deri actum potest. Sed qui tributo pẽdendo obnoxiã
fecerit urbẽ:præter Gallum:fuit nemo. Tributũ fuit
dragmarꝫ aurearꝫ.CC.Secus euenit q̃ sperabat impe/
rator.Barbarus cum uincit insolentior est. Itaqꝫ con/
templatus diuitias.Ro.imperii:qꝫ & sua fide ille impe
raret:ac per hoc tributum pro meritis nõ esset:incur/
siones facere:prædas abigere:ingentiqꝫ agmine terra
mariqꝫ sæpius irrumpere.depopulatur Dardaniam:
Thraciam: Thessãliam: Macedoniamqꝫ: & Hellada:
& pars infestabat Asiam.Vndiqꝫ cum pluriũ urbium

uastatione & excidio. Scytharum exemplo alii hostes surgunt: armaque capiunt: iam in uiscera Syriæ pene/trant Parthi: & Armenias fugato rege Tyridate occu/pant: cuius liberi hostibus se dederũt. Scythæ magna honusti præda in Dardanios uelut regni sedẽ redeũt. Interea Gallus cum Romã uenisset. C. Vib. Volusia/num filium Consortẽ imperii fecit. Scythæ rursus nõ cõtenti pretio iam Italiæ minabantur. Sic Barbaricæ gentis animus nostris opibus inhiabat. Itaque opa Ae/miliani ducis limitis Mysiæ rapacissimi hostes: non si ne magna cæde: in suas solitudines redire coacti sunt. Ita imperium Galli infaustum atque infœlix rerum ge/starum monimentis obscurum. Verum clade generis humani memoriæ traditum est. Siquidẽ eo imperãte pernitiosa pestis undique uiguit. Tabes initium fuit: ab Ethiopia forte ex nimio solis ardore. Pestilitas primo consumptis fere meridianis per orientẽ diuagata est. Inde cæteras orbis partes inuasit. Vbique maximã par/tem incolentium exhausit. Pleraque loca inhabitata re/liquit. Ea labes uix intra decem annos finem inuenit. Prouenisse ex fœlicibus Galli auspiciis uisa est: ut qui proditione imperium adripuit: christiani etiam dog/matis hostis qui cum copias contra Aemilianum du/ceret: Victus: & ab suis militibus desertus: una cum filio cæsus est: Imperauit An. ii.

IMP. CAES. AIMILIANVS AVG.

AIMILIANVS Lybicus nãque in Mauritania ortus a pueritia cæpit stipendia mereri: & cum pro ætate

honores promotionis nō deessent: dux limiti Sarma/tico in Mœsia a Decio prepositus & a Gallo minime submotus: cum Scythæ solertissimum latrocinandi genus contenti pretio nō essent: Aimilianus pro con/cione suis militibus id pollicitus est: si hostes uicissent. Nostri premio adcensi ad conferendas cum barbaris manus incitatiores facti: cūq; nimius ardor insisteret apertis castrorū portis auidum pugnandi militē edu/cit: qui tanto impetu in hostes inlatus est: ut nō fuga/uerit modo: sed bona ex parte cæciderit: illorumq; re/giones abactis prædis pene exhauserit. Reuersus in Mysiam premia adsecutus est. Aimilianus persoluit qui hoc successu adeo gratus Victori exercitui fuit ut ab eo sit imperator adpellatus: ad hos motus oppri mendos Gallus una cum filio pficiscitur: nec profecit. Ambo in primis præliis cæsi sunt: & milites Aimilia/nō hæserūt. Qui statim ad senatū scripsit docēs se im peratorē lectum esse: promittens se liberaturū Thra/cias & Mesopotamiā: & Armenias recupaturū: & de/pulsurū undiq; hostes nominis Romani. Sed priusq̄ opus aggrederet: Milites: qui in alpibus erāt: Valeria num impatorē faciunt: quo nunctio adcæpto: qui sub Aimiliano erāt: ne ciuili bello: & cognatorꝝ sanguine: se inuicē inficerent. Contemplantes præterea humili/tatem generis Aimiliani: & nobilitatem Valeriani: si/mul & laudatissimos mores: eo interfecto: Censorio ui ro se tradiderunt. Imperauit autem mensibus tribus. Vixit An. xl. Ita res solo ducis capite peracta est.

VALERIANVS.

.P.COR.LICINIVS VALERIANVS Succeſſit homo maioris ſpei ac opinionis q̃ fortunæ. Captus ab Sapore rege Perſarum in captiuitate cõſenuit. Interea eius frater. Licini9 Galienus ab initio Cæſar mox Auguſtus præclara geſſit: deinde ad delitias lapſus: dum popinæ ſtudet: imperium dilacerare non curat: & niſi in Galliis occidentẽ. A. Poſtumius: & orientẽ in Syria Odenatus Palmirenus defendiſſent: imperiũ Ro. ſudore ac uigiliis fortuna & uirtute fauẽtibus adquiſitum: Germani: Perſæ Scythæq; & ſurgẽtes ubiq; hoſtes perdidiſſent. Verum & Tyrãni. xxx. ſibi bona ex parte occupauere. Porro Galienum cum fratre Valeriano milites Aureoli qui dux erat Illuriciani exercitus prope Mediolanum interfecerunt.

CLAVDIVS.

.M. AVRELIVS CLAVDIVS deinde ſuſcepit imperium: uir ad barbaros delendos natus: quos ſtatim multis in locis & uicit fudit atq; cæcidit: præliis ac rerum penuria Sarmatas Getas Scythas Quados conſumpſit. Daciam recuperauit: Victor Sirmiũ Panniæ petiit: ubi in egritudinem incidit: & priuſquã decederet: cõuocatis ducibus: Tribunis: & præfectis: cõcionatus eſt: præſertim de eligendo Imp. & longa orationis ſerie Aurelianum probauit. Senatus nunctiata Claudii morte eius fratrem Aur. Quinctilium Italici præſidii ducem Cæſarem Aug. adpellauit. Exercitus interea Aurelianũ imperatorẽ legit. Poſtq̃ nunctium

ad urbẽ ꝑuenit illius conatibus se imperatorẽ cũ ui/
deret: maleq; expertus concione militũ uoluntatẽ: qui
oẽs fauebant partibus Aureliani: uenas soluit: & post
paulo decessit. xvii. imperii die: Aurelianus solus im/
perat: qui imperium multiplici Tyrãnide liberauit: &
eius terminos auxit: rebus gestis magnis principibus
nõ modo æquandus. Verũ etiã anteferendus: interfe/
ctus medio itinere: quod ducit ab Heracleo bizãtiũ:
nõ longe ab Zenophoro ministri a libellis manu.

TACITVS.

.P. ANNIVS TACITVS Post hunc imperat Vir
Egregius & rei. p. Commodo sine exercitu ab Senatu
imperator & Augustus adpellatus. Tũc primũ res. p.
uelut lõgo postliminio reducta suo iure ac iudicio usa
est. Vtinam nec militaris furor aut nimia erga nutri/
ces cura bonos mores perdidissent. Nam quãdiu sua
grauitate Senatus decernit: tam diu res. p. uiribus suis
consistit. Quæ tunc renascens Tacitum sui corporis
legit: & militibus principem dedit: non adcæpit ab le/
gionibus: aut a prætorianis iugũ: sed inuidit tanto fa/
cinori cælum: Dum fama tanti principis ad suos limi
tes producitur fata successorem dedere. Is fuit.

PROBVS.

.M. AVRELIVS PROBVS Vir gloria reꝝ gesta/
rum inlustris: nec potuit obesse. M. Annius Florianus
Taciti frater: qui cũ suo iudicio ad tantũ uelut here/
dium ꝓperaret: imperiũ & inuasit & adripuit. Itaq; cũ
uix duobus mensibus præfuisset Tarsi a militibus oc/

cisus est. Probus igitur uere Probus. Ita se & in toga & in militia gessit:ut res ipsa nomẽ sequeret̃.Sarmatas contudit:Tyrãnos extinxit:orbẽ pacauit:Iudicia bonoꝝ de se admirabili uirtute cõfirmauit:pace terra mariq̃ parta dicere solebat milites minime necessarios fore cum desunt hostes:quæ uox plurimum obfuit in Sirmiensi agro natali solo dum morã trahit tumultu militari occisus est:imperauit An.vi.Mensis.iiii.

CARVS.

.M.AVRELIVS CARVS Narbone genitus molem subiit:Exercitus Imperatorem adpellauit. Is cum Probi adparatu in Persas profectus Mesopotamia recepta Cthesiphontẽ peruenit:& nisi fulmine ictus concidisset regnum Persicum subuertisset:traditæq̃ sunt rerum habenæ eius filio.

NVMERIANVS.

NVMERIANO Cui Mars in armis familiare numen præbuit. Minerua peculiarius adfuit:& cytharã præbuit Apollo:Miles:orator simul & poeta:oculis eger:forte aer & uigiliæ in bello Persico nocuerãt: occlusa lectica ferebatur.Erat in castris Arrius Aper: cuius filia nupserat Numeriano.Huius igitur cupiẽtis inuadere Imperium factione Modestus & frugi iuuenis occisus est:Nec eius mors in ulta cõcionantem Aprum Diocletianus confodit. Imperium.

CARINVS.

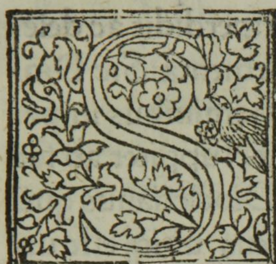
CARINO Morãti in Galliis ubi erat a patre relictus obuenit.Hic primũ florem pueritiæ quem fruendum

dederat: Cum adoleuiſſet ab adoleſcẽtibus repetiit. Pater ſi uixiſſet abrogare ſæpius cogitauit filio Cæſaris nomen & conferre Conſtantio uiro claro: ſed hoc fata Herculio ſeruatum ſtatuerant: Carinus diu præeſſe nõ potuit. Piorum ſanguine madefactus totius ubiq; iuuentutis corruptor. Victor tamẽ exercitus in Perſide. DIOCLETIANVM Imperatorem legerat qui Carinum multis præliis uicit. Non defuit Carino Vigor occupandi orbem multumq; progreſſus fuiſſet ſi non incidiſſet in Diocletiannm. Cum exercitu recenti uictoria ferocem. occubuit Carinus ultimo prælio ad Margum Commiſſo: a militibus fortiſſimis quos habebat deſertus. Percurri geſta. xi. imperatorum ne interrupta temporum ſeries admirationem legentibus faceret: Ad deſtinatum opus redeo profeſſus initio me ſcripturum de hiis imperatoribus quorum geſta magna ex parte fere interierant.

Explicit Liber Primus.

Incipit Secundus.

.C.AVRELIVS VALERIVS DIOCLETIAnus.

OLONIS Dalmatiæ ortus:utroq; parēte ignobili & obſcuro. Q uidā ſcribūt Libertino anulli Senatoris genitum. Q uidā ſcribæ filium:militare a pueritia cæpit. Cumq; Gregarius miles in Gallia eſſet:Diuerſorio cuiuſdam Driadis utebatur:ab qua cibaria emebat:debebatq; plurimū Vetulæ:Cum illa pretium poſceret:dicere ſolebat:ſoluam cum imperator fuero:At illa ſubiunxit.eris imperator cum Aprum interficies: hac uoce augurium futuræ felicitatis adcæpit:etiā ſtudebat Venatum ire:ſæpius cōtra Apros congrediens plurimos interfecit:Tandem cū Arrium Aprum ſua manu confodiſſet:& impator ob id factus eſſet:intelexit uocem Driadis haud uanam fuiſſe.Profligato & Cæſo Carino Auguſtus adpellatus:& ab.S.P.Q.R. magno honore excæptus eſt:In quibuſdā imperii regionibus facti ſunt motus:& Tyramni non deerant. Diocletianus animaduertēs Cōſorte imperii opus eſſe ut citius pacem ubiq; redderet Maximianū legit:tantaq; fuit in gubernāda re.p.inter principes Cōcordia. ut alter alteri:quāuis ſemper honeſta cupiebant:nunq̄ repugnauerit:Verū Maximianus ut filius patri Diocletiano optemperabat.Feliciſſima Cognomina ſibi indidere. Diocletianus Iouius:Maximianus Herculius adpellati ſūt.Velut ille Iouis:hic Herculis heres.Iup/

piter Gigantes ut cæli regiã defenderet perdidit. Dio/
cletianus ut orbi terrarũ regiã tueretur Tyrãnos sur/
gentes: ut Centimanos: diligẽti cura: perdidit ac dele/
uit: & ut Iuppiter turbata pacauit elementa: Sic Dio/
cletianus domitis ac cæsis: seditiosis hominibus impe/
rium turbatũ Tranquillum reddidit. Iuppiter ab sua
arce undiq; suum numen diffundit. Diocletianus q̃uis
uno esset in loco sua ꝓuidentia præsens ubiq; esse ui/
debatur: Hercules ἀλεξικακοσ: a nostris custos ge/
neris humani cognominatus. Vrbis: oppida: agros: re
giones siluas horrendis & pernitiosis monstris: & aerẽ
infestis alitibus liberauit: simul & genus humanũ tu/
tatus est: Maximianus post salubre temperamẽtũ uir
tutis & Imperii adsertor: nũquã nisi reddita toti orbi
securitate quieuit. Conatus cõtra rem. p. dispulit. Her
cules qui magna gessit materiã præbuit Camenis con
cinendis: harũq; comes habitus est. Vnde Musagetes
adpellatus: Maximianus laborũ Herculis emulus ni/
uosas alpis maiore conatu tutior calcauit. Latrones
plurimos toto Imperio exegit: superiora secula gestis
adæquauit: pestilentẽ aerem in perpetuam salubritatẽ
restituit: immissis in perpetuas foueas paludibus ma/
teriã canendi poetis exhibuit. Hercules Iouis. F. Ma/
ximianus Diocletiani. Verã igitur cognominis ado/
ptionẽ duo Cæsares augg. meruere: Inter quos quidã
clarior ac præcipuus amor usq; ad sapiẽtiæ finem per
durauit. Eam sic adpello cum imperiũ deposuere: Ita
cognomine patris: ac filii unanimes nihil orbi pacãdo

prætermisere: Maximianus tumultus in Galliis quos Amandrus & Elianus excitauerant sub specie Tyrãni dis cum tota factione bugaridarũ: hoc nomine se ad/pellauit. Turba rusticorũ compressit mira celeritate: statimq; deleuit. Ita pax Galliis restituta est. Inde trãs/latus in Aphricã gentianos deuicit: qui uix pacem im petrauit. Q uinquagenarii & supra eũ numerꝶ anno/rum: hi milites fuere: qui Aphricã diripiebant: cupiẽ/tes sibi regnum uindicare: pululantibus per uaria loca nouis bellis cõcordes augg. duos adoptauere Diocle/tianus Galeriũ Maximi Maximianus Constantiũ co gnomine Cloron. Cæsaresq; fecerunt: & præter ado/ptionem adfinitate iunxerunt. Nam coacti repudiare primas uxores: nouas duxerunt: ille Valeriã Diocle/tiani. F. Hic Theodorã priuignã Maximiani. Erat in Gallia Herculius: Iouius uero in Aegypto: ille Galli/cas ut diximus: hic euersis duabus urbibus superato Achilleo pacauerat Aegyptũ urbes ꝓpe ueteres The/bas positæ erant dites ac populose. Busiris & Copos: spem rebellionis augebat Achilleus: cuius cõsilio fere tota dissenserat Aegyptus: tandẽ cæsis ubiq; auctori/bus defectionis intra nouẽ menses quieuit prouincia Seminariũ relligionum in qua Archisinagogi pluri/mum auctoritatis habebant. Alexandrea uero obsessa &. viii. mense capta est. Imperator contentus optima/tum cæde abstinuit a multitudine: Achilleus uero me ritas luit pœnas: feris oppositus & dilaniatus: Terra uero ubiq; cædibus potentium maduit. Frustra cõtra

Crauſſium Brittanniã inſulam occupantem arma cæ/
pimus per duces Maximiani qui anno.vii.ab ſocio p
inſidias petitus occiſuſq; eſt.& is Tyrãnidem ſumpſit.
Qui tertio poſt ãno ab Aſclepiodoto præfecto pr.ui
ctus eſt.Brittanniæ.x.poſt anno q̃ defecerãt recæptæ
ſunt.Brittãniam circũfluam oceano aborigines tenu/
ere:nomen indiderunt Brittãni cõtinentis:qui ſunt in
tra Gallos & Hiſpanos:uocati poſt Brittones:& hii ac
colæ oceani inſula potiti.Eo deĩde cõceſſere Hiſpani:
Galli:& Germani. Primus Romanoꝝ.C.Cæſar inſu/
lam oſtẽdit:Veſpaſianus imperãte Claudio captis re/
gibus domuit. Huc cũ frequẽtes irent Romani pau/
latim noſtros inbibit mores. Conſtantius uero multa
præclara gerẽs in Galliis ſemel cũ eſſet apud Lingo/
nas populos eodẽ die uarietatẽ fortunæ expertus eſt.
Alamãni magno impetu inrumpunt Conſtantium in
fugã uerterunt.Is ad propinquã urbem feſſus ſe con/
tulit.Cuius portæ hoſtili metu occultæ fuerant:& niſi
demiſſo fune per muros ſublatus fuiſſet eũ hoſtes ca/
ptiuũ abduxiſſent. In urbe hortatus eſt robur ſuorũ:
qui eo ante cõfugerant:ne talem ignominiã paterent:
Poſt concionatus eſt ciuibus ut arma caperẽt & dede
cori abolendo auxilium præſtarent. Ita apertis portis
erumpunt: hoſtes fugant:& prope.lx. milia cedunt.
Ea uictoria liberatæ Galliæ:ad tritæ Germaniæ:ſuas
uires omiſere:quas reparare niſi nõ ſunt Alamãni.At
in Egypto erat Diocletianus:ut res turbatas in oriẽte
ſedaret.Narſes.n.modo Armenias modo Meſopota/

miã acri bello quatiebat:& cũ eo conuenerant ꝓpin/
qui reges:ac duces præcipui. Rex Scionitarũ:& rex
Albanoꝝ:priusquã bellũ cõtra Persas explicemus:nõ
alienum forte erit acerrimi progeniem hostis aperire.
Regnaũ in Perside Artaxerses quidã ex genere illius:
qui per seditionem a militibus regnũ adcæpit:Persis
præfuit. Huius filius fuit Sapores Saporis Hormis/
das Hormisde Vararanes. Huius uero Vararaces:Va/
raracis Vararanes secũdus qui Narsen filiũ regni suc/
cessorẽ reliquit. Cõtra hũc ab Diocletiano missus est:
Galerius:&.n.ipse expeditionem parare cupiebat in
Ethiopas:Si res in oriente prospere succederẽt. Gale/
rius iuuenili ardore ausus est cõtra multitudinẽ cõgre
di:& æquo marte discessit:Inde factus animosior non
longe a carris iterum congressus:paulo inconsultius q̃
antea:dũ sperat uincere supatur:amisso fere toto exer
citu:itaq; repulsus redit in Syriã:& inde ad Diocletia
nũ:occurritq; Augusto ĩ itinere:ad quẽ antea aduersi
belli fama uenerat. Galerius purpura indutus. Nã Cæ
sar erat mille passus ante Carpẽtum indignati princi/
pis pedes cucurrit:ueluti homo Gregarius:& auditus
nõ est. Tandẽ princeps post minas iussit uti ex lectissi
mo suppleměto exercitũ reficeret:& ĩ Persida rediret
ignominiãq; aboleret. Is ex militib9 Daciæ Illuriæ ac
Mysiæ pugnacissimas copias & robustissimas coegit:
& cõtr a Persas meliore auspicio profectus hostẽ inue/
nit. In Armenia maiore:qui ex recenti uictoria sũptis
uiribus ꝓuincias imperii Ro. secũdo marte uexabat.

D

Maximinus uero iratũ prĩcipẽ placare ſtudẽs abolendæq; ignominiæ adcenſus: priuſq̃ manus cõſereret: hoſtiũ ſtationes ipſe habitu gregari diligẽtiſſime explorauit. Interea Diocletian9 cũ firmiſſimo ſubſidio Meſopotamiã conceſſerat. Vt nr̃is animũ & hoſti terrorẽ præberet. Ibiq; Cercuſiũ oppidũ ſpatio ampliauit: menibus & turribus inexpugnabilib9 muniuit. Galerius cũ. xx. milib9 equitũ ex improuiſo hoſtilia caſtra noctu adgreſſus ĩnumerabiliũ Perſaꝝ ſtrage: decus noſtrum nõ modo ultus eſt: ſed felici uſus uictoria: fines imperii longius ꝑduxit. Vetus oraculum falſum eſſe oſtendit. Antiquiſſimi Vates cecinerãt. Romana arma Cthesiphontẽ trãſire nefas eſſe: & duces qui auſi fuiſſent pœnas darẽt: Putant. M. Craſſum id cogitantẽ cũ exercitu periiſſe. M. Vlpiũ Traianũ trãſgredi auſum Italiã nõ repetiiſſe: & qnq; ꝓuincias trans Tygrim ſtatim amiſiſſe: ſatiuſq; fuiſſet iter nõ tẽtaſſe: legiões longo labore adtriuit: & fere conſumpſit: & q̃uis Victor longius ꝑduxerit terminos tamẽ nõ multũ ꝑfecit: neſcio an ſic uoluentibus fatis: an culpa ſucceſſoris Hadriani. Cthesiphontẽ cupiens trãſire ſuperato Tygride Valerianus ab Sapore rege Perſaꝝ captus eſt. Verum Odenatus Palmirenus Victor Romanæ maieſtatis Cthesiphontẽ uſq; trans Tygrim ꝑuenit. Carus imꝑator exercitũ Probi Sarmatico bello late uictorẽ duxit in Perſida: hoſtile regnũ uaſtauit. Seleuciam cinctam Euphrate quã olim cæperat Helius Verus Antoninus expugnauit. Deinde Cthesiphontẽ & longius ꝓgredi

uolentem uel morbus uel ictus fulmine cælo turbido & corruscãte absumpsit. Galerius de quo nũc sermo ẽ totã Assyriã expugnata Cthesiphonte cæpit:& quinq; ꝓuincias Transtygritanas:quæ statim redeũte ad nos Traiano defecerãt:subegit & impio adiunxit. Victor rediit ad Diocletianũ:& post impauit Augustus:illud sane cõstat numinũ oracula bona ex parte uana:& fi/dem raro implere:& si quando euenerit uix intelligi & sæpius eludere credẽtes:adeoq; præstat rationibus & expimẽtis atq; cõsulto res adgredi:& si ĩ rebus bel/licis fortuna plurimũ sibi uindicat.Tamẽ credibile est etiã uirtute augeri atq; ampliari:ut in ꝓpagando Ro. impio facile animaduertere licet. Nam si de rebus fu/turis certa starent Vaticinia. Virtus pro nihilo esset: Non eo inficias celitus nostra gubernari. Verũ sapiẽs non uano cõsilio multa aduersa effugere potest:incon sultum & insipientem prosperi successus prætereunt: illos uero non audio:ut in uita Maxentii post dice/mus:qui ad magarum monitus ac diuinationes res omnes componũt:præter hoc quod diuulgatum iam erat aliud occurrit Auguriũ:Aciem explicanti contra Narsen Maximino Leo & Aper trucidati oblati sunt: Tages aruspicũ princeps uisum Leonẽ exitialem pu/gnaturis putat:Verum & hæc ut oracula sæpius uane scũt.In Maximini uictoria fugatus & uulneratꝰ Nar ses:quẽ uictores usq; ad iuios Parthiæ montis ꝑsecuti sunt:regis ꝓles fere omnes & uxores & sorores captæ sũt:pleraq; Persaꝝ nobilitas abducta:Reguli ducesq;

&triumpho tam inlustri reseruata:& q̄uis per legatos ab rege conualescente petita:ꝑmissa tamen:sed nō sta tim restituta.Ictum uero est fædus ut Persæ ab Arme niis Mesopotamia Assyria & quinq; nouis prouinciis abstinerēt. Diocletianus rebus toto oriente cōpositis: Europam repetiit:ubi iam Scythæ Sarmatæ Halani & bastarnæ iugum subiuerāt una cum Carpis Cattis & Quadis.Admonendi sunt qui legerint pro Maxi/mino in quibusdā Codicibus Maximianū esse:& hoc qui e marmoribꝰepigrāmata exscripsere satis indicāt: scilicet simul imperasse Maximianū & Constantium & deinde Maximinū & Seuerū:errorq; est:aut ab li/brariis:aut ab hiis qui ex lapidibꝰ adcæpe. Nos uero cōfusi decernere non audemus:Aera lapidesq; indica/bunt sed in eo summope heremus:quod priori Maxi miano præponit᷑ Herculius:posteriori Galerius:dūq; incerta aura ferimur:sit hic Cōstantii Conlega Maxi/mianus:Anno postq̄ hæc scripseramus Seraphinꝰ An tistes sancti Petri a uinculis.& Vilelmius Heda Alfi/nius comertio litterarū mihi ualde familiares & anti/quorum monimentoꝶ diligētissimi indagatores cum urbem Ro.repeterent secū attulere epigrāma in agro forosemproniēsi ex saxo quadrato exscriptū. Aeterni Imperatores Diocletianus & Maximianus Augusti: Perpetui Cæsares Constantius & Maximianus pontē Matauro.Romæ in tēplo ueste nup reperto ad forū: Ro.in quadam marmorea basi. Dedicata.xiiii.Kal. Ian. Cōstantio.iii.Et Maximiano.iii.Cæss.Coss.Cu/

rante Aur. Niceta. alias plures. Q m̃ hac uia multum profecimus ſtudioſis cõſulendũ arbitramur uti ꝑquirendo hiis ueſtigiis inſiſtãt. Quod ſi fecerint ſciãt uelim & ſe noſtræ linguæ plurimũ cõlaturos & laboris gloriam cõſecuturos. Ex barbaris multi adducti capti ui: qui nõ fuere ſecuri cæſi: ſed poſt triumphũ in Romani imperii finibus poſiti: ut una cũ ueteribus incolis habitarent. Regiones enim adſiduis incurſionibus uaſtatæ fere inſolitudinem ierant. Rediere ex diuerſis partibus orbis ad urbẽ principes ſeniores: quoꝝ auſpiciis limites imperii Romani lõgius ꝓducti atq; ꝓlati.

MAGNITVDO IMPERII ROMANI.

Ab ortu uſq; ad Indos ꝓpagati imperii fines: nõ Euphrates: nõ Tygris uetuere: non ſuperbæ regum Perſarum minæ: A meridie Aethiopes per legatos adcerſere: ab Aquilone barbaræ feræq; nationes Sarmataꝝ domitæ: ab occaſu Genſoriacus oceanus admirabilis uictoriæ teſtis eſt: ſimul & Brittãnicus. Igit̃ toto terrarum orbe undiq; Romana arma inluſtres uictorias adſecuta ſociis lætitiã præbuere: rebellibus mætũ terroremq; pugnare cupiẽtibus: porro Perſæ armis Ro. cedere cõfeſſi intra poſitos terminos ſe tenuerũt. Poſt tot uictorias maximus triũphus ab Senatu decretus & inclyta cognomina prĩcipib9 indita ab deuictis populis. Diocletianus uero Romanoꝝ prĩcipũ uictorioſiſſimus diuinos honores Imꝑatoribus Auguſtis habẽdos præcæpit. Nam cũ priores ut cõſules ſalutarent̃: primus ipſe uoluit adorari: uelut ĩ eo eſſet celeſtis ma

iestas:Persarum iste mos:quorum princeps Rex regum adpellatur & adoratur:fratrem solis ac lunæ se nuncupans:imperatores antea manus exosculandas nobilibus præbebant. Post suis manibus subleuabãt ad oris osculũ. Vulgus Genua exosculabat:Diocletianus edicto sanxit uti oẽs sine generis discrimine ꝓstrati pedes exoscularentur:quibus etiã uenerationẽ quãdã adhibuit exornans calciamenta auro gẽmis & margaritis: quod fecisse ante. C. Caliculã memorãt:eundẽ ornatũ ĩmiscuit uestibus ut augustior esset:& cum contentus esse debuisset quibus priores fuissent insignibus:quæ Priscus Tarquinius adcæpta ab Etruscis induxit:repperit ex ipso habitu uti deus haberetur:maioreq; sumptu uanam Arsacis gloriã superaret. Itaq; ueste gemmata & aureo gemmatoq; curru cum imperii cõsorte triumphauit:ingenti ferculorum pompa:ante precinentibus & saltantibus lætitia militibus:quibus libertas erat scõmata in ipsos effundere triumphantes:ipsa quidem fercula primus ostẽdit Romulus qui ramũ quernum manu cæpit:in quo cæsi Acronis regis Ceninensium opima Ioui Feretrio in Capitoliũ tulit:Ferculis apud ueteres ferebant spolia cæsorum hostiũ sanguinolẽta:postq̃ arma Romana lõgius ꝓuecta uicere fabricata fuere cũ signis & monimẽtis uictoriæ:quæ possent manib9 militũ ferri:inferebant fere omnes triumphi uia Appia:porta Capena. Ea. n. uia ampla & . viii. mil. pas. ab urbe frequens ex utroq; latere habitata:& inde in Capitoliũ rectũ & amplũ iter. In quo lignei primũ

cõtinuiq; arcus:post marmorei colũnis suffulti. Vnde multitudo satis cõmode triumphum spectare posset. Cuius ordo nõ semper idẽ:uerũ qui tum fuerit talem adcæpimus qualem Diocletianus cũ cõsorte habuisse memoratur. Templa deorum ĩmortaliũ tota urbe pa/tebãt ornata sertis ac floribus spirãtia Arabicos odo/res:itinera ubiq; repleta pinguibus mensis & lætis po culis:ut fessi uictores se recrearent:præferebantur in uehiculis tabule:signa:Collossi:hostium Galeæ:Tora ces:Ocreæ:Peltæ:Scuta:Vexilla:Pharetræ:Tela:Ar/cus:Enses:Frena:& Equo℞ picturata strata:opes:ta/petes:& quæ prætiosa & digna spectaculis deuictis hostibus adlata erãt:& modo ex oriẽte:ut puta Assy/riis:ac Persis:Tentoria & ex Babilonico opere multa. Post ingẽs hominũ grex qui in uasis ferebãt aurũ ar/gẽtũq; & purũ & signatũ:singula uasa ualidi iuuenes humeris ferebãt. Post argẽtei crateres:pelues:phialæ: calices:uestes:& tota regia suppellex:& uasa ex solidis gẽmis:hinc ferculo℞ multitudo:& hos sequebãt Tu/cines bellicũ clangorẽ intonãtes:deinde boues auratis cornibus quo℞ medios uictæ cingebãt:necnõ & fron tib9uictatos ad sacrificiũ succincti popæ huc est mini stri agebãt. Sequebãt & alii ministri cũ argẽteis pati nis:regia dehĩc ꝓles uxoresq; & nati & sorores cũ pin cernis seruisq; ac nutricib9:& pleraq; Persa℞ nobilita te patrio more uestiti oẽs sed pullati:spectãtiũ oculos & si hic impleuit numerus:Tamẽ læctiores reddidere tabulæ duæ:altera ipsam Persida ostendẽs suppliciter

tollentem manus & exorantem a populo Ro. gẽtium uictore ueniam: altera Narsen regem fugientem con/spiciendum præbebat. Post ingens captiuorum turba satis mæsta: in qua fuerũt Scytharum & uariaꝝ gen/tium duces: qui lacrimas effundebant: præferebantur aureæ coronæ & munera uictori dono data. Propius currum præcedebãt homines stipitibus sudibusqꝫ ad/censis qui turbam submouerent. Post triumphantium currus ex auro & lapillis prætiosis quẽ trahebãt quat/tuor equi candore certantes cũ niue. In quo sellæ cu/rules duæ ornatæ gemmis: in quibus sedebant princi/pes terrarum triumphantium: capitibus imminebant uictoriæ alatæ: Diocletianus ut cæteri antea una fuit corona ex lauro cõtentus simili & cõlega. Reges uero Persaꝝ Thiaram qua utebantur tribus coronis exor/nabant: currum sequebantur captiuitate liberati raso capite & pileati: deinde equites laureati. Illud etiã le/ctorem ne fugiat arma uictorum fuisse in triumpho laureata & qui triumphabat ex lauro coronã cũ per/uenisset in Capitolium post sacrificia ponebat in Iouis gremio. Primi triũphi fuere currus: clypei: arma hor/rida: & spolia perfusa sanguine. Bello Punico secundo .M. Marcellus deuictis Syracusis ostendit: opes & si/gna intulit & deorũ simulacra: in quo reprehensus est ab .Q. Fabio Maxi. quod relinquere debuisset deos suis iratos: ut ipse prius fecerat de Tarẽtinis. Veꝝ inua/luit cõsuetudo Marcelli. Nã longe antea captis uehis .M. Furius Camillus Vehiẽtanã Iunonẽ intulit urbi.

SECVNDVS

DE TRIVMPHO ET OVATIONE.

Operæprætiũ est cognoscere hoc in loco quid sit triũphus:quid Ouatio:& unde sint factæ uoces:non solũ Corographia sed etiã interpretatione uerbo℞ historia ornatur. Licet primũ simplex fuerit narratio & nuda: tamẽ nõ caruere laudibus qui exornauerũt. Triũphũ primus mortaliũ post indicam uictoriam ostẽdit bacchus:nomẽq; ab re inditũ est:milites eius foliis fico℞: quæ ϭ ριαdñr uultus cooperuerũt:Iambos:& Scõmata canentes:quæ sunt licentiose dicta mixta salibus in eũ q triũphat. Post uero milites usi fuere rythmis. Scribũt alii triumphum dictũ εκ Τον Τριων hoc est tribus uelut ordinibus:senatorio:populari:& militũ: ab quibus celebris est triũphus. Cognomentũ baccho triũphanti inditum. M. Varro tradidit. Vnde clamabant omnes Io Thriamβε bacche Io nos cõuertimus in triumphũ:& Romani milites dicebãt Io triumphe Io triumphe. Tradunt & Scenicos priusq̃ ora fecibus tegerent foliis fico℞ usos fuisse. Triumphus uero non idẽ ualet quod ouatio. Domitis multa cæde hostibus habebatur triũphus:& boues cornibus auratis mactabantur:& bos ipse qui mactabatur in triũpho Thriãbos etiã dictus. Cum uero hostes sine pugna & sanguine cũ ducibus nostris cõuenissent. Quoniã res pacta sine cæde esset ouatio erat. Pedes ingrediebatur urbẽ qui sic uicisset sine ferculo℞ põpa:myrto coronatus: una cum militibus:quia ea arbor dicata Veneri quiescere ab armis ostẽdit. Tibicines ouantẽ præcedebãt:

quare triũphus dictum: quia tribus ordinibus ornabatur senatorio populari militum

onatio ab ovo nomen [handwritten marginal note]

quæ paciferæ choreæ instrumenta sunt. In sacris ma-
ctabantur oues: unde ouationis nomē. Modo de triū-
pho centuriæ decernebāt & comitia erant centuriata.
Modo senatus. Primus Romanoꝝ qui quadrigis ur-
bem inuectus est fuisse Priscus Tarquinius memorat̃.
Sunt qui malint. P. Valeriū Publicolam. Prima oua-
tio data est. P. Postumio Tuberio: qui fuit cōlega Me-
nenii Agrippæ Lanati: & huic triūphus datus. Ille pri
mū cōtra Sabinos re male gesta liberatus ē ab Agrip
pa ī altero prælio causa uictoriæ fuit. Ita cū ambobus
honos haberet̃ senatus huiꝰ laudis decus excogitauit:
ut nō sella curuli: sed pedes cū exercitu excipet̃. Verū
sanguis in ea uictoria & nostroꝝ & hostiū effusus est.
Post uero ouationē hiis dedere qui cōuentione uicis-
sent. In triumpho clangor tubaꝝ. In ouatione concen
tus tibiaꝝ: ille Martis: hic Veneris est. Illud etiā huic
loco addendū puto: quod Romani ꝓfecturi ad bellū
Nemesi sacrificabant & munus Gladiatoriū edebant:
quod non sine ratione factum arbitramur.

DE NEMESI DEA.

Virgo & uictrix Nemesis numē fuit quo q ex male-
factis delinquebāt puniebant̃. Vnde Victores Neme-
sim nō frustra inuocabāt. Romani. n. semp iusta mo-
uere arma. Cæteræ natiōes odio & maliuolentia liuo-
req; quod impiū tātæ urbis iustitia augeret̃ tela ī po-
pulū Ro. capiebāt. Nemesis quā pleriq; existimauere
esse uim fortunæ: alii filiā iustitiæ: alii uim quādā esse
inter celestes discurrētē: prima reꝝ semina: quæ fatoꝝ

& sortiũ uires tempat atq; emẽdat:rebus humanis tru
tinã adhibẽs:e cæloq; terrena despectãs:nocẽtes punit
bonis præmia largit̃:& cũ sit uelocissima:qa diu non
permittit impios præesse:atq; crassari:alata fingitur a
ueteribus:& eius pedibus supponit̃ rota:cũ citissime
discurrat. Sed tãdẽ multitudine scelerꝝ indignata:ocu
los iam diu ab rebus humanis auertit:& cũ genitrice
in remotiore parte cæli:ultra terrarꝝ regiones:nõ redi
tura:renascentẽ orbẽ expectat. Rhãnusia est adpellata
ab Rhãnunte oppido Atticæ regiõis:ubi tẽplũ & si-
mulacrũ habuit:& ab Adrasto Adrastia Roma tẽplũ
huic deæ posuit ĩ Capitolio:ut inde suã urbem posset
ulcisci. Ludus uero Gladiatorꝝ ut effusione sanguinis
non expauesceret. Q uidã tradunt hac specie pugnarꝝ
uelut deuotionem fecisse pro futura uictoria. Trium-
phauerunt aũt uictoriosi & felices Augusti Anno im-
perii. xviii. Post tantã felicitatem cum haberetur glo-
riosissimus principum Diocletianus:secum sæpe nu-
mero cõtemplans fortunæ mobilitatẽ:decreuit impe-
rio se abdicare:& in priuatam secedere uitam:gestorꝝ
Pompei admonitus Veteranus princeps:cũ quisq; de
rebus futuris ambiguus sit:nõ expectauit incertæ ui-
cissitudinis aleam. Raro enim permanent usq; ad exi-
tum successus:& si in primo Augusto fuisse uideant̃.
Tamẽ & adcæptæ ĩ Germania clades:& domesticæ li
bidines:hoĩs felicitatẽ turbauere:& quod minus fieri
debuerat Liuia uxor uenenatas porrexit ficos:ut cun
ctantem in sene animã citius educeret. Scribũt quidã

duces post triumphũ solitos se ocio dare:& laudibus efferũt. M. Catonem postq̃ de Hispania triumphauit nõ quieuisse: sed foro & publicis negociis incubuisse: quod si in Diocletiano quis obiceret longe aberraret. Neq;.n. honor triũphi: neq; ætas ĩbellis: sed metus rerum humanarum: quæ aut rarissime: aut nũq̃ consistunt: imperiũ deponere suasit. Eius etiã cõsilio ferum & asperum ingenium Maximiani: qui solebat in oĩbus Conlegæ nõ repugnare: adquieuit. Igitur eodẽ die: nam ita conuenerãt: Iouius Nicomedie: Herculius Mediolani: rẽ monimentis Romanorum incognitam: & nepotibus nõ minus dignã memoratu: q̃ admirabilem: peregerunt. In quo Iouii animus ueram phĩam est imitatus: adfirmans tunc illuxisse diem: & habuisse uitæ principiũ. Quod magnis molestiis esset liberatus. Philosophi adserũt dominatũ adpetere nõ est sapiẽtis hominis: & id cogitasse Augustum scribunt. Sed uetitũ ab amicissimis &. M. Aurelius impiũ molestias uocabat. Tamẽ ambo se excusant & rem laudabilem ab amicis impeditam dicũt. Verum ille sibi uixisse testari potest: qui priuatus sine rerum publicarum cura: & studioso ocio: & rei rusticæ: felicissime indulsit. Stimulis Conlegæ ut imperiũ una repeterẽt contradixit. disseruitq; se peste liberatũ nolle amplius uenena imbibere: satis se pro rep. elaborasse: & tempus adpetiisse ut sibi uiuat: & uixisse nõ posse testari: nisi postq̃ ĩ patria sua hoc est Salonis holera seuisset. Cum ille res angustas pro ea dignitate quæ præcesserat obiceret. Respõdit nõ esse turpe ho-

mini:qui summũ bonũ in animo posuerit:honestam profiteri paupertatem:exemploq; ueterũ & præsertim .C.Fabrici castam opinionẽ cõfirmabat. Vocatus ab Cõstãtino atq; Licinio excusauit per litteras senectuti minime licere:cumq; illi egre tulissent:rescripserunt se nõ admittere excusationẽ:quod fauisset Maxentio at Maximiano. Trebellius Pollio meminit Diocletianũ dicere solitũ cum in priuata esset uita:nihil esse difficilius q̃ bene imperare. Nã quisq; pro uoto de principe loquitur: Ad hæc principẽ cubiculo clusum uera mĩe noscere:aures suis præbere:& hoꝝ uerbis adcẽdi ac se dari:magistratus creare:deniq; sit qui imperat bonus: sit cautus:sit optumus omnino uenditur ab aulicis:ac decipit̃:& interrogatus quæ esset potissima in princi/pe dos. Respõdit liberalitas & clementia:hæc cum in Aureliano defuisset adferebat ducem esse debuisse nõ principem:asperitateq; Cõlegæ Imperator sæpius de/testatus. In eoq; sũmope studuit ut liberalitatis & cle/mentiæ cognomen adsequeretur. Vnde ut mihi uidet̃ Iouius adpellatus: Nam qui iuuat largitur ac parcit. Ius uero ab quo clemẽtia abest crucem ueteres adpel/lauere:uixit Diocletianus An.duo de octoginta:imperauit An.xx. Mansit priuatus Salonis An.x. Scribũt quidã stupore mentis & longa egritudine confectum animã inter suspiria efflasse. Quidam hausto ueneno interiisse. Quidã decreto senatus perfracta gula occubuisse. Vt ego existimo de Herculio adcipiẽdum esse nõ de Iouio: Quoniã cũ penituisset Herculiũ adsen/

sisse conlegæ:& inde animũ hominis nõ flexisse con/
tulit se ad urbem simulans filio ad gubernacula auxi/
lio fore:milites indignati sũt:quod ea tẽtaret statimq;
subiunxit:se hoc figmẽto uoluisse experiri an milites
Maxentiũ amarẽt:unde tumultũ suppressit. Inde pfe
ctus est ad Cõstantinũ generũ suum ex fausta quæ in
Galliis erat:& clãculũ quærebat genero insidias:Rex
aperta est uiro per uxorẽ:quæ patri maritũ prætulit.
Itaq; iussu generi captus Massiliæ strangulatusq; est:
hũc finẽ meruit Maximianus Seuerus Asper & imi/
tis:qui ubi cõlegæ obtẽpauit priuatũ uiuẽdi statũ seq
debuit. Diocletianus:qui ab tãto re℞ culmine secesse/
rat:nullius cõsilio adduci potuit ut peniteret. Igit̃ pri
uatus cũ esset:post mortẽ inter diuos relatus est. Ther
mæ eius noĩe Romæ sunt consecratæ:& Maximiani
Herculii Carthagini. Thermæ noĩs Diocletiani incoa
tæ fuerũt a ueterib9 principib9:& cõsecratæ ab nouis
Augustis Cõstantio & Maximino. Diocletianus igit̃
incoatũ opus absoluerat omni cultu pfectũ:secuti pri
cipes posuere ibi statuas & senio℞ & nouo℞ impato℞
quo℞ capita integra & fragmẽta reliqua corpo℞ erui
ex subterranea testudine:uelut ibi post ruinas Ther/
ma℞ cõseruata:uidimus:& partim ĩ Capitoliũ delata:
partim Florẽtiã missa. Cõstantius & Maximianus in
uicti Augusti Seuerus & Maximinus Cæsares Ther/
mas ornauerunt:& Romanis suis dedicauerũt. Sit ne
in nominibus ambiguitas diximus. Hæc didicimus
ex fractis marmoribus ibi effosis:in quibus & tituli

uictoriarum Maximiani Herculii in hæc uerba.
.M.AVR. VAL. Maximiano inuicto Aug. Pont. Max. Sarmatic. Max. Gotic. Max. Imp. VIII. Cos. .III. P. P. proconsuli.

ET ITEM VIENNAE ALLOBROGVM SIC.

.D.D.N.N. Impp. Cæs. C. Aurel. Valerius Diocletianus .P.P. Inuictus Aug. muris Curalonensibus ædificiis ꝓuidentia sua instituit. Tis. atq; erectis portam Viennensium Herculiam uocari iusserunt.

ET IN FRONTE ALTERIVS PORTAE VRBIS IDEM EPIGRAMMA IN FINE SIC.

Portã Romanã Iouiã uocari iusserũt. Nam Diocletianus Iouius est dictus: & Maximianus Herculius. Iouius & Herculius ab Gallis adeo dilecti: ut ab eis duo populi noĩa sumpserint: Iouioꝝ: & Herculiorũ: & Viẽnenses duas urbis portas Iouiã & Herculiã adpellauere: ut epigrãmata docent. Porro Diocletianus aurei sæculi parẽs & Maximianus ferrei existimatus.

CONSTANTIVS CLORVS ET GALERIVS MAXIMIANVS.

Seniores Augusti priusq̃ se impio abdicarent Augustos adpellauere adnuẽte Senatu Constantiũ & Maximianũ. Ille natus est patre Eutropio: Romanæ gentis nobilissimo: qui genus ab Aenea deducebat: & matre Claudia Claudii Aug. F. ut Galliis Hispaniis Italiæ & Aphricæ præesset. Hic ut Illurico Græciæ & orienti imparet. Constantius natura mitissimus & diuitiaꝝ spretoꝝ admĩstrationẽ Aphricæ & Italiæ recu-

ſauit. Quod exiſtimabat ab uno tantũ põdus ninime ſubſtineri poſſe:& quotiẽs feriatis diebus epulum de/diſſet:uaſa argentea adcipiebat ab amicis ut abacum exornaret. Nã & ipſe paucis cõtentus ab fictilibus nõ abhorrebat. Tanta modeſtia uixit:ut facilem & ama/bilem ſe cunctis præberet. Vnde plurimũ diligebaẗ. Eoq; regnãte ĩ Hiſpaniis:Galliis:& alpibus:nulli motus fuere:& hoſtes populi Romãi ab armis ceſſauere. In hac placida quiete ex Theodora liberos ſuſcepit Cõſtantinũ Anaballianũ:& Conſtantiũ:ac Conſtantiam .xi. anno ex quo Cæſar eſt factus occubuit:morbo ab ſumptus:Eboraci. Sic eſt oppidi nomen in Brittãnia & inter diuos relatus. Galerius:poſtq̃ Cõſtantius Ita/liam & Aphricã reliqt adoptauit duos Seuerũ & Maximianũ:illũ præfecit Italiæ & Aphricæ:hũc oriẽti. Romæ autẽ prætoriani imperatorẽ fecere Maxentiũ non abnuente Senatu:qui nõ ut Aug. ſed ut Tyram/nus imperauit:prætorianis eum ad hãc ſeuitiã impel/lentibus:Aberat ab urbe Seuerus cũ prætoriani Maxentiũ creauerũt ad urbem cito rediit. Sed Maxentii uires ĩcredibile dictu ſtatim creuerãt:Seuerus impar aufugit:& cũ Maximianũ peteret:qui ĩ Illuriis erat: Rauẽnæ captus cæſuſq; eſt. Ab cuius cæde Maxẽtius gloria elatus ciues Ro. libidinib9 primũ inde cædib9 uexare cæpit. hinc odio hñi cæptus eſt. Maximianus cum adcæpiſſet de morte Seueri cõſortem imperii le/git Licinium Dacia oriundum:qui genus ſuũ ad Philippum Aug. referebat. Qua de re in monimẽtis pu/

blicis illius nomē adoptauit dictusq; est. M. Iulius Licinius Licinianus: qm̄ ꝓauus: ut ipse dicebat: fuit. M. Iulius Philippus. Licinii uirtus ĩ re militari bello Persico contra Narsen Maximiano cognita ante fuerat. Hic Licinius fuit qui subuertit ĩ Perside tumulũ Gordiani. Quod titulus uidebatur ꝓgenitoribus suis iniuriam facere. Multa tamen præclara gessit: & priuatus & Aug. Maximianus relicto ĩ Illuriis Licinio: Romã proficiscitur pugnaturus cõtra Maxentiũ. In itinere cũ adciperet de futura multũ defectione: qui ita cõuenerant si cum Maxentio cõfl xisset: Illuriam rediit: & iam penitebat legisse Liciniũ. Incidit postea in morbũ Vlcus inguinibus innatũ uirilia exedit: Marcescente tota illa corporis parte. Vermes pulularũt: remedia deerant: Medici desperauere: & si erãt qui noua tentassent admouere manus nõ audebant: metuentes ne a seuissimo prĩcipe occiderent. In hoc cruciatu cũ esset suspicatus est ob sæuitiã in christianos id perpeti: Vnde reuocauit decreta & sup induxit illos adcersiri iubẽs ut pro salute principis orarẽt: Sed pro truculento & sanguinolento homine præces nõ ualuere. Si. n. cõualuisset: redisset ad solitã crudelitatem. Itaq; ex eo morbo periit homo gloria rei militaris inlustris. Verũ sæuitia in christianos crudelis: unde fædum exitium habuisse creditus est. Regnauit solus ãnos duos: cum Cæsaribus & imperii cõsorte An. XVI. Aduersus Licinium Maximianus in oriente res nouas molitus oppressus est: & ne uiuus caperetur se strãgulauit.

Tarsi imperauit An. VII. Et is cōtra christianos toto oriente: si nō Truculentior: tamē non inferior Maximino fuit. Interea bona pars nobiliū Romanorꝶ per clādestinos nunctios Constantinum: qui iu Galliis imperabat: exorant uti urbem Romam: imperii caput: Tyramnide liberet: qui sæpius adcersitus tandem cessit præcibus: & uix quarta parte exercitus Italiam petiit: Maxentius asperitate similis Maximiano patri: sæuitia Domitiano & Commodo plerosq; claros uiros occidit: bona adcæpit. Noua uectigalia inuenit: in occidendo & omni uia exigendo pecunias inexorabilis factus: huic etiā mulieribus stuprandis libido in extinguibilis: captus amore nobilissimæ & castissimæ fœminæ misit ad eā ministros libidinū: quos solos Aulicos habere consueuerat. Quibuscum de re. p. consultabat. Vir puellæ metu mortis abduci nō uetabat uxorem: illa quæ christiana erāt petiit se ornandi tempus: & impetrauit. Ingressa cubiculum sibi manus iniecit. Illi cum torquerentur mora inrumpūt: & rem uti euenerat ad principem referunt. Quo exēplo plures adpetere non est deterritus: sed magis adcensus. Adcæpto nunctio de copiis Constantini: quæ Italiæ fines tenebant exercitum educit. Quintus erat annus imperii Constantini: qui multis prælíis Maxentii conatus plerisq; in locis: præsertim in foro Iulii: fudit. Postremo coacto exercitu intra menia urbis se continuit. Maxentius: & cum nihil unquā gesserit sine responsis muliercularū: consuluit Magā de belli exitu. Illa om-

nia prospera uaticinabatur admonẽs:ut cæsis infan/
tibus:prius aduersa numina placaret. Ad hoc diem &
horam dedit quando educturus esset exercitũ:& ma/
nus conserturus:qui sacris peractis rem pro Magæ
consilio egit. Victus tamen est ad pontem moluium
magna strage. Ipse seu fugiens seu numinibus Magi/
cæ uanitatis actus. In Tyberim una cum equo insi/
luit:submersusq; est:& nusquã inuentus. Cacodemo/
nes corpus animãq; ad perpetuos cruciatus rettulere.
Scribunt alii conantẽ euadere gurgite fluminis hau/
stum:& imis retentum harenis:ac limo. Sunt qui re/
ferunt Tyberinum patrẽ indignatũ deuorasse:& sta/
tim euomisse & caput recisum adhuc sæuitiã:ac libi/
dines:præseferẽs spectaculo fuisse ante currũ uictoris.
Hunc exitum Maxentius meruit Magicis artibus q̃
imperio aptior. Sæuus in cæteros sibi non pepercit.
Quicũq; Magos consulunt:& uaticinia aut auspicia
rebus gerendis querunt:semper sunt anxii:& nunquã
inter metũ & spem auidi futurornm quiescunt. Si illi
prospera nunctiant inani & uana spe iam tum lætari
incipiunt:sin cõtra repente tristitia adfecti torpescũt.
Heu miseros mortalis imbecillitas ingenii & mẽs stu
pida huc illuc distrahit:atq; suspẽdit. Insana sane sunt
documenta quæ nr̃a credulitas excogitauit:ut acrius
torqueremur. Vtinam facesceret a mentibus homi/
num tale figmentum quod esse falsum & nullius mo/
menti etiam maiores nostri tradiderũt. Maxentius fi/
lius ne Maximiani an suppositus uxori simulãti par/

tum ut carior esset marito prolem cupiēti ad nos qui tam remoti ab illo sæculo sumus differere nō ptinet. Verum & hæc sunt prætorianorū militū semina:rapere:stuprare:necare:incēdere:satis edocti:quorꝝ scelera indomita abhorrendam fecerant consuetudinem. Stipatores & custodes principū ipsos prīcipes ad omne genus & Sæuitiæ armabāt. Hii primū Venale imperium proposuerūt. Quid hiis ducibus ausa non est insania cōmodi Antonini? Quod turpe atq; crudele nō excogitabat præfectus prætorio etiā de capite prīcipis decernēs? Horꝝ iudicio Helius pertinax uir bonus & reip. utilis cæsus est. Quid dicam de Balbino & Pupieno quorꝝ armis fluctuās res.p.cōstiterat. O. Romule parens urbis quid te profecturum credidisti cum auspicato hos celeres primus legisti. Male auspicatus es eos cōstituisse qui opus tuū perdituri essent. Sed querimoniæ in alia tempora differantur.

.M.IVL.LICINVS LICINIANVS.

LICINIVS In Dacia natus parētib9 agricolis & ab hiis puer nutritus. Vtinam inter rusticos cum aratro & sarculis cōsenuisset:extrema pueritiā militauit promotusq; Tribunus mil. bello contra Narsen:qui primus Armeniā Romanis ablatā Persarū iuri adscripserat:optīe se gessit:unde duci semꝑ postea gratus fuit. Mortuo Seuero Maximinus ab uirtute rei militaris cōsortem imperii fecit:& Aug. adpellauit. Prius Illuriis post orienti præfuit. Litterarꝝ acerrimus hostis ad serēs uenenū ac pestem rei.p.esse philosophos & ora-

tores:quos odio præcipue habuit:& mirifice insecta/
batur. Litterarũ.n.adeo expers ut nomen decreti uix
subscribere posset. Sectæ etiam simpliciũ christianoꝝ
minime parcens. Iure igitur Constantinus cõtra Lici/
nium uires Gallicanas & Italicas exptus est:nec adfi/
nitas prohibuit:& Licinii ingratitudo ferẽda nõ erat.
Nam Galerii liberos adfines iure sodalitatis & cõsor/
tii interfecit. Sunt qui scribũt Licinium in nuptiis ut
Constantino gratificarent̃ milites adpellasse impera/
torem:& ab Constantino missum cõtra Galeriũ:Sed
uerisimilius est imperatorem factum ab Galerio:ut si
mul & hostilitatis litterarũ & ingratitudinis adcusari
posset. Primi cõgressus fuere in Pannonia:ubi uictus
cõcessit in Macedoniã:ibiq; reparantem uires:& ma/
gnas copias cogentẽ improuisus Cõstantinus adhor/
tus fudit copias dissipauit in Thraciã fugauit ĩ Asiã.
Cõuenere duces federe tamẽ ĩcerto:modo pax:modo
bellum erat. Culpa datur ab historicis Licinio:qui sæ/
pius tentauit fortunam:ac propterea infidus:tandem
& naualibus & terrestribus præliis uictus deditionem
Nicomediæ fecit:missusq; est Thessalonicẽ:ubi homi
ni maligno & musaꝝ hosti:etiã contra sacramenti re/
uerentiam minime fuit seruãda fides:ut deditus esset:
& priuatus uiueret:occisus ẽ a militib9:meritasq; luit
pænas:homo septuagenarius:& Vecors. Impauit An.
.XIIII. & nequa turpitudine careret christianis aduer
sabatur:sæpiusq; rogatus ab Constantino nõ destitit.
Hinc semina discordiæ fuisse memorãt. Scribũt qui/

dam ante deditionẽ Cõstantiã uxorẽ cõcessisse ad fra/
trẽ:& orasse pro impio mariti:deinde pro titulo tãtũ:
& nõ impetrasse. Cũ pro salute præcaret᷑ flexisse ani/
mũ frĩs. Ita Licinius:q annis.xvi.præfuerat iussus est
sine purpura & insignibus ad Cõstantinũ uenire:mis/
susq; est Thessalonicẽ:ut illic priuatus cũ uxore dege/
ret. Impator scripsit ad senatũ ut de Licinio qd agẽdũ
esset cõsuleret. Senatores rescripserũt ut milites decer
nerẽt. Quod ubi nunctiatũ est:pficiscẽtẽ Serras Li/
ciniũ interfecerũt. Opinio fuit ĩmorantẽ Thessalonice
Liciniũ inisse cõsiliũ de resumẽdis armis:& ideo mis/
sos interfectores. Ab christianis historicis quod tradit᷑
prætereundũ nõ puto. Ad Hadrianopolim cũ pugna
ret cõtra Liciniũ fert᷑ Cõstãtinus uidisse duos equites
cedẽtes legiones hostiũ:& in agro byzãtino uidisse lu
men satis corruscãs supra castra:& antea:cũ certamen
fuisset ante oculos urbis cõtra Maxẽtiũ:cõspexisse in
aere crucẽ irradiãtẽ suas legiões:qbus signis ubiq; ce/
litus uictoria data est. Ea uera esse qs est q ambigat.
Vetustas.n.psuasit Castorẽ &pollucẽ bis hostes impii
Ro.pfligasse:bello Latino:& bello Macedonico. Vtĩ
nã qui pugnãt certa starẽt. Erga deũ fide. Sed præliã
dum esset cõtra hostes fidei. Tũc signa certæ uictoriæ
nr̃is turmis & cohortibus diuinitus micarẽt. Sed qm̃
semp bello ciuili occupãt᷑ christiani:& odio intestino:
pacẽ ĩuenire nõ possunt:& quãdiu hæc rabies erit nõ
cessabũt:furta:rapinæ:raptus mulieꝝ:& pueroꝝ:cæ/
desq; sine discrimine ætatis:& sacerdotii reuerẽtia:ua/

ſtationes agrorum:direptiones urbiũ:atq; euerſiones: & tẽplis minime parcũt:uiri ſacrilegi quieſcẽtes mortuos turbant:auidi ſanguinis ciuilis:ac prædæ. Mali demones ſic implicuere nr̃as mẽtes:ut relictis ueris hoſtibus:quos longa pace frui ꝑmittimus:in nos noſtrorumq; mẽbra armatas & ſanguinolentas cõuertimus manus. Baſſarides bacchi numine cõcitate ĩ furorẽ ſe inuicẽ nõ trucidabãt. Agãt quæ nõ fœminã bacchãtẽ ſed ĩ religioſum filiũ trucidauit:ubi ad ſe rediit ſeceſſit in Antrũ:& locũ penitentiæ dedit:at nos nũq̃ cædis penitet. Immo exiſtimamus ad laudẽ & gloriã ad cedere q̃ plurimos ĩterficere:ac ſi hoſtes nõ ciues eẽnt: culpãdi ne ſint principes qui ad tã ꝑnitioſum facinus ſtipendia ſoluũt:iudicent alii. Illud uero auſim dicere chriſtianos oẽs ſub uno ſigno crucis militare:& nr̃am relligionẽ unicã eſſe remp. Vnicã ipſius dei urbẽ:cuius nos ciues ſumus:& bellũ ĩter nos eſſe nõ poſſe niſi ciuile:iuſta arma nr̃o ſæculo inter tot rei.p. Saluatoris noſtri reges ac dũces:unus Ferdinãdus rex Hiſpaniaꝶ mouit:cuius ingenita uirtus diuinitus adiuta:uictis:fugatis:ꝑtim cæſis:& ꝑtĩ ſub iugũ actis hoſtibꝰ: palmã diuinæ & ĩmortalis gloriæ ĩuenit. Vtinã deꝰ felices ꝓroget ãnos:ut ſedatis motibꝰ:quos oĩ uia placare ſtudet:ad laudabile & ſanctiſſimũ redeat opus:uñ plures coronas q̃s mereť ſibi atq; uxori Latiꝰ uĩdicet. Iam ſatis cõmode digreſſi ſumus. Liciniꝰ laude nõ caruit ĩ eo q̃d adpellare ſolebat Eunuchos & ſecretiores Aulicos q̃ui fumos uenderent tineas & mures palatii.

.M. FLAVIVS VALERIVS CONSTANTI-
NVS MAXIMVS PIVS FELIX. SEMPER
AVG. CONSTANTII PII FILIVS.

CONSTANTINVS Natus eſt in Brittanniis:patre Conſtantio:matre Helena:quã uir coactus fuit repudiare:ut Theodoram priuignam Herculii duceret. Extremã pueritiam quã parens litteris moribus & re militari fouendã præbuerat. Egit ſub Galerio Maximiano in oriente:ab quo iam adoleſcens miſſus eſt cũ exercitu contra Sarmatas:gentẽ ferociſſimã:cædibus hominũ adſuetã. In ea expeditione iuuenculus pluſq̃ ꝑmitterent anni geſſit:& præter opinionẽ hoſtes profligauit:atq; cecidit. Ducem Sarmatarum catenatum ad Galeriũ duxit:qui ea uictoria minime lætatus eſt. Quoniã adoleſcentem ꝑdere quærebat:ut olim Euriſtheus Herculem:ꝓpter eã cauſam hortatus ut cũ leone in Theatro pugnaret. Conſtantinus auidus gloriæ in certamẽ deſcẽdit:ferã pertinaciſſime uicit. Spectatores miris laudibus efferebãt. Subridens impator cogitabat maiorib9 periculis obiicere. Cum intellexiſſet Conſtantinus inſidiis ſe peti:cum fidiſſimis quibuſdã aufugit:& ad patrẽ rediit:qui iam antea de filii uirtutibus certior factus erat:& ſpem haud uanã de illo cõceperat:mortuo patre regnum Galliaꝝ Hiſpaniarũq; & alpium Cottiaꝝ teſtamento relictum adcæpit. Eum antea pater Cæſarem fecerat. Cæleſti nunctio admonitus cum egrotaret:ut primum Cõſtantinũ ſucceſſorẽ faceret:qui eſſet ab Tyrãnis Romanũ imperiũ libe-

raturus:& militibus dei opem laturus. Illud cōstat in initio ſanxiſſe:ut agri uillæ oppida:quæ ad uictū eme ritorum contributa erant:ad heredes tranſirent. Vnde milites ſibi magis obnoxios ac deditos reddidit. Prius ex uetere cōſuetudine Tribunus præfectis. Comitibus & ducibus:qui pro augendo imperio cōſenuerāt da/bantur agri:uillæq; ut neceſſaria ſuppeterēt:quoad ui uerent parrochias uocabāt. Cum imperaſſet in Gallia An. III. in ſumma laude ubiq; erat:interdū impellēte Fauſta uxore opinionibus ueterū heſit:& diis ſacrifi/cauit. Adcerſitus per litteras occultis ferentibus nun/ctiis ab ſenatu Italiam cum patre copiaꝝ petiit. Cum Maxētio cōflixit auſpicio fulgidæ Crucis uictor fuit. Eadēq; felicitate ſæpius Liciniū ſuperauit. Victo Ma xentio. S.P.Q.R. Quod Tyramnide liberatus eſſet Marmoreū arcum triumphis inſignem inter palatiū & celium poſuit:qui nūc mutilatus cōſpicitur:adpel/latuſq; eſt liberator urbis:& fundator quietis. Exce/ptuſq; eſt inſigni & triumphali pompa. Hæc Laurus Italiam dedit & Aphricā:fuiſſetq; hiis orbis partibus cōtentus:niſi Licinius ultimi belli ciuilis cauſam præ buiſſet. Verū iam antea chriſtianis obeſſe deſtiterat: ſoluſq; in toto imperio populi Romani cū imperaret cognomen induit Maximi. Quod antea duo iter tot duces ab rebus geſtis nō adcæpe & magni dicti. Ale/xander Macedo & Cn. Pōpeius. Alexāder uero Anto nii Pii ſobrinus ac filius adlatum a militibus renuit. Alexandri uero ſobrinus & pater magnus Antoninus

Pius in monimẽtis ut adpellaretur mãdauit. Inditæq; sunt & adpellationes aliæ: ut puta Constantinus restitutor humani generis: ꝓpagator impii ditionisq; Romanæ: & fundator æternæ securitatis. Ex Fausta Herculii quinq; liberos suscæpit: Constantinum: Constantem: & Constantiũ: Helenamq;: & Constantiam: & ex priore quæ fuit ab eo dilecta susceperat Crispũ. Ante Licinii cædem: cum ille priuatus uiueret Cæsares tris fecit. Crispum Constantinum & Licinium Iuniorẽ sororis. F. Post bella ciuilia militaris gloriæ semper adpetẽs multis præliis uicit Sarmatas & Gothos Thraciam diripientes: & omnem fere Scythicam gentem: quibus & pacem dedit. Barbaræ nationes ob id Augusto deditissimæ fuere: Cõstantinus: dum hostes habuit: optimis principibus equandus. Postquã ex omni bello Laureã adeptus insolens factus est: amplo indito Maximo cognomine: & certe nõ meruit cæde suorum ac plurimorum nobilium. Ferunt Faustam Crispum priuignum: cuius amore capta erat. Ad libidinem sæpius tentasse: & renuentem dettulisse ad maritum illum uoluisse uim inferre: & uirũ præstitisse fidem: iussisseq; ĩterfici: cæsusq; est Polæ oppido Istriæ. Post aliquot annos comperta causa occidisse uxorem. Illud fit uerisimile insidiis Faustæ circũuentum Crispum occubuisse: ne peritia in militãdo filiis obesset: & propterea post paulo sublatus est Licinius Iunior. Non caruit ex eo quod factum est suspitione Cõstantinus. Quod aliquot: quos nouerat cædis Illoꝝ misę

reri:perdidit. Poſt quinquēnalia quæ Nicomediæ edidit:& deinde data ſunt Romæ liber curis ſuſpitioſis atq; moleſtiis decreuit animo urbē ſui noīs edificare: & primū in Aſia ī Sardico agro:poſt ad Sigeū Troadis:ubi fundamēta iecit. Tertio tranſtulit opus Chalcedonem:ubi iam muri erecti erant. Sed aquilæ funiculos regulares ter q̄terq; architectis rapuere:& trāſmiſſo mari abiecerunt Byzantiū periti augurādi illo transferri urbem iubēt. Imperator ueluti diis monentibus mutauit mentē. Itaq; tranſlati Byzantiū Architecti:ductis rite foſſis:urbem in medio ſpatio condidere. Cōdi cæpta eſt ante. V. Eiduum Mai. Sed poſtq̄ immortali deo ſacra rite perſoluit. Conditam urbem Mariæ Virgini:quæ ſola eſt deipara:conſecratam dedicauit. Valenti Mathematico cura data ut inſpecto urbis Horoſcopo nūctiaret de eius ætate:ille reſpōdit opus duraturum Annos. DC. XCVI. Intelligēs quod tā diu futuri principes rebus imperii nihil eſſet detrecturi:& tā diu conſilio ſenatus res. p. eſſet gubernanda poſt quod tempus Tyramni eſſent imperaturi:qui rem. p. diſſiparent:& ad priuatos Tyrānulorum uſus transferrēt. Qui totum lac ex uberibus ouium emulſerit agnis fraudans cibum:prædo eſt:nō paſtor. Viſumq; eſt propter hoc Byzātium antiquū inſtaurari: quod ab ſeuero pertinace fere totum euerſum fuerat: triēnali obſidiōe. Cauſa fuit quod Peſcēnius niger ab Antiochenis adpellatus Auguſtus Byzātiū cōtra opes Seueri bene muniuerat:& firmis præſidiis occupaue

rat:deinde instauratã deleuere milites Gallieni ut nullus ex antiquis permaneret Incola. Vrbs est Thraciæ: claustra pontica uocãt:in angustissimo freto propontidis posita:uelut arx incursionibus Barbarorꝝ ꝓpulsandis. Mænia antiq̃ ex lapidib9 quoquouersus. IIII. pedum ab continente præalta:uersus mare magis depressa. Sed par undiq; latitudo:duos habuit portus: utrinq; clusos:ferreis catenis:& in frontibus eorꝝ eminentis turres. Cõstãtinus lõge firmius muniuit & multis monimẽtis exornauit:pleraq; ornamenta tota Asia & Europa & Aphrica ad eius dedicationem aduecta sunt. Ex urbe Roma genetrice coclidem colũnã porfiriam trãsferri iussit:& locari in foro lapidibus strato: & uariis signis circũdato:& ex Troade Aeneã statuã Apollinis mirandæ magnitudinis:supposito eius titulo:numinisq; sublato capite suum adcomodauit:columnæq; super posuit:nec nõ & clauũ tormenti Saluatoris:statua post multos annos regnãte Alexio:cognomento Comeno:cecidit uiolentia uentorꝝ deiecta quod tanta moles in illa altitudine consistere nõ poterat:in ipso casu fracta:multos in foro spatiantes cõtriuit. Transtulit ex arce quæ fuerat Ilii palladiũ:ut credidit uana supstitio:olim cælo lapsum:& Dardani manibus excæptum. Scutum id fuisse quidã scribunt:ut Romæ Ancilia:aliter sentiunt Diodorus atq; Dion. Palladiũ signũ fuisse ligneũ & tricubitale cælo lapsũ: in Pesinunte urbe Phrygiæ:dextra tenens hastã:leua colum & fusum:& ad eum locũ duce boue deuenisse

Dardanũ:deos rogasse ut signum darent:statimq; decidisse e cælo Palladiũ. Alii scribũt Chrysen pallantis filiam in Arcadia nupsisse Dardano:& signũ Palladis quod Palladiũ est secum tulisse ad domũ mariti:una cum signis magnoꝝ deorum:qui sunt penates:& hæc trãslata in Samothracen:& inde in Frugiã. Nec mirum est in Arcadia cõtigisse. Nã & ibi natus est Iuppiter in oppido:cui nomen erat Creta:e cuius uertice nata fuit Pallas. Stesicorus & Euphorion tradũt sublatum Palladiũ ab Vlyxe & Diomede opera Antenoris: cuius uxor Theano Palladis sacerdos adseruabat. Veteres scribunt urbis oẽs fuisse sub tutela Palladis:& eã esse præ cæteris numinibus urbium custodem:& eius sacerdotem Nautium comitem Aeneæ cum in Latiũ nauigaret:eiusq; deinde posteros quoaduiguit dea cerimoniis præfuisse. Silius Italicus adserit ab Diomede datũ Aeneæ:Nostræ historiæ narrãt seruatũ fuisse Lauini:postea translatũ Romã & adseruatũ in templo Vestæ. Quid autẽ id fuerit cum penatibus multis uerbis differũt. Nemo tamẽ uidere potuit:Itaq; in ambiguo est an Dardanus an Ilus susceperit:fuerit ne ligneum an Aeneum signum aut scutũ:& remansisse Ilii:an aduectum Romã nemo est qui adfirmet ubicũq; fuerit inde Constantinus ferri iussit. Constantinopolim & locari ĩ foro:credibile est fuisse simulacrũ ut uox indicat. Palladis.n.statua ubicũq; fuerit Palladiũ dicitur:Hieronymus ait Cõstantinũm nudasse urbes: ut Cõstãtinopolim ornaret:ut in foro Traiani ornãdo

priores fecere principes:nec illic constitere ornamēta sæpius irruētibus Barbaris:præsertim Getis urbē suā titulis honoribus Nearomā habēdam censuit:& lege sanxit:illuc deductis multis antiquorū Ro. familiis: & liberā fecit. Cum antea lege Seueri sub iure Perinthiorum esset. XXX. Imperii Anno tricēnalia dedit. In qbus mutata mente cū peniteret eius quod fecisset in adfines Dalmatiū Anauallliani fratris. F. Cæsarē fecit:& una cū filiis heredē statuit. Hic Dalmatius cū impasset An. III. factione Constantii in oriēte a militibus occisus est:& eodē anno multi nobiles cæsi cum Alladio præf. prætorio:cū libelli dati essent de erroribus quorūdā episcopoꝝ manu adcæpit Constantinus & ꝓiecit ad ignē:adserēs nolle de episcopis decernere ut qui in ea auctoritate & ueneratione sint peccare nō possunt. Helena Augusti mater quæ totam se dederat nostræ relligioni octogenaria diē obiit. Filius in tēplo .XII. apostoloꝝ cōdidit. Ibi. n. cōmune sepulchrū sibi posterisq; suis fecerat. Iam senex Persis Mesopotamiā diripiētibus bellū indixit:paratas ad hoc opus copias eduxit:classeq; trāsuexit. Ipse Sotiropolim urbē petiit quæ Pythia ante uocata est:ut aquis callidis senile corpus foueret:uiribus pro ætate cōseruandis priusq̄ se ablueret. Medici Pharmachon dedere:Ministri corrupti pretio:ut scribunt:ab adfinibus nocua īmiscuere. Ille intrepidus poculū ebibit:post paulo incidit ī morbum:quo ingrauescente ductus est in uillam publicā ꝓpe Nicomediā. Interea Constantinus qui copias oēs

Antiochiæ cogebat cõtra Parthos: cum adcæpisset de p̃ris aduersa ualitudine: Nicomediã aduolauit. Vt pater diligẽtius curaretur. Medicoꝝ fomenta nihil ꝓfuere. Intrinsecus absumente ueneno mortuus est: & ab Nicomedia Constantinopolim regale perductum est funus: comitante filio Constantino: & cũ genetrice sepultus: Iulianus ĩ oratione de Cæsaribus scribit Mercurium interrogatum a patruo Cõstantino quis esset modus boni principis: r̃ndisse: Regem oportere multa possidere & multa impendere. Constantinus in initio bonis principibus similis: Post bella ciuilia uelut omni metu liber contra ius equitatis plerosq; occidit: minime suis parcẽs: & liberalitatis Augustorum ĩmemor cæpit esse parcus: & interdum nimis tenax: gloriæ tamẽ adpetens militaris: rebus gerendis fortunatus & felix: quod prouenisse ex eo fertur. Quoniã fidei christianæ plurimum fuerat: mirumq; est cum deditissimus fuerit lauachrum renascentis uitæ in extremũ uitæ suæ tempus distulerit: ut existimo uolens id in Iordane: iturus contra Persas: efficere: baptizatusq; est ab episcopo Nicomediensi illud ĩ eo principe laudabile memoratur: quod si quos ex uulgo priuatus dilexit: opibus honestauit: non dignitate prætoria: aut consulari: uti priores principes: nulla habita honoris ratione: fecerunt: cumq; fuerit armorum studiosissimus: eloquentiæ expers non fuit: ac philosophiæ: & indifferendo satis adcuratus: dicere frequenter solebat pro utilitate rei. p. Imp. non debere labores recusare:

& partem corporis recidendam si remediũ nõ admit/
teret: sin contra fouendã: ea similitudine notabat ma/
los homines qui emendari nequeũt. Vix. An. LXVI.
Impauit. XXXII. minus mẽsibus duobus. Quidam
tradunt Constantinũ orbem heredibus testamẽto di/
uisisse. Quidam filios sorte fecisse.

DIVISIO IMPERII ROMANI.

CONSTANTINO Obuenere Galliæ Hispaniæ: & Alpes Cottiæ: Brittãniæ: Orcades: Ibernia: Thyle. Cõ/stanti Italia & Aphrica cũ insulsis Illuricũ: Macedo/nia: Achaia: Pelopõnessus: Græcia: Constantio oriens & Thracia: cuius caput Cõstantinopolis & cũ eo Dal matius imperauit in omni actione patruo q̃ patri simi lior: sed uirtus obfuit. Nã factione Cõstantii Patrue/lis: ut diximus: seditione militari interfectus est. Cum imperasset An. III. neq; ꝓhibente: neq; iubente Con/stantio. Sed credibilius est huius clãdestino cõsilio fa/cinus peractum fuisse. Constantinus qui in Gallia im perabat minime cõtentus legatos misit ad fratres pe/tens ut fieret noua diuisio: & cũ nõ ꝓficeret post lon/gas querimonias fisus opibus Gallicanis: & equitibus Hispanis: & Alpino peditatu: bellum ciuile cõtra ius & fas mouit: & primũ inuasit propinquas regiones: Constans tũc erat in Dacia pugnans contra Getas & Sarmatas. Constantinus ad Aquileã ꝑuenerat. Cuius in agro obuiã fiunt milites a fratre missi: qui conatũ repellerent: & cũ ille longe uiribus præstaret: quia per summũ nefas arma cæperat incautius cõgreditur: la/

psusq; est in insidias: quibus exercitus circũuentus in medio cæditur: Equus principis uulnere ictus sessorẽ Cõstantinum deiecit. Cum iaceret humi sine purpura incognitus multis ictibus cõfossus est. Imperauit triẽnio non dum finito Vixit An. XXV.

CONSTANS Post meritã cædem fratris omni conatu supatis alpibus Galliã intrat: uarioq; euentu pugnans biennio partẽ fratris adsecutus est: præfuit aliquãdiu ut bonus rector. Post siue debilitate naturæ: siue amicis suadẽtibus animũ ad delitias flexit. Ex quo in leues articulorũ incidit egritudines: quæ hominem reddiderũt difficilem: morosum: austerũ: unde factus est puincialibus grauis & militibus inliberalis. Ea cã seditionẽ peperit. Erat in exercitu Magnentius comes ordinum Augustæ: urbs est Germaniæ cõuiuiũ militibus exhibuit a mane ad uesperas more gẽtis. Inde cubiculũ ingressus: statimq; egressus est ĩdutus purpura multis Satellitibus cinctus: qui conscii nõ erãt coacti sunt adsentiri: abiitq; cũ omni turba ĩ prætoriũ: & donatiuũ dedit. Positis custodibus cauit nequis rẽ aperiret aut referret. Constãs quærẽs mitigare tedia articularis morbi ubicũq; fuisset uenatibus operam dabat: & ad siluas diuertebat: ubiq; cum formosis Pusiunculis ludebat: & bacchabatur: etiam fruens illorũ tenera ætate. Ad eũ missi percussores qui insidiarẽtur offenderunt Constantem uenatione fessum quiescentẽ: ingressi tentoriũ nihil tale cogitantẽ interficiunt. Quidam dicũt eũ uigilem cognouisse parricidas: & abisse

H

in ꝓpinquū tēplū: & insignia imperii deposuisse: & ab altaribus tractū cæsum fuisse. Scribūt eius Horoscopum inspectū a Mathematico: qui dixit perituꝝ gremio genetricis. Nā Helena auia mortua Fausta matre Cōstantini filios nutriuit: & ut parēs Cōstās occisus est: in oppido haud lōge ab Hispaniis: cui Helenæ nomē erat. Constans si exēplo Ciceronis didicisset nō armasset in suā cædē Magnētiū. Opilius Lænas reus capitis. M. Tullio defensori caput abscidit: Magnentius seruatori suo nomen intulit. Nā cū milites exorto tumultu in Illuriis occidere uellent obiecto paludamēto Impator texit at seruauit. Discant ideo qui legerint illoꝝ misereri & illos tueri quoꝝ uirtutes cognitas habeāt: aliter pœna quā illi pp flagitia meruere in defensoꝝ capita resilit: pauci præterea reperiunť qui norint gratificari. Vixit Cōstans an. paulo plus. XXX. Imperauit. XIII. Milites trucidarii & cōiurati Magnentiū Impatorē salutāt: cū hæc nunctiata essent Romæ Nepotianus Impator a populo & mirmillonibus factus: Heraclides senator Fautor Magnētianæ factionis populū decæpit: factaqꝫ ꝓditione Nepotianū Augustoꝝ sororis filiū: quē Gladiatores cingebāt simulās uelle cū eo loqui obtruncat: caput Pilo fixū per urbis itinera deportatū est: Imperauit dies duode. XXX.

MAGNENTIVS.

MAGNENTIVS Comes duoꝝ ordinū dolo imperator factus Constantis noīe litteras scripsit sub illius signo ad eos qui præerāt uel cohortibus uel urbibus:

qui ſtatim ad Imp. uenirēt: quos in itinere cædi iuſſit ut non eſſet qui motū faceret: iam & Roma ceſſerat. Eius enim factio plurimū ualebat. Conſtantius tūc in oriente aduerſam fortunā cōtra Perſas experiebatur. Igitur ingenti agmine Italiā petit: & Mediolani diu īmoratus fratrē ſuū Decentiū Cæſarē fecit: miſitq; cū exercitu uti Gallias tueret̃. Iamq; tota Italia & Aphrica Magnētii erant. Factio Illuricoꝶ duce Brittānione cum nouo Impatore ſentiebat. Ad Conſtantiū legatos miſit cū litteris uti orienti & Thraciis cōtentus eſſet: qui nihil rn̄dit. Conſtantius Gallū patruelem Cæſarē fecit: & reliquit in oriente: ipſe heſperios petiit ulcturus fratris cædem. Sed ne ſua Roma bello ciuili uexaretur miſit ad Magnētiū cōcedens Galliā ſi arma deponeret. Tyrānus ſperās uincere nō paruit. Ideo ambo ad pugnā ſe parant: Magnētio priuſq̄ cōgrederet̃ Maga cōſuluit Virginem iugulare & cruorem uino miſcere: potandumq; militibus præbere. Mos eſt īmanium Barbaroꝶ cum aliquid ſecretius agunt. Ipſa interea carmina peragebat: poſt hæc ꝓfana ſacra fit pugna utrinq; magnis copiaꝶ uiribꝰ ad Murſam. Vicit Conſtantius magna hoſtiū & ſuoꝶ ſtrage: uerū hoſtes ad multā partem noctis cæſi: Tyrānus dimiſſo equo & inſignibus in abitu equitis aufugit. Equū ſuū reliquit: ut qui uiderent exiſtimarēt Seſſorem eſſe mortuum. Victor Imperator die ſequenti conſcendit tumulum: ex quo tota planities conſpici poterat: quā cū uidiſſet repletam cadaueribus ingemuit cæſa fuere

supra.LIIII.milia pugnatorum: omnes cæsi iussu princi pis sepulti sunt. Qui uero uulnerati nõ perierant ui/ctoris beneficio curati & cõseruati. Exercitus Tyrãni fuit ex.XXX.milibus. Constantii uero.LXX.miliũ pugnatorum habuit. Periere illinc.XXIIII. Hinc prope .XXX. Ea pugna adtritæ fuerunt imperii Ro.uires. Nam hii qui cæsi & numero & robore ad quæuis ex/terna bella satis fuissent: Magnẽtius postq̃ in tutũ lo/cum se recæpit: relliquias pfligati exercitus collegit: & nouo milite suppleuit. Cupidus rursus aleam dimi/cationis tentare: & priusq̃ experiretur misit unum e se natoribus grandem natu ad Constantium quod uellet omnibus: præterq̃ Galliæ: Constantius hominẽ reiecit opinatus illum speculatorẽ uenisse. Post misit episco/pos nihil prouinciarum querẽs: sed tantũ ut liceret mili/tare ducis titulo: quibus nihil respõsum est. Quod cũ adcæpisset exercitus Tyrãni: plæriq; milites abierunt ad uictorem: Tyrãnus intelligens sibi dimicandũ fore exercitum ex copiis Gallicanis reparauit: misitq; dum milites cogeret adsuetũ parricidam multis pollicita/tionibus Antiochiã qui Gallum cõfoderet: ut illo cæ/so Constantius relictis rebus hesperiæ cogeretur oriẽ/tem petere ppter Persas: cum trucidarius Antiochiã peruenisset domum cuiusdam uetulæ diuertit adposi/tam fluuio Oronti: qui labitur per eã urbẽ: Orontes antea dictus Ophites: post ab filio Cambisæ regis Per sarũ ibi submerso uocatus Orontes. Hic in cæna post uina rẽ cõmunicauit cũ paucis: quos inuitauerat: mi/

nime expauescens mulierē ætate confectam: illa clam se ꝓripuit & quod audiuerat ad Gallum rettulit: qui statim omnes cōprehendi iussit atq; necari: ubi quæstionibus ordine suo negocium aperuerūt: Magnentius quia tale cōsilium irritum fuerat: rursus præliari statuit. Victusq; est & aufugit Lugdunum: comites ut uictori grati essent cōsilium ineunt Tyramnū capere & Augusto tradere: ille ubi se custodiri cognouit: cū fugæ locus deesset: furorē simulauit: & primum fratri Desiderio uulnera ītulit: quæ nō fuere lætalia: post interfecit quosdā amicos: tandem se confodit: hic exitus fuit ingrati hominis. Decētius Cæsar qui Gallias tuebatur audito fratris casu sibi metuēs laqueo apud Senonas usus est. Desiderius adcessit ad Cōstātiū ab quo liberaliter exceptus est: Gerūtiū Magnētianæ factiōis comitē exilio uictor mulctauit dum in Gallia esset.

BRITTANNION.

BRITTANNION Ante Tyramni pericula quo cū conuenerat & Impator ab Illuriciano exercitu adpellatus Mursæ: quo tēpore & Nepotianus Romæ posita purpura & Gallica ueste indutus Cōstantiū adiit & obuius uenienti factus est in Thracia: obuolutis pedibus ueniā petiit & impetrauit. Impator senē ducem amplexus patrē eū uocauit & Cœnæ adhibuit: ab quo multa de Magnentio intellexit. Deinde iussit abire Prusiada Bithymniæ caput & ꝓpinqua oppida uoluit ut ad uictū Senis cōtribuerēt: qui plures ministros secū ducēs illic magna qete uixit An. VI. post decessit.

LIBER

SILVANVS.

SILVANVS Bonitii. F. in Gallica natus qui libello Liciniano clarus sub Cõstantino: Tribunus sub Magnẽtio fuit: Post defecit ad Constantiũ: ab quo missus in Galliã est. Impator uero q calũniis aures facile præbebat successus eius suspectos habuit. Q uærebat igit insidiis circũuenire: Siluanus ubi adcæpit pro cõcione quæstus est. Ita a militib9 Cæsar adpellatus: ad hũc motũ opprimendum mittitur Vrsicinus qui pecunia Tribunos Siluani corrupit ut occiderent. Agrippinæ igitur de industria facto tumultu cæsus est. Cuius cæde tam magno gaudio exultauit Cõstantius ut fere insanus haberetur: præfuit paulo plus. II. mensibus.

GALLVS.

GALLVS Natus est in Massa Veternensi patre Cõstantio fratre Magni Constantini matre Galla Rufini & Cerealis: qui cõsulares erãt: sorore ac liberaliter educatus feros mores uincere nõ potuit: ꝓfectus ad orientem cõsedit Antiochiæ: ubi stimulãte uxore omne genus seuiendi exptus est. Illud uero nefandũ & abhorrendũ noctu cũ Satellitibus incognitus errabat p lupanaria & tabernas explorans submissa uoce Græco sermone. Q uid de Cæsare sentirẽt: & notabat singulos qui oblocuti fuissent. Post aliquo repto figmẽto trucidabat: quod antea ĩ urbe Roma fecisse Gallienũ memoriæ proditũ est. Vtrũq; uxoris stimuli exagitabãt: missus est ad eũ Domitianus præf. præt. ab Impatore qui de sceleribus Cæsaris iã senserat: uti cũ Gallo secre

tius ageret:& psuaderet uenire ad principē:quod cū
parū proficeret:addidit mādata & minas:indignatus
Gallus hominē cōprehēdi iussit:& custodiæ tradidit.
Montiū etiā quæstorē:qui tale facinus nō ꝓbabat.Cō
iecit in uincula suadente uxore ambos p foꝝ tractos:
& uerberatos in fluuiū ꝓici mādauit.Quod ubi ad-
cæpit Impator:misit qui Gallū adducerēt:ille uxorē
Constantiā ire ad fratrē iubet:placaturā eius indigna
tionem:& hæc in itinere decessit. Cuius morte audita
Cōstātius edicto Gallū dignitate priuauit:exilio dam
nat:& ne lōgius rē ꝓtrahat(omnē aūt eius securitatē
in morte Galli posuerat)ꝑcussoribus mādat iuuenem
obtruncare. Hii fuere Seruianus reus maiestatis pau
lo ante absolutus:& Pentadius notarius: & Apode-
mius:qui prenso Gallo:& uti noxio manus post terga
reuincto:ceruicem absciderūt.In foro trūcus relictus
est:post paulo q̄ illi missi sunt penituit Imperatorem:
& destinauit citissimos qui prohiberēt:& hii rententi
fuerūt ab Eusebio Eunucho. Is enim erat præpositus
cubiculi:cuius consilio princeps fere omnia agebat:
q̄uis Gallus meruerit pænas dare imperauit An.IIII.
Vixit unde.XXX. Constantiæ corpus delatū ad ur-
bem:& in suburbano uiæ momentane post primū la-
pidem sepulchro maiorū inlatum est. Constantius in
oriēte aduersa fortuna res gessit. Hostis enim semper
ſupior fuit. Anno.XI. imperii Persica palma præce-
pta semel est temeritate militū ad Singarā.Nā octies
cum hoste congressus:& in hoc prælio cum uictoria

pro eo ſtaret ad hoſtes tranſiit non ſine graui uulnere amiſſa eſt Singara:& Bizabda & Amida cũ adcepiſ/ſet de fratris cæde dubius agebatur permaneret ne cõtra acerrimos Perſas:an ad uindicandam Europã re/mearet. Sapores Armenias uexabat. Iãq; Niſibis obſedit quã urbem Luculli arma iuris Romani fecerant. Quo tẽpore Mitridates Ponticus ad opem Tygranis Soceri confugerat: Niſibis urbs eſt Mydoniæ:ſic ad/pellauere proxima Syriæ Macedones a noſtris dicta Antiochia huic cũ capta fuit a Lucullo præerat Gu/ras Tygranis frater:quẽ Romanus dux apud ſe honorifice tenuit. Barbari Niſibim Antiochus Antiochiã noĩauit. Expugnãdæ urbi intẽtus Sapores bellica tormenta admouit. Alueũ fluuii qui me/diam ſecat urbẽ alio ductis foſſis deduxit. Sed ex hoc non obfuit propter frequentes illic fontis puteoſq; qui ſatis ſuppetebant. Cumq; hoc non procederet occluſit meatum fluminis:deinde emiſit:unde impetus aquarũ ſubuertit partem menium: Niſibenſes noctu citiſſime obſtruxerunt:tabulis:trabibus:& terra. Cum inluxit. dies rex uetitus ab expugnatiõe re infecta meſtus abiit Niſibenſes muros inſtaurauere. In hac expeditione rerum amiſit. XX. mil. hominũ: Maſſagetæ abſentia regis ex ſuperiore parte Perſida inuaſerãt abigẽtes præ/dam: Rex regno tuendo properauit: Conſtantius ſub/ſidiarios milites miſit: Niſibim & menia firmari iuſſit inducias cum Sapore fecit:& priuſq̃ Europã peteret Gallum patruelem Cæſarẽ pronunctiauit:iunxitq; ei

matrimonio uxorẽ Conſtantiã ſororẽ ſuã: præfecitq; copiis orientis. Ipſe cõtra Tyrãnos ꝓperauit: & pacẽ ubiq; fecit: & cũ undiq; in Europa late uictor eſſet: ſedatis bellis ciuilib9 ludos arelate dedit ante. vi. Eiduũ Octob. Quo die imperiũ ſumpſerat Italiã uenit: Mediolani conſtitit: & inde ut Galliis ſubueniret Iulianũ patruelẽ adoptauit: miſitq; in Gallias cũ paucis militibus: ipſe petiit urbẽ comite Ormiſda regis Perſaꝝ filio: nobilitatẽ urbis & maieſtatẽ admiratus eſt. Nobilitatẽ ſtans audiuit: uulgus ſella curuli ſedẽs ĩ foro: & qm̃ hoſtes præter Perſas deerãt ſuis manibus ſcripſit: Cõſtãtius totius orbis dominus: inſanior Domitiano: qui inſcripſit. Dominus & deus ueſter Domitianus: huius Emulus cœpit odio habere uiros claros: cũ opa urbis intueretur: ardor inceſſit ſtatuã equeſtrẽ erigere ſimilem illi quæ Traiani erat. In eius atrio & Ormiſde qui pone ſequebatur mentẽ aperuit. At ille ſubridens reſpõdit prius oportere ſtabulum fieri molis equi capax. Impator cõticuit: locus admonet de Ormiſda inſpicere: Narſes plures habuit more Perſico uxores: ex inluſtribus ſuſcepit Adarnaſſem: Ormiſdam: & Narſem. Ex humili generis uxore. Verũ ſupra cæteras formoſa: genuit Saporẽ: Adarnaſſes ſucceſſurus erat: qa maior natu: ſed coronã non adſecutus eſt ob ingenitã ſæuitiã. Meſopotamii tentoriũ ex corio cameloꝝ intexto auro arte Babylonica dono miſerũt ad Narſen: filio dedit Narſes & interrogauit an placeret. Rñdit Adarnaſſes magis ei placere ſi imperaret: quod ex ho

minū coriis longe pulcrius facturus esset:huius uocis memoria & alia crudelissima quæ in initio regni fecit regnū abstulit. Itaq; oībus præpositus cōmuni cōsensu Persaꝝ Sapores:qui cæso illo Narsem fratrē luminibus priuauit:Ormisdam in uincula cōpegit. Huius uero mater & soror & uxor:corruptis pecunia custodibus:carcerē ingresse limā iqueni dederunt:quā secū tulerāt:quo instrumēto fibula cōpedum dissoluta est. Vbi opus pegit illæ pingue cōuiuiū custodibus exhibuere:qui dū cibo & potu graues quiescunt Ormisda aufugit:& in castra Romanoꝝ uenit ultimis Cōstantini magni annis:Sapores re intellecta uxorē sequi maritū iussit. Ormisda bello ciuili a Constantio præpositus est turmis equitū. Fuit.n.uir fortis ac certus Iaculator:nūq̄ Iaculum frustra emittēs:ante designās quo esset Iaculaturus:bellis Europeis eius claritudo oībus nota fuit:& magnā sibi laudem ꝓpagauit. Constantio redeunti ad orientē legati Saporis occurrunt ad Sirmiū petentes restitui Mesopotamiā & Armenias:aliter pax nō esset:Constantius Augustus ad hæc rescripsit Persas seruisse Macedonibus:& Macedonas seruire Romanis:hac ratiōe iniuria petis Mesopotamiā maiores nostros cæpisse Persas inrupisse latronū occupantiū more Armenias cessisse Ro. impio uicto Tygrane:cōtra quem iustum bellum gessit. L. Lucullus: qui Mitridatē hostē populi Romani hospitio:& adfinitate fouendū exceperat:& ipsum Mitridatē nulla contumelia lacessitū sponte iniuriis ac cædibus adfe-

cisse Romanos & Persas inrupisse sæpius in Armenias:& a patre tuo Narse nõ bello occupatas:sed insidiis interceptas:qua de re desine hæc petere quæ nostro iure tuemur:pacẽ quã petis minime:sed cõditiones eius recusamus:Sapores lectis litteris bellũ mouit Nisibim frustra obsidione tentauit. Nam inde repulsus est. Post in alias urbis profectus tantũ Amido potitus est:quæ nõ satis firmo præsidio tenebatur. Eam solo equauit. Ea res coegit Constantiũ Consortem eligere:censuitq; adcersiri Iulianũ patruelem. Galli fratrem:quẽ adoptauit pro cõcione ad milites & Cæsarẽ fecit. Non me præterit qui sub Constantio militarunt scribere Iulianũ adoptatum fuisse in Gallia Cisalpina: propter inruptionem Germanoꝝ:qui Gallias uastabant:ut ab rapinis hostilibus Gallias:quas præcipue amabat:liberaret. Alii scribunt Athenis adoptatum: ubicũq; fuerit adsensu militari purpuram induit ante diem. VIII. Eiduum Nouemb. Arbitione & Lolliano cos. & Galliam missus priusquã proficisceretur Helena Constantii soror ei iuncta matrimonio est:& quia periculũ iminebat Kal. Decembr. egressus cũ exiguo supplemento deductusq; est per aliquot milia pas. ab Aug. maturauitq; iter Taurinos uersus. Ferũt cõsilio Eusebii:quærẽtis ꝑdere totũ genus Cõstãtini:paucos milites fuisse datos Iuliano:ut ab hostibus occideret: qđ illud præcipue indicat:qm̃ obesso apud Senonas auxiliũ nõ misit:secus euenit:re. n. bene gesta ĩ Galliis sæpius hostes ꝓfligauit:ultra renũ coegit:multos ca

ptiuos abduxit. XI. fere milia nostrorum: qui belli iure seruiebãt: ab Alamãnis recepit: & prope Argentoratũ urbẽ Galliæ totũ fere Alemannorum exercitũ pdidit. Iã inde Barbaricæ cladis monimẽtũ habuit: quod nisi cõtigisset urbs minime nota in obscuro esset: & præter omniũ opinionẽ in solo hostili multa præclara gessit. Cũq; eius successus felix haberetur nõ caruit calũniis apud Augustũ: & erãt qui adpellabãt eũ loquacẽ Talpam: alii purpuratã Simiã: alii Græcanicũ Litterionẽ & erãt qui mollem Asianũ: Græculũq; fallacẽ: & sub specie sapiẽtiæ stolidũ. Cõstantii. n. aures ad fidẽ præstandã faciles pronæq; erãt. Quod cũ sciret Iulianus egre tulit: & metuit ne idẽ sibi quod Gallo fratri eueniret: ideo iam tũc cæpit cautior esse: & post uictoriã ingentis pugnæ cũ hostiũ peremptorum magni aceruí essent cadauera in fluuiũ piecta: concordi adsensu uictoris exercitus uocatus est Impator: & inde Augustus: nomẽ Augusti ptinacissime renuit: hinc tumultus militũ fuit nudatis ensibus cogentium meritũ cognomen adcipe. Itaq; ut illi quiescerẽt adnuit: nõ reperiebatur diadema: facere tentauerũt ex mũdo muliebri: Iulianus uetuit adserẽs nõ esse boni euẽtus augurium. Tribunus coronã adtulit nõ longe differentem ab corona quæ solet in Xysto uictoribus dari. Marcellinus scribit Maurũ comitẽ ordinis detraxisse sibi torquẽ. Draconarius enim erat: & capiti principis aptasse. Post uero usus est diademate micantibus gẽmis exornato: fædus cũ Alamãnis pcussit illis restituenti-

bus ablata. Deinde misit ad Constantiũ pentadiũ quẽ dam magistrũ copiarꝝ cũ litteris ĩ qbus erat tñmodo Cæsaris titulus: summa litterarꝝ hæc fuit: milites sæpius uictores: & qui diu pro re.p. pugnauerũt: ur præmia laborꝝ & diuturni sudoris petere possent: me: licet repugantẽ: Impatorẽ adpellauere. Non ignoras antiquæ consuetudinis esse: qui sub ducibus ac Cæsaribus militãt nõ licere præmia Romano iure poscere: qa ea causa iusta censeri debet: te exoro qui cõmunis es parens: ut equo aĩo ad cõmunionẽ imperii me patiaris: ne miseri milites frustra effudisse sanguinẽ uideãtur: addebat in fine se polliceri missurũ certatores equos ex Hispaniis: & ꝓmptos milites ex Galliis: id quidem erat annuũ tributũ. Erat Cõstantius cũ adcæpit epistolã Iuliani Cæsareæ in Cappadocia: ultra solitũ excãduit. Cæsarea ante dicta Mazaca est posita in radicibus Argei montis: & nihil rescribẽs edixit expeditionem cõtra Persas: pro qua orientẽ petierat: ita suadẽtibus qui utilitatẽ rei.p. quærebant: eius animus cũ legit litteras præceps fuit uertere copias cõtra Iulianũ: post paulo legatos placide abire iussit: quibuscũ misit Leonã quæstorẽ cũ mandatis. Cui & litteras dedit: in qbus admonebat iuuenẽ ut Cæsaris nomine cõtentus Augusti maiestatẽ poneret: Leonas Parisiis exceptus honorifice est: & postq̃ in campũ cũ armata multitudine stans pro tribunali uelut cõcionaturus lr̃as impatoris legit. Cum uentũ est ad Cæsaris nomẽ: oĩs turba clamitare cæpit. Iuliane Auguste Salue: Iuliane Au/

guste dii te seruent: Iuliane Auguste dii te sospitent. Postea unũ ex hiis quæ mãdauerat Cõstantius actum est: hoc est Nebridiũ præf. præt. factũ: submoto Florentio: & hoc minime ꝓcessisset ni Iulianus ex sua sñia ꝓuenire diceret. Iulianus: ne ardor militũ frigesceret: legatos rursus ad Cõstantiũ mittit: ipse ꝓfectus est ad limites Germaniæ. Impator interea adcersiuit Arsacẽ regẽ Armeniæ uti fidus cũ Romanis ꝑseueraret: neu fallaciis Persaꝝ aĩaduerteret: post misit ad reges Trãstygritanos ut in fide ꝑmanerẽt ne deficerẽt ad Persas: Iulianus ordinatis in Germania rebus statuit Viennæ hiemare: nõ desunt qui scribãt mãdatũ fuisse Leone ut obiceret bñficia Impatoris Iuliano: ut homini ingrato: & illũ quæstũ etiã de Constantio de Cæde parentũ ac frĩs: & inuocasse ulctores deos: deinde iussisse abire oẽs ab exercitu qui dicta Constantii ꝓbarẽt. At uxor Cõstantii Augusti morit̃ & ducta est Faustina: utraq; forma pulcherrima. Sed illa mestitia ac dolore interiit inpotẽtia Genialis tori. Cum ad bellũ ciuile Iulianus se pararet: existimãs Constantiũ nũq̃ ad Cõcordiã uenturũ. Vxor eius Helena moritur. Iussit corpus Romã perferri: & sepeliri in suburbano nomẽtanæ uiæ: ubi antea Cõstantia soror sepulta erat. Falsum est quod iã pridem uxorẽ expulerit: quæ castissima erat. Iulianus fertur dixisse militibus ut se pararẽt cõtra Constantiũ priusq̃ ille aduersus se moueret impetũ. In ipsa expeditione: quia multi erant in exercitu christiani: iussit uti quisq; coleret quos uellet deos. Ipse uero: ne ab fide

abhorrens animos militũ alienaret:ingressus tẽplũ in Natali Saluatoris:ut alii dicũt in sollẽni Epiphaniæ: & una cũ cæteris adorauit:& diuinis rebus interfuit. Post ut se corrigeret dicebat se ꝓperare ut cõiungeret exercitus:& præsciret quo die esset Impator moriturus:ut per nocturnã quietẽ præmonitus erat:qñ uocẽ audierat:cũ Iuppiter erit ĩ fine Aquarii:& Saturnus in.XXV. parte Virginis:Constantius dñs Asiæ morietur. Cum ex Antiochia puenisset Tarsum Impator Aug. ut Iuliano obuiã iret:incidit in febriculam semp equalẽ ratusq; est gestatione aboleri:uectus lectica est per inuia itinera usq; ad radices Tauri montis:ibi in statione quadã:quæ adpellat̃ fons Mopsi:Græce Mopsocrenis:intrinsecus exurẽte calore:febris aucta est: adeo ut corpus tãgi nõ posset. Hic cum deficeret successorem statuit Iulianũ:post paulo mortuus est ante .III.nõn.Octobr. Vixit An.XL.& paucos menses. Imperauit An. Iulianus ubi adcæpit de morte Cõstantii citissime petiit Cõstantinopolim:corpus principis cõditũ in loculo Iuuianus:qui post imperauit:domesticoꝝ ꝓtector cũ regia pompa Cõstantinopolim ꝑduxit:& sepulchro maioꝝ intulit:interq; diuos relatus est:ꝓpe finẽ uitæ se palã adcusare solebat:quod occisor suoꝝ fuerit. Q uod Iulianũ Cæsarẽ fecisset:& qđ in noua credulitate numinũ esset. Natura debilis ad cohitũ fuisse tradit̃:in uictu parcissimus lata lege uetuit phasianũ & sumẽ cõuiuiis inferri:nũq̃ ſpuisse memoratur. In iudiciis iustus & moderatus si

secretiores cōsultores nō habuisset:ad irā tardus bel/
lis ciuilibus fortunatus:Persicis semp infelix. Sarma/
ticis uarius:bis Sarmatici cognomē inscripsit. Nā cū
Sarmatis Dacis & Quadis federa feriret:& in suge/
stu orationē haberet:Barbaris male audiētibus quod
ad hoc opus adsueti nō erant:unus e Quadis secessit:
& stercore alterum e calceis repleuit:sub ueste tulit:&
propius adcedens in uultum concionantis proiecit.
Id dedecus mereri puto qui inter rusticos aut philo/
sophari aut rhetorice loqui uolunt. In fide semper fa/
uit Arrianis:quoꝝ causa Synodum habendam præ/
cæpit. Statuta est cōuentus dies. Impator indignatus
erat:quod mādauerat Alexādro episcopo nouæ Ro/
mæ ut in cōmunionē exciperet Arrium:cum tota fa/
ctione & Alexāder negauerat:qui ꝓstratus orabat ne
sineret deus a pnitioso lupo suū ouile corrūpi. Tēpus
adpetit Arrius cum argumentosis sillogismis ingres/
sus est fauēte Eusebio Eunucho:& in initio:priusquā
pudendū os solueret:correptus Ciliaco dolore secessit:
ut onus uentis deponeret:& cū niteretur ui expellere
una cū stercore animā omisit:hunc finē meruit homo
Perfidus:ac malignus:qui uenenum in urbe dei latius
seuit aconito uehemētius:unde geniti in fide Saluato
ris ignes in extinguibiles:qbus Asia Aphrica & bona
pars Europæ fidelibus & iuxta credētibꝰ erepte sunt
præfuit Alexāder An. XXIII. Successit Paullus ho/
mo iustus:quē Cōstātius cōsilio Eusebii Eunuchi sub
mouit:& in eius locū subrogauit Eusebiū episcopum

Nicomediensem militē Arrii. Paullus ad urbē Ro. se cōtulit: petiitq; ab episcopi Ro. auctoritate restitui in suā dignitatē: & qm̄ uitæ sanctitas merebat̄ ab Iulio Pont. in sedē restitutus est. Constantius indignatus ho minē exilio prius mulctauit: deinde minime cōtentus interfici iussit. Qua de re Heretico Arriano successit Macedonius Arrius. Hoc in loco digredi non ineptū putemus ut scilicet ostēdamus episcopū Romanū caput catholicæ fidei semp fuisse: Roma ipsa terrarū dea & gentiū regina poscere uidetur dei sedes & impii ge neris humani. Sed ubi noua Roma præsentibus Augustis lacertos extulit: absentia principum nostra Ro ma paululum īminuta: utraq; tamen urbe principatū sibi uindicāte. Nescio quo fato præfectis obtemperauimus: & aliquādo Augustulis: & sepe numero regibus Gothorū. Itaq; per ea tēpora episcopalem maiesta tem nutibus Imperatorū Constantinopolis sibi usurpa uit. Nos uero nō cessimus: sed passi fuimus ne ira prīcipum obesset: qui urbis sacratissimæ dignitatē Barbarorū prædæ reliquerant. Res nō potuit diu differri. Phocas Impator totius maiestatis decus iniuria ablatum restituit: & publico decreto sanxit. Nam plæriq; episcopi Constantinopolitani male usi auctoritate pra uis opinionibus fidei simplicitatē turbauerāt. Romani uero Pontifices semp habiti Orthodoxi & iustissimi: ut ipsi Græci in historiis tradiderūt. Episcopus igi tur Romanus: & diuino iussu: & humanæ rōnis uinculo: generis humani parēs & princeps est. Nam illud

perpetuo mansurũ quis dubitat. Tu es Petrus & sup hãc petram edificabo ecclesiã meã:Constantius eques optimus & certus Iaculator:eloquens:& carminibus componendis aptus:quod fuit in suos ferus nõ caruit exemplis:quod sic fecisset: Callicula: Domitianus:& Cõmodus:& .F.Seueri Antoninus:in cæteros ut Gal lienus:qui tormentis adigebat homines fateri quod uellet.In Galliis & Pannoniis triumphales arcus ere/ xit:magno prouincialium dispendio.

FL.CL.IVL.IVLIANVS Natus est Cõstãtinopoli patre Cõstantio Constantini fratre matre Basilina:no/ bilissima fœmina forma liberali:ingenioq; ad litteras: & ad arma satis adcomodato. Mater grauida somnia uit se pariturã Achillem:excitata marito narrauit:pe/ perit anteq̃ pariendi tẽpus sentiret:hinc parẽtibus bo/ na spes de filio fuit:datusq; est & initiandus & erudiẽ dus Eusebio episcopo Nicomediæ:primo bonæ indo lis puer adparuit. Vtinam nõ habuisset rhetorẽ Liba/ nium:ab quo ita institutus est:ut prætermissa uerita/ tis cognitione:puerilem animũ ad antiquoꝶ creduli/ tatẽ flexerit.Itaq; sub illo ĩmutatus est Mercuriũ præ ponens cunctis.Non caruit tamẽ in cæteris laude:si/ milis existimatus Tito:ut frater Gallus Domitiano: belloꝶ successibus cõparatus Traiano:res ei fuit cum ferocibus Germanoꝶ populis:ut Traiano cõtingit:nõ dum principi:clementia Antonino:moderatione.M. Aurelio litteraꝶ studio magnis philosophis. Cũq; his adsuetus soporifere q̃ieti multũ detrahens in somnes

noctes aliquãdo:cum utilitas reip.posceret:ducebat: & musis uigilias impendebat:nulloq; adhibito reme/dio minimo strepitu excitabatur. Philosopho uenienti statim occurrebat:ne ab litteratis rusticitatis reus cita retur:memoria plurimũ ualuit:in rebus gerẽdis opti/mos imitabatur principes. In re Venerea citra oẽm su spitionẽ uixit:modesta liberalitate semp usus:Eunu/chis & Pantomimis & Morionib9 nihil unq̃ largitus. Illud incredibile dictu postq̃ solus impauit hostes po/puli Romani intra suos terminos se continuerũt:& in laudes noui principis adcẽdebant. Restabãt ꝓfligãdi & domãdi Persæ. Itaq; cum ingenti adparatu egressus Cõstantinopoli:trãsmisso Bosphoro:a Calcedone Ni/comediã ꝓcessit:quæ olim regia & ampla urbs edifi/cioꝝ sumptibus terremotu corruat imemor quod illic educatus erat:ingemuit:per Bithynnos Gallogræciã uenit:& inde Antiochiã Orontis petiit:orientis apicẽ: & cum loci situs oẽs ad uoluptatẽ inuitet:princeps ibi suapte natura cõtinentissimus fuit. Ex eius imperandi ordine iustitia e cœlo ad mortales rediit. Iulianus quar tum iniit cõsulatũ adscito Sallustio cõlega:quẽ præ/fecerat Galliis præfectum:cum uer adpeteret Hiero/polim uenit:hinc in Mesopotamiã signa commouit: post peruenit Cercusium:fere instar insulæ inter Eu/phratẽ & Xaborectoram amnes positum est: quod Diocletianus menibus amplificatum excelsis turri/bus circundedit. Hic moranti adlatæ sunt ab Sal/lustio litteræ ut expeditionem in Persas differret:

& diis uetãtibus cæderet. Sed qs fato repugnat: trãs-
gressus flumẽ pontẽ auelli iubet: Zaitamq; uentũ est:
ubi Gordianum Imperatorẽ exercitus tumulo intulit
quẽ Licini9 hostis bonoꝝ euertit. Iulianus ubi hostes
ꝓpere adesse intellexit: cõcionẽ habuit: adferẽs maioꝝ
nostroꝝ exempla: initium faciens a Ventidio usq; ad
Maximianum: quod fere oẽs rediere Laureati: præter
Gordianũ & Carũ. Ille insidiis mortaliũ hic ira deoꝝ
sublatus: hostes a prælio abstinuerunt. Ipse Assyriam
depopulatus urbis oppida partim ui cæpit: plæræq;
deditionẽ fecere: uictorq; cũ ingenti gloria: ꝓfligato
exercitu hostili: usq; Cthesiphontẽ ꝑuenit. Castra ali-
quãdiu illic habuit cũ exercitu satis lecto: dũ remeat
facẽ sereno uidit cælo: Aruspices Etrusci uetabãt q̃dq̃
tentandũ: quia signũ erat infelix. Iulianus & hoc con
tempsit ut ante Sallusti monitus. Postq̃ inluxit castra
mouit: Persæ sæpius adflicti terga inuadũt: & priusq̃
laborantibus subueniretur hostilis ex improuiso Glo-
bus in Cataphractos inruit. Sic mos Parthoꝝ ut con
fusos cædant: dumq; Imperator cautius sese infert uul
nus excæpit. Emissa hasta incerti militis trãsmisso
bracchio & costis hesit fibræ iecinoris: dũ auellere co
n̄aretur scidit digitoꝝ neruulos: ꝓlapsus in ceruicem
equi ueloci cursu in castra relatus est. Adhibita fomẽ-
ta paululum dolorem leniuere: poscit equum & arma
ut prælium reuisat: cum spiritus deficeret concionem
habuit: disseruitq; mortẽ esse summũ præmiũ. Petiit
inde quid ageret Anatolius: Sallustius r̄ndit: Beate de

gere. Ingemuit amici casum: quod interfectus esset: cir cũstantes: qui dolore cõciti deflebant: sua auctoritate castigauit. Turpe quidẽ principẽ sideribus conciliatũ lugere: inde cũ philosophis sermo ei fuit de ĩmortali/tate animę: epotaq; frigida aqua uita solutus est: annũ agens alterꝫ & .XXX. ante. VI. Kal. Iulii: in suburbana uilla Agritharsensis Iulianus sepultus est: & in di/uos relatus: successor si uixisset decreuerat nobile se/pulchrũ. Homo statura exigua & gracili maiestate cõ spicuus inter ueteres Heroas cõnumerãdus: amplian/do imperio: & reip. gubernãdæ satis idoneus: si fata cõ misissent: ore & manu: ut inquit ille: consultor patriæ imperauit solus An. I. Mens. VII. ab eo quod Cæsar fuit An. VII. corpus. Procopius Tharsum usq; perduxit & tumulo dedit. Inde abiit & nusq̃ nisi ex impro/uiso Cõstãtinopoli purpuratus adparuit. Mirũ credi/tu Barbaræ nationes eũ plurimũ diligebãt: a militib9 adeo obseruatus: ut increando nouo principe Iuuia/nũ legerint: ab uocis similitudine una littera ĩmutata. Memoria & liberalitate clarus tributa parcius exigẽ/da mãdauit: licet sint qui nolint gloriæ cupidius adpetens: & cũ christianos nimis insectaretur sanguine ta/mẽ abstinuit: hostes morte nostri principis elati: & cir cũfusi: castra: quæ spatium. III. mil. pas. complebãt: disperdere quærebant. Romanis uero cõtrouersia fuit in eligendo. Constantiani Abilum præponebãt. Pro/ceres Gallorum Sallustium: qui ꝓpterea quod senex & ualitudinarius eẽt recusauit: dumq; mora fieret ob

certamen clamantibus militibus maturandũ esse: Iuuianus eligitur domesticorum primus.

VARRONIANVS Comes ordinũ agri Indigonẽsis Incola in Pãnonia liberos utriusq; sexus cũ plures substulisset: merore anxius: ut q sine ple esset: admonitus est p nocturnã quietẽ uti filiũ: q nasceret: Iuuianũ uocaret fore ut uiueret: & ad purpurã uẽtur9eẽt. Itaq; editũ filiũ Iuuianũ adpellauit: præceptorib9: cũ ætas posceret: erudiẽdũ dedit: nõ paꝝ liberalib9artib9 pfecit. Ingenio ualde ad oẽs disciplinas pmpto. Pater militia clarus notissimus erat: & iã Emeritus secesserat in auitos agros ut quiesceret: & agricolationi incũberet.

IVVIANVS.

IVVIANVS Electus est princeps: & statim Antesignani Iuuianũ clamauerũt: qui ĩ medio qq; postremi erãt opinati Iulianũ reuixisse: ingẽti lætitia effusi choreas ducebãt: cũ nouus Imp. purpuratus castra: comitãtib9 primorib9: circuiret: & cõspectus eẽt ab ignaris homo ĩcuruus: statura pcera: statim lachryme obortæ sunt: auspiciũ haud felix pñtis impii. Reductus in tentoriũ de ĩminẽti piculo sermonẽ fecit: adhibitis tribunis: & comitib9. Instabat totus exercitus deduci ĩ Mesopotamiã hostes a tergo territabant: q̃uis semp uicti. Fames ĩ castris erat: & reꝝ penuria: & q̃uis noster exercitus uictor esset: reꝝ difficultatib9: & recẽti cæde ducis: timebat adeo ut si hostis ĩruisset magnã intulisset cladẽ: cæptũ est cõsilio iter. Institere hostes cũ elephãtis: q graui nidore terruere equos: opẽ ferẽtibus Iouiis

&Herculiis:Gallis restiterũt Beluis. Vbi Carras uetũ est ĩfelicitate Crassi nobis tãta trepidatio nõ fuit. Hic durã oppidũ hoc ĩ loco q̃triduũ cõsũptũ est:hic miles cũ abiret ꝑuenit ad Tygridẽ iã auctũ cælestib9 aquis. Mætus erat trãsire:Galli adsueti fluẽta ꝑfrigere:ĩgẽti aĩo ĩgressi:ad alterã ripã ꝑueniũt:ibiq; hostes obseruã tes ripas obtrũcãt. Illos secuta ẽ cætera turba. Ad hæc uenere oratores a Persis Surenas:nomẽ est dignitatis post regiã:& alii ꝓceres offerẽtes cõditiões pacis:si nõ æq̃s:attñ necessarias:cõsultauerũt cũ Imp. primates. Ictũq; ẽ fæd9 ñ sine calamitate Ro. ĩpii. Prouĩciæ qnq; Trãstygritane:q̃s uictor Galeri9 Maximian9 adcæpat restitute sũt. Asarzamena:Mozena:Zabdicẽa:Rheu mena:Carduena:tradita & Sigarena:& Nisibis:& ps Mesopotamiæ:nõ tradita tñ est Cthesiphõ:& ita fines ueteres ĩnouati nõ sine magno impii dispẽdio adcessit maior ignominia. Vetit9 ẽ Po. Ro. Arsaci regi Arme niæ amico ac fido auxiliũ cõtra Persas ferre. Q đ nũq̃ antea ad hoc coact9 ẽ:uisaq; ẽ libtas uictriciũ armoꝝ cõruisse. Ictũ ẽ ignobile fæd9 ad an. xxx. & relligioso ritu utriusq; gẽtis cõfirmatũ. Exercit9 inde ĩ tutũ ꝑdu ctus ẽ. Iuuian9 cũ ꝑuenit ad locũ:Dadastana uocãt:q diuidit Bithynnos a Galathis:absiduo labore lõgi iti-neris:aut recẽti tectorio:positis ibi prunis mortu9 ẽ. Sũt q scribũt ĩcidisse ĩ morbũ ex uarietate ferculoꝝ: qb9 repletũ corp9:qđ auidissime illic sumebat:cõquo quere non potuit:& cruditate ꝑiisse:uixit An. xxxiii. Impauit mẽses. VII. a Valẽtiniano ĩ diuos relatus est.

FL. VAL. VALENTINIANVS AVG.

Post Iuuiani mortẽ exercitus Niceæ: quæ urbs caput est Bithynniæ Valẽtinianũ Gratiani filiũ Imp. elegit. Nã. L. Equitius: qui Illurico præerat: qm̃ absens præ-territus est. Augustus Cæs. Valentẽ fratrẽ Tribunum Stabuli fecit. Post Paullo Cõstantinopolim cũ uenis-set: & in suburbanũ cõcessisset: cõsensu omniũ ipsum Valentẽ Consortẽ imperii & Aug. ꝓnunctiauit. Præ-erat eo tpe Romæ Rufius Turcius Apronianus litte ris & reip. moderãdis Habenis uir clarus & inlustris: Procopius: qui genus suũ ad Constantinũ referebat: & paucis suffragationibus purpuram induerat: penas cepti motus dedit. Porro Valens Gothos: qui Proco-pio auxilia miserant: uictos Thracia exegit: & Victor magister Eqꝫ Atalarichum regẽ Gruitugrorum: belli-cosa gens est: uertit in fugam: & pacem dedit. Interea Valentinianus Saxonas oceani adcolas inter inuias paludes domuit: Alemãnos adtriuit: & Victor ad ocea num peruenit. Deinde in febrem incidit: qua libera-tus pro concione exercitu adsentiente alterũ ex filiis Gratianũ: insignibus ornatum: adpellauit Augustũ: statimqꝫ expostulatus publicarum rerum admonuit: & urbi Romæ præfecit Orphitũ: Picti & Scoti Ger-maniæ gentes Brittanniam inuadunt: illi Caledonios & Veturionas occupant: hii depopulantur insulam Sarmatæ præsidem: quẽ Romanus Imperator dede-rat expulerũt: Parthi suo cõsilio qui Armeniã inrupe-rant: occurrẽte Arintheo legato: abierũt. Sic ꝓuincia

liberata est. Alia uia Sapores res Persarum rupto fœdere nos tentauit. Cthesiphõtē cæpit: ibiq; hiemauit: & Valens Antiochiæ ad Aquilonē ĩ quieta rebellat Germania. Eo missus cū exercitu Theodosius primus Magister Eq; cuius ꝓsperi successus similes ferebantur actis .L. Domitii Corbulonis ĩ Armenia sub Nerone: & .L. Veturini sub Traiano. Valentinianus exacta treueris hieme Gallias reuertitur: & post paulo dum intentus audit legatos Quadorum: qui latrocinia excusabant: subita ira adcensus incidit in morbū: quo arescētibus uenis cū nil sanguinis emitti posset mortē obiit. Imperauit An. XI. Mensis. VIII. D. XX. Interea Vnni: seu Alani: qui sunt Tartari & Nomades Scythæ: qui lõge antea a regiõe Trans Tanaim uenerāt: superato Istro: qui limes erat: uagi Pannonias Epirūq; & Thessaliā: direptis & incensis aliquot urbibus: grauiter uastauerunt. Maiores nostri uiri boni nõ ambitiosi nõ cõtentiosi: sine auaritia: ac luxu. Scythas irruētes sæpi9 reppulerūt. At uero cū opes in pretio fuere: & mensæ magnis sumptibus parate: & maior cibi cõdiendi q̄ uirtutis cura: Scythis bellatorib9 cessimus: grauia uulnera perpessi sumus. Impatores duo Decius pater ac filius: nõ sine magna strage: cum Scythis congredientes uicti cecidere: at post Valens ꝓpere ex Antiochia adcitus tantā pestem auertere non potuit. Sed magnaⁿ clade uictus terga dedit: & in fuga uulneratus decidit ex equo: adceptusq; est in uile tuguriū: inter fomenta expirauit. Victor Halanus cū ꝓsequeretur locū armatis

sepsit:& quia capere primo impetu nō potuit:inscius quod illic Imperator esset ignem iniecit & absumpsit. Hic fuit Valētis finis:qui modo terror oriētis erat bo reali incēdio fomētū præbuit:Vnni Halaniq; & Go/ thi uictricibus signis Constantinopolim obsident:per solutaq; ingenti ui pecuniæ ab dominica Aug. Vxore Valentis cepta reliquerūt. Dū hæc infeliciter ad Aqui lonem gerūtur:Theodosius pater eius qui postea im/ perauit Theodosii. In Aphrica firmum noua molien/ tem prælio uicit ac cepit. Et Gratianus Treueris agēs fratrem suum Valentinianum:Iustina matre editum: consulente Merobaude Tribuno titulo Cæsaris Aug. Consortem imperii fecit. Ipsum uero Gratianū ocio/ sum:dum suos negligit:& habitu ac morib9 Halanis: quos sibi post obitū patrui conciliauerat:placere stu/ det. Maximus ab exercitu nostro dux electus ex im/ prouiso adoritur:& in Italiam transire properantē do lo circūuenit:& occidit:& ab eodem Iunior Valenti/ nianus Italia exactus ad Theodosiū:qui in oriente res gerebat concessit:a quo liberaliter exceptus est.

THEODOSIVS.

THEODOSIVS Qui sex ante annos a Gratiano: ut orienti præesset:Olymbrio & Ausonio cos. Augu/ stus pnūctiatus erat:bello ciuili cōmotus uictricibus signis Aquileā per inuias alpis raptim cōtendit. Maxi mū ibi secure degētē ui cæpit:& occidit:statimq; An dragasius præfectus classis:& socius Maximi:certior de cæde factus in mare se præcipientē dedit. Valenti/

nianus in occidētis regnū restitutus ab Italia in Gal/
lias profectus est:& dum Viennæ negligentius mora/
retur:fraude Arbogasti:Halanorꝝ præfecti:noctu in
cubiculo strangulatus:creditus subita aut uoluntaria
morte obisse. Sic iteriit Gratianorꝝ ꝓles:satisq; fauēti
cælo uisum est uno uelut cursu q̄ttuor eam numerasse
Augustos:inter quos tertius parū bellicosus:nō Auo:
nō Patri similis:Romæ cū a palatio adhortos Sallu/
stianos secederet:dicebat se cōfecisse Parthicā expedi/
tionē. Extincto etiā in Galliis uictore:quē pater Ma/
ximus:ubi copiis præfecerat:illa orbis pars minime
quieuit. Arbogastus enim occulta iuuenis morte Eu/
geniū impatorē cū exercitu facit:hac scilicet uia sub
titulo illius occidentis regnū inuadere studebat:mul/
tis milibus coadunatis de summa rerū cū Theodosio
confligere statuit. Dux noster inuictus:deo homini/
busq; adceptus. Cum Honorio filio ingenti aīo opus
adgressus:hostilia arma:pugnātibus etiā pro eo uen/
tis:qui sponte carceris eolii cædente obice eruperant:
ꝓfudit atq; deleuit. Eugenius captus pænas luit. Ar/
bogastus ut cruciatibus se eximeret sua manu usus oc
cubuit. Victor ingenti gloria potitus amplissimo triū
pho liberati orbis:subactis undiq; domitisq; Tyram/
nis:administrationi rei.p.animū adiecit. Filios Ho/
norium & Arcadium:quos ex Flaccilla susceperat:
Consortes fecit imperii:& quia non dum ætas matu/
ra Imperio erat ductores legit qui adessent:testamen/
toq; sanxit. Rufinum Arcadio adiungit:& Honorio

Stiliconẽ. Ipſe interea Mediolani morbo abſumptus Olymbrio iterum & Prino coſ. Imperauit An. XVII. genus a Traiano ducere ſe iactabat: nec ab re. Nã moribus & uultu & ſucceſſu rerꝫ ſimilis fuit. Ille labentẽ rem. p. in priſtinas uires reſtituit. Sub hoc imperium Ro. quod ocio & negligẽtia trium principum conſenuerat diſſentione partiũ dilaceratum: uelut reiuuenescens lacertos mouit. Ille pacata Europa ad Indos uſqꝫ arma intulit. Hic prius auſpiciis atqꝫ armis paternis adſerta Lybia: adtrita bellicoſa Germanorꝫ gente dataqꝫ ſua uirtute toto oriẽti pace: poſtremo ſubactis ardentiſſimis Gallis: nõ omiſſa Brittãnia parenti gentiũ urbi Italiæqꝫ ſuæ uictrices Aquilas reportauit: ſubqꝫ eo fortunæ ſimulachrũ nuſq̃ prætoriũ mutauit: Arcadius igiť Cõſtantinopoli: Honorius Romæ imperat. Sed quis animorꝫ receſſus intueri poteſt. Veterẽ fidẽ & ſanctiſſimum legati ius cupido regnãdi uiolauit. Prior Rufinus clam miſſis muneribꝰ Alarico Gothorum regi cape arma cõtra Arcadiũ pſuadet: ut ſub eo metu diadema oriẽtis capiti ſuo imponeret. Re intellecta a militibus Italicis pernitioſus tutor occiſus eſt. Caput cũ dextra præciſum ante ipſas Cõſtantinopolis portas pependit: ac ſpectãtibus ludibrio fuit. Caianus Rufini imitator auxilio Gothorꝫ fretus bellum ciuile mouit. Adriſit ei primo prælio fortuna: poſt nauali inter Helleſpontũ & Cheronneſſum uictus: dũ fugit: captus eſt. Caput eius Pilo ſuffixũ Conſtantinopoli ſpectaculo fuit. Arcadius cũ regnaſſet An. Paullo minus

XIII. decessit Basso & Philippo cos. relicto filio Theodosio: quē antea Cæsarē fecerat. Cui ex matre Eudoxa & Augusto patre tres sorores erāt. Flaccilla. Martina & Pulcheria: quæ uirginitatē ppetuo seruauit: summa bonitate integritateq; & sanctitate relligionis obseruātissima Cultrix Virgini deipare nobile tēplū ædificauit Blachernis ī quo inclusas argēteo tabernaculo præ tiosas Mariæ uestes: quas e Palestina suis manibus tulit: summa cum Veneratione posuit. Eudoxa ante uiri obitum tribus annis: morbo soluta est. Honorio. IIII. & Eutitiano cos. Gildo regnū Aphricæ adeptus Mascezelis fratris filios enecat. Is Italiā nauigauit ab Honorio copias adcæpit. Mirū dictu cū quinq; milibus pugnatoꝝ fraternas copias deleuit: ipsiusq; Gildonis a fuga tracti uelo gulā: quibus mādatū est: fregere. Hoc modo Mascezel: cædē filioꝝ ulctus est. Interea Stilico secretiore uia filio regnum parat. Mariā Honorio nuptui dat: quæ cū ante nuptiaꝝ diē obisset: Thermatiam filiā alterā despondit: & hæc illius fatū uirgo secuta est. Mœstus parens Eucheriū filiū Cæsarē uisere cupiēs: Sueuos Vuādalosq; & Alamānos: magna prædæ spe sollicitauit. Ille ꝓperant: cum rege Rhadagasio numerus fuit. CC. miliū. Stilico mætū simulat. Hostis urbis potiendæ caussa in Italiā inrumpit: occursu nostrorū subito repellitur. In Etruriā fugit: ibiq; uictus est. Rex uero a fuga retractus & in carcere strangulatus est. Hostes deinde qui superfuerunt cum ad solita loca se recepissent: eligēdo duci intenti: Alaricū

regē ſalutauere: qui ſtatim legatos ad Honoriū miſit: qui agros ad habitandum peterent: Gallia ab imperatore cōceſſa eſt. Quo dum pergit: cum omni ſuppellectile fraude a Stilicone de induſtria petitus: iter omiſit: Victores inuocans deos. Quod ius gentiū uiolatum ſit: indignatus toto ut dicitur impetu cælo duce Romam cōtendit obſtipeſcentibus cunctis. Qua iter faciebat uoto potitus eſt. Pauca ædificia incendit: nō multa honuſtus præda ſexto die egreſſus eſt captiuā abducens Placidiam: Magni Theodoſii filiam: quam in foro Cornelii Ataulpho ꝓpinquo ſuo uxorē dedit. Ex lectione hiſtoriarum illud compertum habeo uictoriam ſemper fore in ea parte quæ iure pugnat. Victores olim Galli poſt captam urbem ſi a fæda Innocentium nobilium cæde abſtinuiſſent: cōſcendiſſe Capitolium Romanis minime ꝓfuiſſet & Anſeris clangor Manlium nō excitaſſet. Capta eſt urbs Anno. A. V. C. Milleſimo. C. LXIIII. Ignominia potiuſq̄ clades inlata eſt. Victor deinde Alaricus in Siciliam tranare naufragio uetitus dum conſentiæ hiemat morbo interiit. Milites metuentes ludibria effoſſi cadaueris Alueū Buſſenti amnis mutauerūt: excauatoq; Hipogeo regis tumulū: congeſtis opibus: poſuerunt: & fluuium priſtino Alueo īmiſerunt: & præpoſito copiis Ataulpho rege ad urbem diripiendam redeunt. Dux uero Ataulphus moribus uxoris Placidiæ Lenitus fædus cum Romanis percutit: ibi indignati regem dolo ſubſtulerūt. Iamq; Stiliconis fraudes in aperto erant.

Igitur cũ filio Romæ in foro pacis occisus est. Etiam eius factionis plæriq; cecidere. Interea i Brittánia occi so Gratiano Tyrãno Constantinus præficitur: propter nomẽ dũtaxat ad hoc dignus existimatus. Is cũ exer/ citu in Gallias nauigauit: & Constantem filium Cæsa rem ab eo factum cum parte copiarũ ad occupandas Hispanias frustra misit. Cũ hoc adcepisset Honorius Constantiũ ingentis animi uirũ ad liberãdas Gallias pficisci iubet. Qui Constantinũ ad primos impetus cõpressit: & filius sortẽ pr̃is secutus a Gerontio Vien/ næ occidit. In cuius locũ exercitus homicida Consul tore Maximũ legit: qui dum in Hispania exularet ur guente rer̃ tenuitate periit. Extinctis undiq; i Galliis Hispaniisq; & Lybia surgentibus Tyramnis suasione Cõstantii Placidia ad Honoriũ fratrẽ remittit. Qua liberalitate Gothor̃ rex Vuallis pacẽ ab Romano pri cipe impetrauit. Porro Placidia iubente Honorio nu/ psit claro uiro Constantio quẽ dux Cæsarem & Con/ sortem imperii simul fecit. Ex quibus nuptiis Rauẽ/ næ. V. nõn. Quintilis natus puer est Valentinianus. Moma & Plinta coss. Magno post adparatu Hono/ rius tricenalia celebrauit: quæ uouerat pro impio libe rando. Rursus Scotorum & Pictorum copiæ e Brittã nia ab legionib9 nostris pelluntur: & in Hispania res pro uoto successerunt. Post obitum Constantii Pla/ cidia cum filiis Valentiniano & Honoria iussu Au/ gusti pelluntur: & ab Theodosio Arcadii filio: qui orienti præerat: hospitaliter excipiuntur. Post Paullo

Honorium Febris inuaſit:qua deceſſit:rebus gerẽdis
diſſimilis patri. Nã qui eius acta recenſent ĩ quibuſdã
magni Conſtantini.F.Conſtantiũ imitatũ fuiſſe repe/
riunt. Imperauit An.XXXI.cum patre.II.cum fra/
tre.XIII.cũ fratris filio.XVI.Theodoſius Iunior au
dita patrui morte Valentinianũ Cæſarem fecit:& cũ
matre Romam miſit. Aduentus ſatis oportunus fuit.
Nam Ioãnem factione Caſtini Imperatorem factum:
& Aphricã ſibi uindicantẽ nouus princeps oppreſſit.
Theodoſius Cõſtantinopoli uicenalia ædidit ſe.XVI.
& Feſto coſ.Genſericus rex Vandalorum adcerſitus a
Bonifacio:qui de Aphrica tenenda deſperauerat poſt
multoꝝ cædẽ Carthaginẽ occupauit. Ad Aquilonem
Belba & Attila fratres Vnnoꝝ reges Iluricũ:& Thra/
ciam populationibus infeſtãdo Thermopylas uſq; oc/
cupauerũt.Omnia Theodoſius magna gloria tutatus
eſt:& uictor uota tricenalia ædidit.Sic erat ĩminenti/
bus periculis cõſuetudo:ut ludi uouerentur quod triũ
phalia monimenta ex marmure:ære:argento:auro:&
indicant & teſtantur. Sub ea figura uotis.XX.uotis
.XXX.Hoc eſt uicenalib9 & tricenalibus:quod etiã
indicat Annos Imperii.

VALENTINIANVS In quo magna & non uana
ſpes adſerendi occidẽtis erat adclamatione totius Ita/
liæ Auguſtus ab Auguſto adpellatus eſt.Aeetius du/
ctor Gothos in Gallia uicit:Burgundionũ regẽ adfli/
xit.Sed ĩ Aphrica fortuna nobis obfuit. Vandali ſub
Genſerico Carthaginẽ ædibus fedauerũt:nec contenti

Siciliam inuadunt: Theodosius frustra mouit arma. Q uoniã pro Barbaris uictoria stabat. Q ui in Brittã nia erãt cũ Scotoꝝ & Pictoꝝ rapinas & impetus fer/ re nõ possent. Angloꝝ regẽ Vertigomaꝝ ad opem fe/ rendã popoſcerũt. Secus euenit: Angli insulã suæ di/ cionis fecere. Sũt etiã hii Saxonũ Germanoꝝ populi feroces atq; pugnaces: qui adhuc cũ Scotis interiectis limitibus imperãt. Valentinianus Cõstantinopolim cõ cessit: filiã principis uxorẽ adcæpit: post nuptias Ita/ liam repetiit. Mira res aliquot annis quieuit oriẽs: exi stimo ut uires resumeret: & fortius insurgeret. Theo/ dosius uelut longo imperii potẽtatu adflictus impera uit. n. ãnos. XLVIII. Febre solutus est: Attila toto po titus Septẽtrione orbis impio inhians Gothos: qui in Gallia erãt: socios adcersit: Acetius hæc lõge ante præ uidens missis legatis Theodoricũ regem certo fœdere Romanis cõiunxit. Conueniũt ducũ copiæ in Gallia. Hinc nostri cũ auxiliaribus: illinc Vnni. Gepydæ: Sar mathæ: Scythæ: Sueui: Q uadi: Heruli: Vgri: fauẽti/ bus etiã regulis quibusdã pugnatũ est a mane ad ue/ sperã utrinq; acerrime. Nusq̃ cũ maiore hostiũ nume/ ro cõgressi sumus: nusq̃ maior cædes obstinatione ani moꝝ. Nã pugnæ cõtra Xersem: & Persaꝝ cõtra Aegy ptios fide carent. Præliũ nox diremit. Ceciderũt supra . CC. milia fortissimoꝝ hominũ. Nemo loco cessit: uul nera aduerso pectore infixa. Nemo iudiciũ ferre po/ tuit qui cadauera inspexit: utra pars ardentius pugna uerit. Agebaẽ enim de toto impio: Barbari tã diu re/

gnasse Romanos egre ferebāt. Ro. illos totiēs impulsos ac uictos insultare nō patiebant̄. Riuulus qui ꝓpe erat humano sanguine auctus rapidissimi torrētis instar effluxit. Sed q̄uis supiores fuimus: nō parua iactura fuit Theodorici cædes: quā eius filius Torismūdus capite Attilæ repēdisset: ni Aeetius cōsuluisset ei expedire paternū regnū defendere: ueritus ne ꝓfligato Attila impetū in nos cōuerteret: sed pnitiosum fuit cōsiliū. Attila. n. reparatis ī Pannonia uiribus seuiore aīo inuasit Italiā: plærasq; urbes diripuit. Istriæ: Venetiæq; & togatæ Galliæ ac Insubriū. Ad eū Leo Pont. Max. legatus uenit salutē Italiæ perorās impetrauit. Reuersus in Pannoniā Attila dū ī nouis nuptiis nimis uino indulget: & quieti se dedisset: ferocius stercendo mero repletū spiritū efflauit. Vitio laborauit Bonosus impator: qui cogniū uini epotabat. Qua re cū pepēdit nō hominē pepēdisse sed amphorā in ꝓuerbio fuit. Veteres Græci Heroes ut plenius ingurgitarent. Quod hinc existimabāt lætitiā fore magnis cornibus epotabant. Vnde scribit Atheneus cornutū pingi bacchū: satiusq; est quod sapiētes uiri monēt uino abstinēdū: quod ímoderate sumptū pro ueneno est. Aeetius: uel maximi figmētis: uel iussu principis: qui illius successus metuebat: occisus est: qua de re nō longe post Romæ in Cāpo Martio Trāstyla & Octyla milites Aeetii ipsum Impatorē cōfoderūt: cōsilio ut ferūt Maximi. Q m̄ statim adripuit imperiū: qui tertio post mense a Populo Ro. mēbratim cæsus. EVDOXA. Valen-

tiniani uxor ĩ ulctionẽ cædis uiri Gensericũ ex Aphrica adcersunt: ille magno cũ exercitu nauigauit: urbẽ ingressus a rapinis nõ temperauit: ut cuiq; Libitũ est præda abacta: abducta & Eudoxa cum duabus filiis: quaꝝ altera Trasimũdo Genserici filio nupsit. At milites auidi prædæ in Cãpaniã inrũpũt. Capuã euertũt: urbis alias diripiunt: honusti præda Lybiã repetunt.

FL. VALERIVS. MARCIANVS.

DVM hæc in occidẽte agunť orienti præficiť Marcianus fauẽte ad imperiũ pulcheria Arcadii filia: cuius cõsilia nõdum patefacta Populo Theodosii: morte id factũ est: Marcianus humili genere natus prima stipendia meruit ĩ Lycia: cũ egrotaret hospitalitate usus cuiusdã Tatiani & Iulii: Germani erãt. Postq̃ cõualuit aĩo recreãdo uenatum exiere: fastiditi ardore solis sub arbuscula quieuerũt. Tatianus prior excitatus cõspexit Aquilã supra caput Marciani in aere pẽdere: quæ pansis alis solis radios arcebat. Ille fratrẽ ut uideret excitauit: ubi somnus abiit: militi quæ uiderãt apuerũt: regnũ ex eo portẽdi nunctiãtes. Igiť abeuntẽ uiatico. CC. argẽteoꝝ ꝑsecuti sunt: hoc idẽ ꝓdigiũ ei cõtigit sub Aspare cõtra Vandalos militaret: captus cũ cæteris captiuis quiescebat. Res cupidus eos recensendi uidit Aquilam supra caput illius: per eiusmodi imaginẽ abire iussit: & si quãdo eueniret fædus cum Vandalis iniret orauit. Seu Aquila seu Vultur regnũ portẽdit. Taliũ ꝓdigioꝝ plenæ sunt historiæ. Pulcheria in eligẽdo Cæsare princeps Senis Marciani capiti diadema

imposuit:& q̄uis satis cognitus ordinibus erat:boni ac ꝓbati mores cū principatu dignū fecerūt. Ideo magis expedit eligere q̄ ex hereditate mereri principem: Nouus Imperator statim pro Tatiano & fratre misit: illū Cōstantinopoli. Hūc Iluricis præfecit:cū Vandalis fædus ꝑcussit. Arma nunq̄ nisi prouocatus mouit. Quietis amator Quietū orientē habuit. Dicere solebat donec liceret in pace uiuere nō decere principē sumere arma. Romæ Populus Ro. cū toto senatu Auitū Patriciū Impatorē legit:sed nō diu uixit. Marcianus cū præfuisset Paullo amplius An. VI. naturæ concessit:ut quidā tradunt:conspiratione Asparis. Qua de caussa post creationē noui principis cum filius Asparis:Qua de caussa. Ardaburius Cæsar esset a Leonte pronuntiatus populus patrem interfecit cum filio.

FL. VAL. LEON. PRIMVS.

Factione & suffragiis Asparis Leon dicitur Impator & Augustus adpellatus:qui post cædē Ardaburii Cæsaris nepotē ex filia Zenonis filiū Leōtē Cæsarē fecit. Quidā filiū scribūt. Aspar. n. ita cōuenerat cū Leonte:ut factus Impator. Ardaburiū eius filiū adoptaret. Quod Leon obseruauit:populus ubi hæc nouit Ardaburiū cū patre interemit. Anthemiū Patriciū Cæsarem ꝓnunctiauit:Romāq; misit:eiq; impiū occidētis tradidit. Quod Maiorianus mortuo auito sibi uindicauerat. Is quarto anno necatus Dagalaipho & Seueriano cos. Sed Rauēnæ Seuerus imperium adripuit. Qui supato Biorgo rege Alanoꝝ Laureā meruit. III.

Anno occubuit. Quidã tradunt Anthemiũ factũ im peratorẽ post mortẽ Seueri. Vt cũq; res cõuenit: nam ante Marcianũ res cepta est: Anthemius cum genero suo Rhicimere a Gothis oriundo diu certauit: & cum utriusq; copiæ paratæ essent: & p factiões diuisa urbs & Italia esset: Leon e Cõstantinopoli Olymbriũ misit purpura indutũ: qui uiuenti Anthemio regnũ auferret: res nõ ita successit. Quoniã Rhicimer ad Aelium pontẽ: supatis auxiliaribus Gallis: cũ Blimere Anthemiũ gladio transfodit. Ciuiũ Ro. bona data sunt prædæ: exhausisset etiã uiscera ni Ciliacus dolor hominẽ extinxisset. Olymbrius sine cõtrouersia succedẽs. VII. post mense decessit. Iam Basiliscus Gensericũ redeũtẽ in Italiã prælio uicerat: Rauẽnæ exercitus Glicerium imperatorẽ salutat. Et a nepote: sic erat illi nomẽ: sororis filio regno pellitur. Interea Basiliscus Zenonis: qui postea impauit: gener ingenti gloria uictor magni nominis fuit. Nepos ab Oreste pulsus Salonis: nomẽ uillæ in agro Romano: cæsus est: Oresten Odoacer Gothorũ rex supauit: & Placentiæ misit: iussit interfici: & Oreste filiũ Augustulũ iam Romæ imperantẽ exilio dãnauit. Exulauit in Lucullano Campaniæ. Scribunt alii hũc ne caperet a Gothis spõte imperiũ reliquisse: in eo sanctissimũ Augustorũ cognomen memorat. Et si Iustinianus postea iura uindicauit neminẽ purpura & diademate insignitũ: ipse & alii qui secuti sunt principes occidẽti præfecerũt. Gothi ab Augustulo ad Iustinianũ regnũ tenuere. Mirares: nequod integrũ ma

neret defecit cognomẽ Augustorꝝ in uno cõsule Basi/
lio:cũ cõsulatus antea duos fuisset. Quod scilicet fore
portẽdit urbis Ro. excidiũ. Hæc sunt Tite Arũti quæ
tu ante aliquot sæcula prædixisti ex Romuli Vulturi/
bus:utrũ cõfusus fuisset numerus nequis tutelã uinciẽ
dó iacturã poraret. Matheseos pitus homo inuenit rẽ
sacerdotũ uicio turbatã:nec claui in pariete Mineruæ
tã liqdo cõstitere:nec annales sub titulo cõsulũ tenere
numerꝝ potuerũt. Odoacer igit̃ Tyrãnus Romæ in to
ta Italia. XIIII. regñ. An. cogitauit de urbe trãsferẽda
& noua Colonia deducẽda:ut ab suo noie urbẽ adpel
laret Odoacriã. Primus exterarꝝ nationũ qetus p. X.
An. possessor. Postea infelicẽ regno ac uitæ finẽ dedit.
At Leon ĩ oriẽte. XVI. præfuit An. Leon secũdus præ
fuit annũ:uterqꝫ morꝝ non belli studiosus. Eodẽ anno
quo Roma capta est Equestris Theodosii magni sta/
tua posita in foro Tauri supra coclidẽ columnã spõte
cõruit. FL. VAL. ZENON.

ZENONEM Leon secundus sua manu coronauit.
Fuit Zenon ex Isauris Ciliciæ humilibus parentibus
natus:humili & incognita uilla:nõ minus uultu q̃ mo
ribus deformis:ĩpauit nõ ut Augustus:sed ut Tyrã/
nus:sub eo Ilus:qd nõ audet fortuna e sua gẽte muti/
latus auribus:una cũ Leontio:in oriẽte ciuilem motũ
fecere. Theodoricus rex Ostrogothorꝝ mire a Zenone
diligebat̃:ab eo factus cos. cõlega Venãtii impetrauit
ab Augusto Italiã si Odoacrẽ supasset. Cui Zenon ad
sensus est:comẽdauitqꝫ ei urbẽ Romã populũqꝫ Ro.

Theodoricus cũ exercitu per Ilurícos Italiam petiit: occurrentẽ Odoacrẽ prælio uicit:& fugauit. Fugiens intra menia urbis nõ admissus citissime Rauennã cõ tendit: triẽniũ ibi obsessus: tandẽ captus in cæna iussu uictoris crudeliter excarnificatus uictor ingẽti lætitia ac plausu ab obuio senatu Populoq; Romano exce/ptus plurimũq; dilectus quod gratuita liberalitate ca ritatẽ annone fugauit: hoc scilicet impii cõseruãdi sa/lubre fomẽtũ: multaq; ædificia urbis instaurauit:& si ab sanguine quorundam senatorum abstinuisset: ne/mo fuisset Theodorico adceptior. Anno. II. Zenonis impii Basiliscus a sorore: quæ Augusta erat: quia Im/perator aberat: in regali solio positus. M. filiũ Cæsarẽ fecit: rediẽs e Syria Zenon ius suũ repetẽs ĩ Capado/cia Basiliscũ cũ filio relegauit: qui Lẽnis: nomẽ oppi/di est: fame cõsumpti sũt. Præfuit Zenon An. XVII.

FL. VAL. ANASTASIVS.

Anastasius Diocorus magno cõsensu princeps electus statim donatiuũ militibus dedit: legatos Indorꝶ cum muneribus uenientes placidissime audiuit: a mari ad Zelybriam longũ murũ duxit: ne incursiones My/sorum Bulgarorum & Scytharum cum fierent obesse possent. Statuã Aeneã equestrem in auratã sui nomi/nis ac tituli supra columnã fori Tauri posuit. Lauda/bilius si illã Theodosii magni restituisset. Athenodo/rus Tyrãnus ĩ Cilicia penas luit: cuius caput Isauricus miles ueruto adfixũ ante portas Tarsi tulit: ibiq; reli/ctum aruit. Priscus Antiochiæ quæ est ciliciæ lõginũ

Selymātheū cæpit:& uinctū catenis ad Anastasiū mi
sit.Cuiꝰ iussu Niceæ Bithynniæ tāq̄ fera dilaniatus ē:
& Vnni nō cōtenti Armenorꝝ spoliis Capadociā uasta
uerūt:& usq; Licaoniā urbes diripuerūt. Ad Aqlonē
uero Vitalianus magister militiæ grauē fecit motū:&
ut quiesceret nongenta pōdo auri ab Impatore adcæ-
pit:Getæ Macedoniā Thessaliā Epirū diripuerūt:mul
tos fecere captiuos:pro quibus redimēdis cū aurū mi
sisset Anastasius:& nō sufficeret hostiū uotis:Barbari
captiuos:aut in domibus suffocarūt:aut pro menibus
in conspectu multitudinis trucidarunt.Anastasius:ut
credibile est:malo genio actus in diuinis præcepit nō
trinitatem:sed quaternitatē adorandā esse:huic ciui-
les motus adeo creuere:ut nisi simulasset se mutasse
mentē impio priuatus dedisset pænas:sed cælestē irā
quis itat:uictus fulmine occidit. Marcellinus tamen
tradit eū natū supra An.LXXX.subita morte occu-
buisse:Imp.An.XXIIII.Mensis.II.D.XXIX.

FL.VAL.IVSTINVS.

IVSTINVS Thrax sine imaginibus:sine Tribu.
utroq; parēte ignobilis:a teneris annis suū custos:de-
inde boum:post lignarii cuiusdā minister:natus ānos
.XVI.militare cæpit:manu ꝓmptus:& doctus hostē
ferire fortē mutauit:princeps ordinis fuit:& hinc pro
motus comes factus est. Mortuo Anastasio ad eum
Amantius Spado libertus superioris Aug.ditissimus
uenit:magnā uim pecuniarꝝ secū ferens:orauitq; ut in
toto exercitu ductoribus & militibus partiret:& ipse

adciperet q̄tū uellet:ꝑmitteret donatiuū per singula capita:& lóge maius q̄ priores fecerūt:si Theocritia/nū impatorē legissent:pecunia satis integre soluta est: nó ad uotum Amantii:sed Iustini:qui pro se suffragia caute emit. Itaq; cum princeps eligeret nemine discre pante Iustinus ꝑnūtiatus est:quē curuli adcæptū sella diademate ornatū adorauerūt oēs:Amātius & Theo/critianus & Andreas minister a cubiculo insidias prin cipi parauerunt. Ea de caussa e medio sublati sunt. In occidēte Theodoricus. XXX. milia Galloꝝ prælio ce cidit. Ioannem Pont. Max. Romæ carcere cōsumpsit. Inde subita morte occubuit:regnūq; Atalarico ex fi/lia nepoti tradidit:in oriēte Iustinus sororis suæ filiū Iustinianū cōsulē fecit cū Valerio cōlega:qui cōsula/tus cōtra legem Marciani adeo insignis fuit ludis atq; muneribꝰ:ut facile priores supauerit. XX. Leones iu batos &. XXX. Pardos exibuit:aliasq; īnumerabiles feras. Itē Gladiatores & Scænas Circēsesq; & magna aurigarum premia:in quibus ultima tantū Mappa a populo propter factiones denegata est. Anno imperii eius nono. Kal. Aprilis. Iustinianum adoptauit cōsor/tem imperii fecit:quarto post mense decessit. Impera/uit An. VIIII. Meñs. II. Mauortio consule.

FL. VAL. IVSTINIANVS.

IVSTINIANVS reparādo impio animū admouit. Persas:qui trāsgressis limitibus Mesopotamiā Celesy/riā Syriāq; prædati sunt:Belisarius legatus ab Augu/sto missus prælio fudit fugauitq;. Trans Euphraten

abire coegit. Veteres firmauit limites. Iura impii toto orienti adseruit. Cum uictoria redeũtẽ & aureo curru triũphantẽ Iustinianus magna lætitia excepit. Idemq; dux triũpho insignis: & rebus gestis clarus: recupata Aphrica: Gelimerẽ Vandalo℞ regem uinctum catenis Constantinopolim misit. Carthaginẽ Firmius q̃ antea restituit. Triumphus maior ac prætiosior Persico fuit præferebant̃ puluinaria ornata auro ac gẽmis. Signa militaria: tapetes: mensæ: pocula: uestes prætiosæ: pepla: regiaq; hæc suppellex distincta auro: lapillis: & margaritis. VII. magna uasa plena auro: & uasa quædam e gẽmis. Quid gratius præberi oculis potuit: q̃ captiuũ intueri regẽ: cũ uxore: & regia familia: cũ ad cõspectũ impatoris uentũ est: iussusq; est rex adorare principẽ: ferunt eum pleno ore semp risisse. Existimabant ingẽti dolore pculsum mente captũ esse: illumq; dixisse se ridere fortunæ humanæ uicissitudines: ut q modo rex fuisset iam seruiret: eadẽ sentẽtia fuisse Aimilii Paulli memoratur. Cum post captũ Persen Macedoniæ regẽ de mutabilitate fortunæ: nõ sine lachrymis: disseruisset: cõsul factus Belisarius: quæ dignitas prima post Imperatorẽ erat: e Sicilia in Aphricã rediit: rebellantes cõpressit. Solonioni præsidi partẽ inuicta℞ copia℞ reliquit. At uero in Italia Atalarico defuncto: qui regñ. An. IIII. successit Theudatus: qui cũ suspectus esset: in loco: qui dicitur Quinctus: tumultu militari occisus est. Opinio fuit Vitigitẽ: qui statim regnũ adcæpit: auctorẽ cædis fuisse. Vilisarius cũ

Victore exercitu iussu principis in Italiã nauigauit: Neapolim resistentẽ ui cæpit: sæuitumq; est sine sexus ætatis & sacerdotii discrimine Romã cum uenisset pauidi Gothi Rauennã ꝓfugerunt: Vitigitis coadunatis ĩnumerabilibus copiis Romã contendit: obsidet: nihil cum ꝓficeret suburbana omnia incendit. Ita Belisario acriter defendente urbs non capta est. Post annũ Vitigitis re infecta Rauennã reuersus. Deinde quod uix credibile esset Belisarius: cum parua manu: cum tanta multitudine conflixit: profligatoq; hoste Vitigitẽ fugauit. Captus a Ioanne magistro militiæ Romã ductus est: & inde a Belisario Cõstantinopolim. Iustinianus regii noĩs memor ne sine dignitate uiueret Persico limiti in ripa Euphratis hominẽ præposuit. Vbi sequentibus annis diẽ obiit: dum hæc in Italia gerunť. Gothi in Aphrica duce Gundoricho rebellarũt. Belisarius rẽ sedauit cæso auctore: qui dux erat. Gothi Circũpadani Hildebrandũ regẽ creãt. Cui post paulo interfecto substituiť Vatrius: qui uix annum præfuit & cæsus est: eius locũ adsentiẽtibus copiis adcæpit. Badula cognominatus Totila: quo ductore Gothi populationibus & incendiis totã Italiã infestã reddiderũt. Aueratiũ Pont. Ausinatũ legatũ ad Impatorẽ misere ut eis liceret urbẽ & Italiã tenere: queẽadmodũ maiores eoꝝ tenuerãt. Quibus rñdit Iustinianus res Italicas cõmisisse Belisario & Ioanni: cũ illis agerẽt: Gothi ĩtellexerũt sibi armis decernẽdũ fore. Itaq; sine speueniæ ac pacis oĩa rapinis cædibꝰ incẽdiis ruinis: anteq̃

Belisarius rediret: ingenti miseratione fedarunt. Vrbē Ro. proditione Isaurici militis. XVI. Kal. Iañ. porta Celimontana ingressi impio potiti sunt: nec eo cōtenti bona diripiūt. Mænia bona ex parte solo equant: domos aliquot igni absumūt: Incolas oīs cuiuscꝫ gradus atcꝫ ordinis rex potissimū Totila ab urbe abire præcepit: ducturus alio in loco Coloniā. Multitudo oīs in ꝓpinquas urbes se recæpit: sine abitatoribus urbs relicta est: mansitcꝫ in ea solitudine amplius. XL. diebus. Hæc sunt tua monimēta parēs Romule. Hæc est illa æterna urbs terraꝝ dea gentiumcꝫ Roma. Cui par est nihil & nihil secūdū: quæ undicꝫ uicto pene orbe aduectos triūphos recæpit. Cuius impiū occidētis oceano: & Transtygritanis regnis terminatum. Tu ne illa Roma ad quā quot sunt sub cælo gentes cōuenire ius erat: quæ īnumerabiles Colonias emisisti. Sed iā ciuili intestinocꝫ odio eo lapsa es: ut honorificētior haberetis: si nomē tuū tantūmō extaret. Quoniā dissentiōe partiū: & adsidua uastatione Romani agri. Ita a tuis præsertim dilaniata es: ut exactā uetere pomerio mutilatācꝫ in Cāpo uix cōsistentē nr̄a ætas: nō sine lachrymis: cōspiciat. Auget præterea dolorē ꝙ qui præsunt licet uelint adiumentū tamē ferre nō pn̄t. Interea Belisarius morbo liberatus silētio & ruinæ squalidā urbē: & graui dolore depasti incēdii fetidam: ingressus est. Ferūt incēdiū surgētibus flāmis. XIII. dies emicuisse Dux cautus mænia raptim reparauit: linguis & ruinis ciues redire iussit: quoꝝ maior pars etiā nō uocata

reuersa est. Sed nõ oĩa ædificia in cineres ierant:quæ magno redeũtibus adiumẽto fuere. Verũtñ regiones tres:porta Capena:Piscina publica:& Auẽtinus adeo cõsumpsit:ut neq; tũc:neq; postea restitui potuerint: Totila adcæpto huius rei nunctio cũ infesto exercitu ad euertendã urbẽ rediit. Sed repulsus Aimiliã petiit. Et si Belisarius psecutus esset Gothicæ uictoriæ laudẽ Narseti ademisset:Belisariũ a rebus Italicis fama belli Gallici reuocauit. Germanus Patricius Augusti pa/truelis cõtra Gothos missus ĩ Iluria morbo occubuit. Itaq; Italicæ expeditioni præficit̃. Narses in Aphrica Artabanes Stozã Tyrãnũ prælio uicit ac cæpit:dũq; cisalpinæ Galliæ Totilas auxiliũ præstat a Longobardis occisus est. Deinde Gothi audito Narsetis aduẽtu obsides Romanos:quos & secũ habebãt ad unũ inter fecere oẽs:Narses deinde cũ Gothis magno prælio cõflixit:& felici usus uictoria oẽs pene deleuit:etiã Rex ipse ne supstes dedecori esset gladio pugnãdo transfi/xus una interiit ob uictoriã ludi editi:& in Circensi/bus ex factione Prasinoꝝ & Venetoꝝ tanta seditio ex certamine orta est:ut magnã fecerit cædẽ. Tale specta culum aurigæ prebẽt & inanis spectantiũ fauor nũq̃ quiescit:sic Russati Albati Veneti & Prasini Mappas in circo querũt. Sed ultima fere semp in ambiguo est sic pro uili pãno miseroꝝ mortaliũ animi huc illuc di stracti pẽdẽt. Princeps tandẽ adfectus morbo Iustinũ ex filia nepotẽ Consortẽ imperii fecit:caputq; diade/mate exornauit:fortunæq; fauentis signũ in cubiculũ

illius transferri iussit: ingrauescente morbo non sanus mente decessit. Imperauit An. XXXVIIII.

FL. VAL. IVSTINVS. II.

IVSTINVS Patre Ilurico matre Augusti filia a teneris annis: nō ut nepos: sed uti filius in aula principis educatus: magno in honore habitus est: natura facili: & ad oia desteriore ab initio prīcipatus orāte Sophia eius uxore Aes alienū soluit: tāta liberalitate usus aīos ciuiū simul & militū cōiunctissimos habuit. Cū Persis solutis induciis pacē fecit. Narses post Gothicā uictoriā tenuit Italiā An. XVI. adcusat9a qbusdā seditiosis ciuib9 apud Iustinū: quod nimis austerus ac senus in iudiciis esset: per litterā se expurgauit: Sophia ut hominē irrideret ad eum scripsit: ut ad pensa muliebre opus rediret. Eunuchus enī erat: ille indignatus sollicitauit Lāgobardos: qui in Pānonia erāt: quorꝝ auxilio delēdis Gothis usus fuerat: uti Italiā occuparēt. Natio fuit Germanica: quæ ex Cimbrica Penninsula ad querendas sedes ꝓfecta erat: & nō statim cæpit arma: fere triēnio post eū uxoribus: & liberis: & omni suppellectile Italiā petierūt. Numerus fuit. CC. miliū: sub rege Albuino subactā ac domitā Italiā īpotentatus diuisere. Tenuerūt An. CC. IIII. illo tēpore Vgri Glacialis oceani adcolæ querendo sedes Pannonias ingressi ibi cōmorati sunt: quā adhuc pacifice tenēt: rebus bellicis ita clari: ut nulli ferocissimarꝝ gentiū cædant. Iustinus cū grauiter dolore pedum laboraret obiit. Tibernis: quē ante adoptauerat: ei successit.

TIBERIVS.

TIBERIO Pax erat cũ Langobardis qui se paratos fore ad oĩa principis mãdata p legatos fuerãt polliciti regẽ sibi creauerũt Cephen:qui cum a suoꝝ sanguine etiã non abstineret in insidias lapsus cædi meruit:quo cæso Langobardi.XXX.duces legere:qui Italiã regerent:quæ a Samnitibus ad alpis præter urbẽ Romã & portũ dicionis eoꝝ erat. Tiberius in oriente Persas sæpe ꝓfligatos intra suos fines cõpulit:recepta Mesopotamia Lãgobardi:rupto cũ Imperatore fœdere:urbẽ Ro.graui obsidione premũt.Sed eos multitudo decedentiũ Hymbriũ a mænibus reppulit. Qui existimãtes sacrũ quodã uiolari magno silentio eo aĩo cõcesserunt amplius cũ hostilibus armis nõ redituri. Secuta est Hymbres lõga siccitas:& inde caritate annonæ laboratũ est:Tiberius Mauriciũ generꝝ suũ adoptauit. Tiberii felicitas multi noĩs fuisset si res in occidẽte ut in oriente ei successissent:Ĩmperauit An.VII.Mauricium generũ suũ.Consortẽ imperii fecit qui successit.

MAVRICIVS.

MAVRICIVS gerẽdis rebus in initio felix Armenos & Persas per legatos fudit.Mœsia Scythas reppulit.In Italia Langobardos repressit. Deinde auspiciis Theodosii filii sui & Germani soceri uictos Vnnos Pãnoniisq; exactos ad solitudines fugauit:& Chaganum adflixit illoꝝ ducẽ.Romanus quidã Patricius nõ abnuente Augusto cũ Langobardis sæpius pugnauit:& uictor primus Italiæ exarcus factus est. Felix est qui

uictoriã adſecutus temperare ſe didicerit. Romanus Græcis mũdiciis nutritus ad delitias animũ flexit: ſimulq; ad rapinas. Mauricius uero uetuit: cuius mens: qa pax erat: cumulandis theſauris adcenſa finẽ nõ inueniebat. Ea de cã tenax factus ſtipendia aut rara aut nulla dabat. Factaq; cõtra eũ cõſpiratio eſt ab exercitu: qui Sarmatico limiti præpoſitus erat. Cuius dux Phocas. Rumor ad Auguſtũ puenit: qui Philippicũ generũ ſe adcerſiri iubet: cui aperuit. Quomodo per nocturnã quietẽ bis terue admonitus erat uti cũ tota familia a Phocate precaueret. Philippicus admirãs dixit ſe noſcere hominẽ qui tale facinus nõ auderet: cũ nimis timidus eſſet. Improbus tamẽ propter id inquit Mauricius mihi cauendũ eſt. Nã q timidi ſunt. poſtq̃ ſcelera ineunt parcere neſciũt: & ſæuius agũt. Cogitemus igitur ne res eueniat tum Philippicus liberalitate opus eſt: ea ſola milites etiã irati ſedantur. Mauricius ſurdis aurib9 audiebat: aut cogitabat inferos pecunia placare ne adciperẽt admitterẽtq;: aut ne priuatus ut antea inter notarios lateret. Notarius enĩ fuerat: & ob diligentiã a Iuſtino præfectus uigilũ factus. Inde Tiberii gener: poſt Auguſtus: lõge auarius antea oĩa negocia principis agebant: ut opinor ob factorũ neceſſitatem: cũ milites id amplius ferre nõ poſſent: præſertim qui cõtra impetum Scytharũ poſiti erãt: loco ſterili ac difficili & gelu horrido: coniurauere in caput Mauricii. Sed cũ ad opus uentũ eſt Calcedonæ tota domus fere cum principe cæſa eſt: quod ei non conti-

tigiſſet ſi nõ fraudaſſet milites ſtipendio:ſi ut decebat uixiſſet.Ferunt.n.nihil eſſe in eo qui imperat auaritia deteſtabilius:fœdum crimẽ eſt & parens oĩum maloꝝ: Hinc rapinæ.Hinc cædes.Hinc dn̄andi cupido ortũ habuere.Hæc in ꝑtinacẽ cætera uirũ integrũ ac ſanctum milites armauit:cõtra liberalitas Alexãdro magno impiũ ꝓpagauit.Vtinã Maurici aut Iuſtinũ aut ſocerũ tuũ imitari didiciſſes:ab illo Iuſtino æs alienũ ꝑſolutũ eſt.Hic Tiberius cũ uxore Anaſtaſia placido certamine indigẽtibus largas opes dedit.Sed tu uenti facto cõcederes Theſauris inhiãdo gladio iugulũ præbuiſti:Impauit Mauricius An.XX.

PHOCAS.

PHOCAS ab ſcelerato exercitu cuius dux erat Impator lectus eſt:qui pene Mauricii oblitus nec tãta cæde edoctus auariſſime tributa exigenda mãdauit:Tenacius priore aurũ ſeruãs:ſecreto cũ ſuis aulicis Perſico more oĩa diſponẽs:& hi legatos audiebãt:iudicia pendebãt:magiſtratus dabãt:quo ĩ eo qui impat miſerius & deterius nihil eſt.Palatini.n.fumi grauiter ledere ſolent.Gratiores apud eũ erãt qui inexplebili rapacitate populos uexabãt.Stipẽdia nũq̃ negauit:quæ tñ parciſſime dabat.Vnũ porro ſanxit qđ laudẽ meruit:hoc eſt urbẽ Romã totius ſalutaris uitæ caput eſſe.Cũ antea pp ſedẽ pricipis Cõſtantinopolis hẽret.Deſidia & ignauia Impatoris Romanoꝝ hoſtes potẽtiores facti occidẽtis Dioceſi Germanias cũ inſulis:Gallias:Hiſpanias & bonã partẽ Italiæ Pãnoniaſqꝫ & Meſiã abſtu

lerant:& magnã ptẽ Aphricæ.Orientis uero Iberos: Armenias:Arabas:& hinc Dardanos & Mediterra/nea Macedoniæ & Thraciæ:Chaganus Trax Vnnoꝝ rex modo huc mõ illuc undiqꝫ discurrebat:Mesopota miã Assyriã Persæ occupauerũt:Aegyptum Saraceni uastauerãt:pro dedecus nostræ uires adeo defecerãt ꝑ luxũ ac libidinẽ:ut imperiũ Ro.solo tantũ noĩe cõsta ret.Res.n.p.uindices nõ hẽbat:magnã spem in initio præbuit de se Phocas:quod homo militaris:sed oẽs fe fellit opinio.Itaqꝫ ex oĩ pte reges soluti metu irruebãt: eoqꝫ uentũ est ut aut nomẽ Impii deleret:aut Phocas occũberet. Erat adceptus Impatori Priscus Patricius genere Heraclonæ:huius filiꝰ Heraclius pro prætore Aphricã administrabat. Hii tres de Impatore occidẽ/do cõiurationẽ inierũt.Heraclonas qa magister mili/tiæ erat in Thracia uelut defensurus regionẽ:& ꝓpul/surus barbaros exercitũ coegit.Heraclius ex Aphrica Cõstãtinopolim uenerat:ne pĩ defectiõis suspitionẽ fa ceret. Cõueniũt statuto tpe:fit de industria tumultus: dũ milites Prætoriani adcurrũt cõiurati principẽ ob/trũcãt.Milites primũ Heracliũ Imp.Cæs.Aug. ꝓnũ tiant.Populus deinde & Senatus ingẽti adclamatione ꝓbauit.

HERACLIVS.

HERACLII Sergius Cõstantinopolitanus Pont.ca/put diademate cĩxit. Eadẽqꝫ die Fabiã Eudociã duxit uxorẽ:simulqꝫ & sacratissimæ coronæ & nuptiaꝝ põ/pa celebrata est.Totũ orientẽ uastauerãt Persæ:& le/giones sæpius reparatas sæpius deleuerãt. Hinc Scy/

thæ & Auari Europã diripuerãt:& Romanos milites interfecerãt:paucissimi in tot cædibus superãt:ex hiis qui militauerãt sub Mauricio & Phocate:uix credide rim quod quidã scribũt duos tantũ supfuisse. Ambiguus erat Heraclius Europã ne an Aphricã uindicaret. Crispum Capadociæ præfecit:Fædus cũ Chagano ante longũ murũ Anastasii pcussit:cũ Lãgobardis in duciæ nodũ exierãt:Aphricã firma præsidia tuebant. Itaq; tota mole ad oriẽtẽ liberãdũ cõuersus est:priusq̃ bellũ gereret legatos eis misit ad Cosroen:ut a uastatione urbiũ & Romanoꝝ cæde cessaret:utq; iã satur humano sanguine rediret i Persida:deinde frustra ora uit inducias:ille cũ animus oĩa pdẽdi erat bis legatos cõtẽpsit. Tandẽ spretis cõditionibus pacis supbe & cõ tumeliose respõdit:se nunq̃ cũ Romanis quieturũ nisi postposita & abnegata Iesu Nazareni crucifixi relligione. Mitrã hoc est solẽ:qui unicus est deus:adorarent. Impator indignatus desperata pace expeditionẽ: quã ceperat:parauit. Aciem delectum undiq; haberi iussit. Nouas legiones scripsit. Nã ueteres occiderant: & priusquã ad bellũ duceret exercuit:ut solet de Tyronibus fieri:ad liberandũ orientẽ pergit. Cosroes factus de bello certior Palæstinam Iudæamq; diripuit: Hierosolymas post longã christianoꝝ occidionẽ:exhaustis omnibus:& omni suppellectile:cõsumpsit. Lignum salutiferæ crucis una cũ sanctissimo urbis episcopo in auita regna ferri iussit. Ostanẽ Satrapã cum ualido exercitu contra uenientem Heraclium misit.

Res primũ leuibus prœliis tentata eſt:deinde totis ui ribus pugnatũ eſt.Perſæ uecti terga dedere.Cæſa ſunt hoſtiũ ſupra.XXX.milia.Oſtanes fugit. Saraces & Sarabaſſes duces cæcidere:nec tãta cæde ulcti ſumus: Iãq; iter ac tertio uictores deleto ac cæſo ſuppleméto lóge maiore cũ duce Saie & Razetene in uiſcera Per/ ſidis ſupato Tygride penetrauimus.Sæuitũq; eſt:non modo.í hoíes ue in urbiũ direptiões. Nec tẽpatũ eſt a pfanis hoſtiũ tẽplis:qua ſtrage nr̃a uulnera recõpen ſauimus.Secũdo & tertio prælio celeſti auxilio uſi ui ctoriã adſecuti ſumus. Sed tertius ille cõgreſſus cæſis multis milib9 finẽ bello Perſico fecit.Coſroes deſpatis rebus Ctheſiphontẽ aufugit:ubi a Siroe filio interfe/ ctus eſt.Quod pater Medarſe filio alteri:ſed natu mi nori regnũ tradiderat.Quare & hic cæcidit uxoreſq; negocio pfecto Siroes ablatas opes quas reppit capti uoſq; Romanis:& lignũ uitæ reſtituit Heraclio:& pri mus ipſe de morte pr̃is ac fratris ſcripſit ad principẽ: Paxq; ei data eſt:hiis cõditionibus:ut limes Perſici ac Romani ImpiiTigris eſſet:Atq; Perſæ Meſopotamiã nó adtentarẽt:tertiæ pugnæ dies faſtis Ro.adſcriptus adhuc magnæ ueneratiõis eſt.Exercitus uicto & lau reatus honuſtus ferculis atq; tropeis magna lætitia & ingẽti gloria Cõſtantinopolim redit.Dux purpuratus aureo.íuectus curru nõ laureã manu ſed lignũ crucis tenẽs ſe lætãtibus populis ſpectãdũ præbuit.Gratũ & ſalutife ſpectaculũ occurrẽtib9 ſacerdotib9 regio or/ natu inſignibus:pompaq; admirabili preeũte Põtifice

in sacratissimo tẽplo positũ est: maior hic certe trium/
phus q̃ qui deglemere uicto & Aphrica recupata habi
tus est. Impauit Heraclius An. XXXI. ferũt Hidro/
pisi occubuisse. Alii scribũt nouo cladis genere testiũ
folliculo sursum uerso: simul cũ uirili mẽbro: & semp
tento: adeo ut quoties meieret: nisi tabula Vmbilico
admota ꝓhibente: uultũ lotio sparsisset: existimant ob
inlicitas nuptias id adcidisse. Lapsus ẽt fert̃ in heresim
monotelitaꝝ.

MAGMED.

HVIVS tpe ꝓdisse in lucẽ Magmed memoriæ ꝓdi/
tũ est: obscuris genitũ i Arabia parẽtibus: captũq; ab
scenitis: numidaꝝ more uiuũt: & mox uẽditũ: Abdi/
moneples Ismaelitici gñis emit locuplex mercator: qui
nõ ut seruũ sed liberꝝ loco educauit: Forma pueꝝ cõci
liabat: cũ adolcuisset mercimoniis præposuit: q dexte
ritate ingenii cũ ualeret cõmertio usus christianoꝝ Iu
dæorũq; & alioꝝ: & lucro augẽdo diligẽs: primũ dño
gratus: inde in notitiã plurimoꝝ uenit. Erat tũ in Ara
bia Sergius monachus. Eo. n. e byzãtio fugerat scele/
stæ opiniõis penas metuẽs. Inq; domũ Abdimoneplis
cõsuetudine diuertebat: Magmedi plurimũ fauẽs: na/
ctusq; iuuenis facilitatem atq; ꝓmptitudinẽ in diuersa
haud difficulter deduxit. Interea Herus morit̃ sine li/
beris: uxor uidua dũ uiꝝ quereret: & esset qnquagena
ria: domiq; hẽret ualidũ annis iuuenẽ: domesticis nu/
ptiis usa traditur: Sergio: uti ego existimo: ꝑsuadẽte.
Iuuenis Magicæ uanitatis nõ expers: potẽs pollensq;
carmine: Intra paucos dies muliebri menti mirũ de se

ſtudium ĩmiſcuit:adeo ut illa nimio ardore deperiret. Conripiebatur Magmed comitiali morbo quod ubi uxor animaduertit egreſcerẽs rogauit:quidnã rei eſſet. Tum ille monitis Sergii deſine mirari inquit:mor/ bus abeſt. Sed cõſpectum cæleſtis nunctii ad me dei iuſſu uenientis ferre cũ nequeã mens & membra ob/ ſtipeſcunt. Idemq; contingere oĩbus ꝓphætis narra/ bat:ſe quoq; ꝓphætam eſſe dictitans. Vana ſpe eluſa fœmina fidem præſtitit:& quẽ modo amabat obſer/ uare ſimul & colere cœpit. In ea perſuaſione cũ diem obiſſet heredem uirũ toto ut aiunt Axe ſcripſit. Hiis opibus fretus palam de ſe loquebatur. Multi adſen/ tiebantur:præſertim fœminæ:inter quas antea gloria bunda uxor nomẽ laudeſq; mariti & cæleſtium con/ greſſus diſſeminauerat. Siqui uero repugnarẽt coge/ bantur armis:breuiq; ſermone & metu exercitum ſa/ tis amplum coegit. Neglegentia Cæſ. Auguſti ani/ mos præbuit qui exiguis copiis primos illos conatus effringere potuit. Neglectus ignis paulatim auge/ ſcens:cum fomes ſuppetit:abſumit omnia. Deſidiaq; noſtrorum pernitioſa tabes creuit:cui fomentũ me/ dicæ manus adhibere nequeunt. Arabes primi defe/ cere:proximæ deinde regiones:ipſaq; inuaditur Sy/ ria: in qua ferax Damaſcus ui expugnata uiuentis Phylarchi & templũ & diuinos honores princeps in/ ſpexit. Pugnaſſe poſtea fertur cum Perſis & partem copiarum amiſiſſe:rediiſſeq; ad ſuos Arabas:copiaſq; ſuppleuiſſe Scenitis manu tũ bello ualidiſſima & re/

bus gestis clara quæ indignata ob negata stipendia: fraude quæstorꝝ: & Romani ducis tenacitate: Magmedi hæsit: & tunc defecisse prouincias quidam scribunt. Scriptor haud ignobilis qui paulo post illa tempora fuit tradit Magmed cũ plærisq; adseclaꝝ cohortibus Syriã intrasse: & per legatos petiisse ab Heraclio regiones ad incolendũ: atq; impetrasse: & ingentẽ illũ numerꝝ: cũ alimẽta deessent direptionibus agroꝝ uillarũq; & urbium quæsiuisse: adiiciunt post rapinas reuersum eum ad antiquas sedes: aperuisseq; leges: & fuisse legislatorẽ: tandem natum Annos. XL. ueneno interisse. Quod adfines dominoꝝ ad quos hereditas spectabat parauisse ferũt: & clam cibis ĩmiscuisse. Eo sublato Ismahelitica gens quod ab duce didicerat ferre palã deterrita non est. Tota fere quæ antea cæperat cessit Aphrica: sed oræ Mediterranei maris longe serius. Demũ desidia Romanoꝝ principum. Eo superstitio creuit ut magnitudine eius atq; armis perterritus oriens & bona pars Europæ: nõ sine cladæ: & nostra ignominia: desciuerit.

DE PROGENIE HERACLII.

HERACLIVS Ex Fabia Eudocia uxore suscepit Epiphaniã & Heracliũ: qui Cõstantinus nouus adpellatus est: quẽ ab ineũte ætate sacro diademate adornauit pr̃. Defunctæ Fabiæ funus cũ efferet̃ puella forte quadã spuit per fenestrã: cõtigitq; tetigisse elatũ cadauer: nulla facta mora cõpræhensa & rogo Fabiæ posita uiua exusta. Duxit postea Martinã filiã fratris: lata

lege ut idem oĩbus liceret:ex qua genuit Heraclonã. Successit primũ pr̃i Constantinus nouus qui regnũ a pr̃e adcæpit:nõ malũ fidei dogma:nõdũ annũ impetrãs a Nouerca ueneno sublatus est. Adripuit Imperiũ Martina cũ Heraclona:qui natus erat An.X.Et hii cõspiratiõe senatus ante biẽniũ capti & ĩ exiliũ Capadociã missi:mulieri linguã præcidũt:ne oratione:qua plurimũ ualebat:populos cõmoueret:puero absciderunt nasum:ne decor aut gratia in uultu miseratiõnẽ facerẽt. Senatus tũc sine militib9 principẽ fecit:quod raro cõtigit:& ante & post Tacitum Aug. electus est Cõstas Cõstantini.F.genitus ex Gregoria filia Nicete Patricii:& is filius Gregoriæ q multũ dilectus ab Heraclio fuerat:magnisq; honorib9 functus. Cõstas uero dũ frustra in Lãgobardos impetũ facit in suos cõuertit irã:laminas argẽteas:qbus Pãteon tegebat̃:& alia quædã prætiosa relliquias hostiliũ prædaꝝ atq; incẽdioꝝ substulit:& secũ in Siciliã tulit. Dũq; ibi in balneis se lauat a ministris auctore Mazese ĩterfectus est. Qui dum pace Constantinopoli fruitur mortẽ obiit: regnũq; per manus filio Iustino tradidit. In hoc defecit Heraclii ꝓgenies Decimo Imperii Anno deiectus solio a Leontio Patricio exul in ponto adflictus calamitate occubuit:abscissis naribus:soli Heraclio inter oẽs principes Ro.q̃tũ reꝝ gestaꝝ monimenta docent stirpis suæ apud inferos sextũ legere Augustũ Lachesis suo inextricabili Volumine concedit. Præfuerunt omnes An.LXXXVII.

FINIS

.M.ANTONIVS SABELLICVS .M.ANTONIO MAVROCENO EQVITI SALVTEM.

Omendauit mihi per litteras suos Cæsares Pomponius Lætus iis paucis diebus quibus uita decessit:tantūq; mihi tribuit cōmēdatione illa ut ex ipsius erga me animi affectu potius ea scripsisse libeat suspicari: q̄ q; me tā stultū putaret qui id genus laudis ab eo expectarē. In meis inquit Cæsaribus utere iudicio tuo: tuaq; lima castigatissima qua nihil accuratius nr̄a nouit ætas:nō repugno sed acqesco ingenio exercitatissimo exactissimoq;:corrige igit̄ :emenda:subeasq; officiū nō lectoris sed auctoris:putaq; libellū a te amicissimo publicari q diligētia ueteres ꝑuocas. Vides Maurocene q̄tū uir ille sūmus mihi tribuit:qui tā humane ne humiliter dicā res suas nostro subiicit iudicio.Legi ego cupidissime historiā hoīs nr̄a ætate in recognoscēda uetustate diligētissimi:in qua præterq̄:q; integra fide oīa scribuntur delectauit me supraq̄ dici possit castissima orō:ut nō Pomponiū me legere arbitrarer sed ex ueteribus unū aliquē.Intulissem itaq; libēs rē nostræ fidei creditā statim librariæ officinæ:ut p me publicū sortiret̄ :nō tā auctori qui ab eiusmodi publicatione non abhorrebat:ut eius ad me epistolæ demonstrāt:q̄ nr̄atibus uiris gratificaturus:sed offensiunculæ quædā ut ad illū scripsi:nec adeo multæ nostrū ab ea

re cõsiliũ retardarũt. Hæ qa nõ sine temeritatis suspi/tione mutari poterãt: ueritus ne priuũ iudiciũ secutus ea demũ tollerẽ quæ auctor maxime ꝓbaret: diu mul/tũq; dubitaui quæ essent mei officii partes in cõmẽta riis his publicãdis. Nã Pomponius haud multo postq̃ hãc suã ad me misit lucubrationẽ fato decessit. Sed tu tiorẽ uiã ingressus librũ Archetypũ cũ Põponii chiro grapho ea cõditione librariis obtuli: ut nihil illi adde/rent: nihil adimerẽt: qd' ut cõmodius fieret totũ nego/ciũ detuli Democrito Taracinensi uiro in librariis offi cinis exercitatissimo. Miraberis scio in Põponio nouã scribẽdi rõnẽ q neglecta recẽtioꝝ lege totus ex ueterũ quorũdam grãmaticoꝝ auctoritate pẽdet. Sed multo magis mirari possis nudã dicendi figurã qui moribus & uitæ hoĩs fuit tã similis ut nihil sibi ipsi similius esse possit. Ortus est Pomponius ut eius uita tibi breuiter delinieẽ in Calabris: quibus adẽpto Græcoꝝ cõmertio nihil est tota Italia simplicius. Clarũ in familia stẽma: sed in quo tãtus uir nõ sit legitime natus: ipse quod mi ror Genesim suã semꝑ ĩ occulto habuit: aut certe igno rauit. Sed cur ignorasse credi possit? quũ a suis qñq; ꝑ lr̃as & nũtios ad id missos multis precibꝰ domũ accer situs ut tãtas necessitudines nõ ignoraret: in hãc rescri ꝑsit sn̄iam. Põponius Lætus cognatis & ꝓpinquis suis salutẽ: quod petitis fieri nõ põt Valete. Fuit & si nobili loco natus parũ tñ liberali facie: breui statura: colore subaqlo: capillo leniter inflexo: minutis oculis ac sub fronte penitus repostis: sed qui in risu gratiã oĩno ali/

quã mererent͛:canitie multa respersus:& qua iã gran-
dis natu uelut intẽpestiua:ut mihi dicit͛ offendebatur.
Mũdus inuictu magis q̃ lautus:quippe q uno fere ci
bo uteret͛:quũ solus cœnaret:uini paulo appetentior:
Iuuenis sumptuose & frequẽter cõuiuatus est:parcius
iã senex factus:modica suppellectile cõtentus:& ĩ qua
nihil præter mũditiẽ ꝓbares:uestiebat͛ fere Gallico pã
no:ueste paululũ a pedib9 retracta:pileatus hyeme &
coturnatus ꝓcedebat in publicũ domũ habuit ĩ exqui
liis ꝑ modicã & uineã ĩ qrinali:in q̃ succisiuis opabat͛
horis Portii Catonis:Colũbellæ & Varronis:quoꝝ stu
diosissimus fuit præcepta uel ĩ paruis secutus:pari stu
dio domi hortulũ colere alereq; simul amphibias aues
atq; omnifariã cortẽses:feriatus piscari qñq; aut uisco
& rhetib9 aucupari:cõmessariq; interim ac potare aui
dius sub umbra:fluuiali ripæ:aut fontibus accubans.
Vbi puer & a quo fuerit institutus incõptũ hẽo. Ro-
mæ qđ satis cõstat Petro Mõtopolitano aliq̃diu dedit
operã poetæ & oratori sua ætate clarissimo:mox sub
Laurẽtio Vallense tantũ ꝓfecit ut eo defuncto cõtinuo
in magna noĩs celebritate eẽ cœpit:ut q ex oib9 illius
assectatorib9 unus oĩum prædicatiõe dignus haberet͛
qui in defuncti locũ succederet. Incidit inde in maxi-
mũ discrimẽ ꝙ cũ Calimacho Platina & aliis qbusdã
nõ uulgari eruditiõe uiris ĩ Paulũ Pontificẽ Maximũ
cõiurasse putabat͛. Estq; iã peregre ꝓfectus ea de causa
sub custodia Romã deportatus:sed in quæstione da-
tum est illi noxæ:quod sibi & ꝑmultis adolescentibus

qui nostratiũ lraꝝ studia assectarent̃:nomẽ ĩmutasset. Cæteꝝ ĩ tanto discrimine nihil æque illi ꝓfuit ac liberꝝ ingeniũ. Homo. n. simplex ac nihil mali cogitãs appellatus de Põponii noĩe a Vianesio Antistite q quæstioni præsidebat qd inquit tibi & Paulo Pontifici si mihi fœniculi nomen indidissem? Custodia inde eductus in Romano Gymnasio magno omniũ fauore collocat̃: prĩcipẽq; locũ ab initio adeptus duo ferme de. XXX. annos (nescias maiore gr̃a an auctoritate) tutatus est: nulli maledixit aut detraxit unq̃: ac ne pati qdẽ apud se alienã dignitatẽ lacerari. Silentiũ ĩ eo signũ nõ ꝓbãtis quæ temere alii mirarentur: aut carperẽt. susq; deq; ferre ꝙ aliqs de se male opinaret̃. qua moderatione uixit oĩb9 charissimus: fuit tamẽ (ex residuo credo odio ignominiæ calumnioso illo reatu acceptæ) in cleꝝ aĩo paulo infestiore: & in magnoꝝ Antistitũ fastu & luxuria insectãda oĩno dicacior. Sed mordacitas illa tã simplex ut gratia & fauor ex ea re nõ odiũ illi quærerec̃. Plæriq; Antistites ac supremi ordinis lõge prĩcipes familiariter hoĩem appellare. Iuuare etiã pecunia aliisq; muneribus: ciuili seditiõe quæ ĩ Xisti Põtificis tpa incidit eius domo temere direpta tã multa sunt hinc inde illi cõgesta ab amicis & assectatorib9 ut pene plura acce pisse credat̃ q̃ amiserit. Vixit tamẽ paruo cõtentus. fuitq; ab initio cõtẽptor religiõis: sed ingrauescẽte ætate cœpit res ipsa ut mihi dicit̃ curæ eẽ. Veneratus est oĩum maxĩe Romanæ urbis geniũ: celebrauitq; natalem urbis: quot annis frequẽti doctoꝝ hoĩum cõuẽtu:

ubi adoleſcētes eloquentiæ ſtudioſi panegyricis enco/
miaſticiſq; actionibus dabāt prima ingenii expimēta:
pari ſtudio ueterē ſpectādi cōſuetudinē deſuetæ ciui/
tati reſtituit:primoꝝ Antiſtitū atriis pro theatro uſus
in qbus Plauti Terētii recētioꝝ ēt quædā agerent fa/
bulæ:quas ipſe honeſtos adoleſcētes & docuit & agēti
bus præfuit:Nullus unq̄ magis uetuſtatē miratus eſt:
nullus in ea recognoſcēda plus opæ impēdit:faſtidire
ſua ſæcula ac pro deſpicatis hr̄e quæcunq; nr̄a tuliſſet
ætas:cōſiſtere amēti ſimilis ad oēm uetuſti opis occur
ſum:interdū ēt ubertim flere:melioꝝ ut dicere ſolebat
tēpoꝝ admonitu:capiebaturq; adeo Romanæ urbis
aſpectu ut ſemel ſit ī uita extra Italiā peregrinatus ui
ſurus ut ipſe ad me ſcripſit quæ circa Tanaim ſtrabo
pro incōptis reliqſſet.Romanā iuuentutē pr̄no dilexit
affectu:in qua ſiqd offendiſſet a ueteri indole degene
ratū:ueſtri aiebat maiores nō tales fuere.Vixit cū eru
ditiſſimo quoq; mutua charitate.Quærenti mihi quē
ex recētioribus doctiſſimū iudicaret:Theodoꝝ Gazā
r̄ndit:multū etiā tribuere ſolebat & Nicolao Perocto
Sypōtino Antiſtiti.Platinā & Marſum ſeniorē unice
dilexit.Petrum Cæſenſem & ipſum cognomēto Mar/
ſum Volſcū Sulpitiū & alia recentiora Romanæ aca
dæmiæ lumina patria charitate fouit:tātūq; abfuit ut
hoꝝ creſcēti laudi ſit officere conatus:ut illoꝝ etiā ſtu
dia homo minime ambitioſus preferret ſuis:ꝑ quæ cō
ſecutus eſt ut eū cuncti pr̄is appellatiōe dignarent̄:pa
terēturq; ſine cōtrouerſia acadæmiæ principē haberi.

Profitebatᷣ antelucanis horis descendebatq; ex exqliis ad lumen laternæ nisi pnox luna esset. Nihil fere legit unq̃ nisi ex suo chirographo. ꝓnũciabat canora uoce & iucũda: minimeq; cõcitata: ob linguæ titubantiã ser mo magis castus q̃ cõptus. Cum Varrone diu luctatus est ut ĩ integrũ restitueret. In Crispo & Liuio reposuit quædã: & si nemo religiosius timidiusq; tractauit uete rũ scripta. In poetas & historicos semp aliqd dictauit. Ipse q̃tus in lectione fuerit eius discipuli facile demon strãt. Scripsit de arte grãmatica primo suo Tyrocinio ex ueteri grãmaticoꝝ forma scripsit de magistratibus urbis librũ unũ: de legibus unũ ad. M. Pantagathũ: cætera studioꝝ eius monumenta si qua fuere in dire/ ptione domus intercidisse creduntᷣ. Scripsit postremo de Cæsaribus a Iunioris Gordiani interitu exorsus: de scenditq; in Iustini exilium: estq; mira breuitate usus: sed in qua ipsius studiũ inrecognoscẽda uetustate faci le agnoscas. Sobria in eo figura dicẽdi minimeq; am/ bitiosa: fides & diligentia non uulgaris: quæ lectio eo magis & prodesse & delectare poterit quominus hæc quæ ab eo scribuntᷣ sunt a multis ꝑdita. Sed tu Mau rocene q ingenio & eruditione lõge præstas multo me lius pẽsitabis qd Põponius sit supremo hoc humanoꝝ opeꝝ labore meritus. Q ui quũ in hiis studiis (Græca enĩ uix attigit) atq; in cætera uita talis esset iã ꝓpemo dum septuagenarius fatali est morte consumptus: fre/ quẽs ciuitas defunctũ extulit: celebrarũtq; eius funus ad Coelii arã Antistites circiter. XL. liberaꝝ ciuitatũ

& Principum Oratores plæriq; numero. Et cũ his oĩs Romanaꝝ lĩaꝝ claritas: estq; more maioꝝ pro cócio/ne laudatus. Et hæc de Pomponio ad te: ut homo tibi minus cósuetudine notus qualis ĩ omni uita fuerit nó ignorares. Nec quũ hæc scripsi omnia cóplecti potui: quũ librarii hãc epistolã efflagitarẽt. Et si in quibusdã coꝝ quæ executus sum fidẽ meã nó astringo. Et enim diu absens plæraq; didici ex iis qui post meũ ex urbe digressum uixerũt cũ eo uiro cóiunctissime. Sed multo plura erũt quæ a me q̃diu Iuuenis illi operam dedi diligenter obseruata sunt ac nunc demũ exacta ætate ex thesauro memoriæ repetita tibi uir clarissime huic epistolæ inserui. Vale & Sabellicum tuum ama.

FINIS.

Impressum Venetiis per Bernardinum
Venetum de Vitalibus Anno dñi
.M.ccccc.Die.xii.Decẽb.

